

SÉANCE DU JEUDI 7 JUILLET 1983 VERGADERING VAN DONDERDAG 7 JULI 1983

ASSEMBLEE PLENAIRE VERGADERING

SOMMAIRE :

CONGE :

Page 3017.

ORDRE DES TRAVAUX :

Orateurs : M. le Président, MM. Windels, Conrotte, Wyninckx, Humblet, p. 3017.

PROJETS DE LOI (Discussion) :

Projet de loi modifiant l'article 181 de la loi du 8 août 1980 relative aux propositions budgétaires 1979-1980.

Vote sur les amendements et sur l'article réservés, p. 3018.

Projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — régime néerlandais — de l'année budgétaire 1983.

Vote sur l'amendement et sur l'article 1er réservés, p. 3019.

Projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — régime français — de l'année budgétaire 1983.

Vote sur les amendements et articles réservés, p. 3020.

Projet de loi portant création du Service national de transport scolaire.

Discussion générale. — *Orateurs* : M. De Kerpel, rapporteur, M. Bertouille, ministre de l'Education nationale, M. Coens, ministre de l'Education nationale, Mmes De Pauw-Deveen, Hanquet, M. Noerens, Mme N. Maes, M. Humblet, p. 3041.

Discussion et vote des articles :

A l'article 11 : *Orateurs* : Mme De Pauw-Deveen, M. Coens, ministre de l'Education nationale, p. 3050.

Projet de loi sur l'apprentissage de professions exercées par des travailleurs salariés.

Orateurs : M. le Président, M. Van In, p. 3050.

Ajournement, p. 3050.

INHOUDSOPGAVE :

VERLOF :

Bladzijde 3017.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN :

Sprekers : de Voorzitter, de heren Windels, Conrotte, Wyninckx, Humblet, blz. 3017.

ONTWERPEN VAN WET (Bespreking) :

Ontwerp van wet tot wijziging van artikel 181 van de wet van 8 augustus 1980 betreffende de budgettaire voorstellen 1979-1980.

Stemming over de aangehouden amendementen en over het aangehouden artikel, blz. 3018.

Ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1983.

Stemming over het aangehouden amendement en over het aangehouden artikel 1, blz. 3019.

Ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1983.

Stemming over de aangehouden amendementen en over de aangehouden artikelen, blz. 3020.

Ontwerp van wet houdende oprichting van de Nationale Dienst voor leerlingenvervoer.

Algemene bespreking. — *Sprekers* : de heer De Kerpel, rapporteur, de heer Bertouille, minister van Onderwijs, de heer Coens, minister van Onderwijs, de dames De Pauw-Deveen, Hanquet, de heer Noerens, mevrouw N. Maes, de heer Humblet, blz. 3041.

Beraadslaging en stemming over de artikelen :

Bij artikel 11 : *Sprekers* : mevrouw De Pauw-Deveen, de heer Coens, minister van Onderwijs, blz. 3050.

Ontwerp van wet op het leerlingwezen voor beroepen uitgeoefend door arbeiders in loondienst.

Sprekers : de Voorzitter, de heer Van In, blz. 3050.

Verdaging, blz. 3050.

Projet de loi modifiant la loi du 29 mars 1958 relative à la protection de la population contre les dangers résultant des radiations ionisantes.

Discussion générale (reprise de la discussion). — *Orateurs* : M. Wyninckx, M. le Président, M. Aerts, secrétaire d'Etat à la Santé publique et à l'Environnement, adjoint au ministre des Affaires sociales, MM. de Wasseige, Van In, p. 3050.

Discussion et vote d'articles :

A l'article 1er : *Orateurs* : Mme Van Puymbroeck, M. Aerts, secrétaire d'Etat à la Santé publique et à l'Environnement, adjoint au ministre des Affaires sociales, p. 3054.

A l'article 2 : *Orateurs* : M. de Wasseige, M. Aerts, secrétaire d'Etat à la Santé publique et à l'Environnement, adjoint au ministre des Affaires sociales, p. 3055.

A l'article 5 : *Orateurs* : M. de Wasseige, M. Aerts, secrétaire d'Etat à la Santé publique et à l'Environnement, adjoint au ministre des Affaires sociales, p. 3055.

PROJETS ET PROPOSITION DE LOI (Vote) :

Projet de loi contenant le budget du ministère des Affaires économiques de l'année budgétaire 1983, p. 3021.

Projet de loi ajustant le budget du ministère des Affaires économiques de l'année budgétaire 1982, p. 3021.

Projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — régime néerlandais — de l'année budgétaire 1983, p. 3021.

Projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — régime français — de l'année budgétaire 1983, p. 3021.

Projet de loi contenant le budget de l'Education nationale — secteur commun aux régimes français et néerlandais — de l'année budgétaire 1983, p. 3021.

Projet de loi ajustant le budget de l'Education nationale — régime néerlandais — de l'année budgétaire 1982, p. 3021.

Projet de loi ajustant le budget de l'Education nationale — régime français — de l'année budgétaire 1982, p. 3021.

Projet de loi ajustant le budget de l'Education nationale — secteur commun aux régimes français et néerlandais — de l'année budgétaire 1982, p. 3021.

Justification de vote : *Orateur* : Mme N. Maes, p. 3022.

Projet de loi modifiant l'article 181 de la loi du 8 août 1980 relative aux propositions budgétaires 1979-1980, p. 3022.

Justifications de vote : *Orateurs* : MM. de Wasseige, Van In, p. 3022.

Projet de loi modifiant la loi du 8 août 1981 portant création de l'Institut national des invalides de guerre, anciens combattants et victimes de guerre ainsi que du Conseil supérieur des invalides de guerre, anciens combattants et victimes de guerre, p. 3023.

Projet de loi portant approbation de l'accord entre le royaume de Belgique et la république du Zaïre, conclu par échange de lettres datées à Kinshasa le 19 juin 1971 réglant certaines revendications relatives soit aux conventions du 6 février 1965, soit à des objets non réglés par celles-ci, p. 3023.

Proposition de loi modifiant la loi du 14 juillet 1971 sur les pratiques du commerce, p. 3023.

Projet de loi sur le jaugeage des navires, p. 3023.

Projets de loi accordant la naturalisation, p. 3023.

Ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 29 maart 1958 betreffende de bescherming van de bevolking tegen de uit ioniserende stralingen voortvloeiende gevaren.

Algemene bespreking (hervatting van de behandeling). — *Sprekers* : de heer Wyninckx, de Voorzitter, de heer Aerts, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Leefmilieu, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken, de heren de Wasseige, Van In, blz. 3050.

Beraadslaging en stemming over artikelen :

Bij artikel 1 : *Sprekers* : mevrouw Van Puymbroeck, de heer Aerts, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Leefmilieu, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken, blz. 3054.

Bij artikel 2 : *Sprekers* : de heer de Wasseige, de heer Aerts, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Leefmilieu, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken, blz. 3055.

Bij artikel 5 : *Sprekers* : de heer de Wasseige, de heer Aerts, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Leefmilieu, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken, blz. 3055.

ONTWERPEN EN VOORSTEL VAN WET (Stemming) :

Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Economische Zaken voor het begrotingsjaar 1983, blz. 3021.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Economische Zaken voor het begrotingsjaar 1982, blz. 3021.

Ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1983, blz. 3021.

Ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1983, blz. 3021.

Ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding — gemeenschappelijke sector van de Franstalige en de Nederlandstalige regimes — voor het begrotingsjaar 1983, blz. 3021.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — Nederlandstalig regime — voor het begrotingsjaar 1982, blz. 3021.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — Franstalig regime — voor het begrotingsjaar 1982, blz. 3021.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Nationale Opvoeding — gemeenschappelijke sector van de Franstalige en de Nederlandstalige regimes — voor het begrotingsjaar 1982, blz. 3021.

Stemverklaring : *Spreker* : mevrouw N. Maes, blz. 3022.

Ontwerp van wet tot wijziging van artikel 181 van de wet van 8 augustus 1980 betreffende de budgettaire voorstellen 1979-1980, blz. 3022.

Stemverklaringen : *Sprekers* : de heren de Wasseige, Van In, blz. 3022.

Ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 8 augustus 1981 tot oprichting van het Nationaal Instituut voor oorlogsinvaliden, oud-strijders en oorlogsslachtoffers en van de Hoge Raad voor oorlogsinvaliden, oud-strijders en oorlogsslachtoffers, blz. 3023.

Ontwerp van wet houdende goedkeuring van het akkoord tussen het koninkrijk België en de republiek Zaïre, gesloten door wisseling van brieven gedagtekend te Kinshasa op 19 juni 1971, houdende regeling van sommige vorderingen betreffende hetzij de overeenkomsten van 6 februari 1965, hetzij door deze niet-geregelde aangelegenheden, blz. 3023.

Voorstel van wet tot wijziging van de wet van 14 juli 1971 betreffende de handelspraktijken, blz. 3023.

Ontwerp van wet op de scheepsmeting, blz. 3023.

Ontwerpen van wet tot verlening van de naturalisatie, blz. 3023.

VOTE SUR L'ORDRE DU JOUR PUR ET SIMPLE DEPOSE EN CONCLUSION DE L'INTERPELLATION DE M. EGELMEERS AU MINISTERE DES COMMUNICATIONS ET DES POSTES, TELEGRAPHES ET TELEPHONES, DEVELOPPEE LE 5 JUILLET 1983 :

Page 3024.

INTERPELLATION (Discussion) :

Interpellation de M. Wyninckx au ministre des Relations extérieures sur « l'exécution de la double décision de l'Otan de décembre 1979 ».

Orateurs : MM. Wyninckx, Gijs, de Wasseige, Mme Van Puymbroeck, MM. M. Toussaint, Lepaffe, Geldolf, Humblet, le comte du Monceau de Bergendal, Mme Pétry, M. Tindemans, ministre des Relations extérieures, p. 3024.

STEMMING OVER DE EENVOUDIGE MOTIE INGEDIEND TOT BESLUIT VAN DE OP 5 JULI 1983 GEHOUDEN INTERPELLATIE VAN DE HEER EGELMEERS TOT DE MINISTER VAN VERKEERSWEZEN EN POSTERIJEN, TELEGRAFIE EN TELEFONIE :

Bladzijde 3024.

INTERPELLATIE (Bespreking) :

Interpellatie van de heer Wyninckx tot de minister van Buitenlandse Betrekkingen over « de uitvoering van het Navo-dubbelbesluit van december 1979 ».

Sprekers : de heren Wyninckx, Gijs, de Wasseige, mevrouw Van Puymbroeck, de heren M. Toussaint, Lepaffe, Geldolf, Humblet, graaf du Monceau de Bergendal, mevrouw Pétry, de heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen, blz. 3024.

PRESIDENCE DE M. LEEMANS, PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER LEEMANS, VOORZITTER

M. Coen, secrétaire, prend place au bureau.

De heer Coen, secretaris, neemt plaats aan het bureau.

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.

De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 15 h 15 m.

De vergadering wordt geopend te 15 u. 15 m.

CONGE — VERLOF

M. Vandenhove, pour des raisons familiales, demande d'excuser son absence à la session de ce jour.

Afwezig met bericht van verhindering : de heer Vandenhove, wegens familiale aangelegenheden.

— Pris pour information

Voor kennisgeving.

ORDRE DES TRAVAUX
REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

M. le Président. — Mesdames, messieurs, avant de procéder aux votes prévus à notre ordre du jour, je propose au Sénat de régler ses activités comme suit. Nous voterons d'abord sur les amendements réservés du projet de loi modifiant l'article 181 de la loi du 8 août 1980. Nous nous prononcerons ensuite sur les amendements déposés aux projets de loi contenant les budgets de l'Education nationale néerlandophone et francophone. Ces amendements ont été discutés ce matin, vers une heure.

Après les votes sur l'ensemble de ces projets nous entendrons l'interpellation de M. Wyninckx.

Ensuite, nous pourrions examiner les projets de loi concernant les transports scolaires, l'apprentissage de professions exercées par des travailleurs salariés et les radiations ionisantes.

M. Wyninckx. — En présence de M. Nothomb !

De Voorzitter. — Vervolgens moeten wij stemmen over het geheel van de ontwerpen die afgehandeld zijn, namelijk de begroting van Economische Zaken voor het begrotingsjaar 1983 en de aanpassing van die begroting voor het begrotingsjaar 1982; de ontwerpen van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding, Nederlandstalig regime, Franstalig regime en de gemeenschappelijke sector voor het begrotingsjaar 1983 en de aanpassing voor het begrotingsjaar 1982; het ontwerp van wet houdende goedkeuring van het akkoord tussen het koninkrijk België en de republiek Zaïre gesloten op 19 juni 1971; het ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 8 augustus 1981 tot op-

richting van het Nationaal Instituut en de Hoge Raad voor oorlogsinvaliden, oud-strijders en oorlogsslachtoffers, het ontwerp van wet tot wijziging van artikel 181 van de wet van 8 augustus 1980 betreffende de budgettaire voorstellen, het voorstel van wet tot wijziging van de wet van 14 juli 1971 betreffende de handelspraktijken en het ontwerp van wet op de scheepmeting. Tenslotte moeten wij stemmen over de motie ingediend tot besluit van de interpellatie van de heer Egelmeers tot de minister van Verkeerswezen, Posterijen, Telegrafie en Telefonie.

Na de stemmingen volgt de interpellatie van de heer Wyninckx tot de minister van Buitenlandse Betrekkingen.

Daarna bespreken wij het ontwerp van wet houdende oprichting van de Nationale Dienst voor leerlingenvervoer, het ontwerp van wet op het leerlingwezen voor beroepen uitgeoefend door arbeiders in loondienst en het ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 29 maart 1958 betreffende de bescherming van de bevolking tegen de uit ioniserende stralingen voortspruitende gevaren.

Morgen bespreken wij dan het ontwerp van wet houdende goedkeuring van de resolutie aangaande de verhoging van de quota van de leden van het Internationaal Muntfonds, het ontwerp van wet houdende oprichting van een Overlevingsfonds Derde Wereld, het verzoek tot opheffing van de parlementaire onschendbaarheid van een lid van de Senaat. Dan stemmen wij over de afgehandelde ontwerpen van wet, waarna dan volgen de mondelinge vragen en de interpellatie van de heer Jules Peetermans tot de Eerste minister.

La parole est à M. Conrotte.

M. Conrotte. — Puis-je proposer au Sénat de ne procéder que demain après-midi à la discussion du projet de loi sur l'apprentissage des professions exercées par des travailleurs salariés ? Il est prévu à ce sujet le dépôt d'une vingtaine d'amendements. Il me paraît donc inopportun d'en entamer la discussion dès ce soir. On pourrait peut-être entamer aujourd'hui la discussion générale et aborder, par priorité, demain l'examen des amendements.

De heer Luyten. — Mijnheer de Voorzitter, is het niet mogelijk de vergadering morgenochtend te 10 uur te beginnen ? Ik heb reeds van verschillende collega's vernomen dat zij liever vroeg beginnen dan laat eindigen.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Wyninckx.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, ik dring erop aan dat wij ons houden aan de officieuze afspraak die gisteren werd gemaakt, namelijk de vergadering te 14 uur te beginnen. Verschillende collega's hebben ondertussen immers voor morgenochtend andere verbintenissen aangegaan.

M. le Président. — Mes propositions sont le résultat de contacts et de communications téléphoniques. Il faut tenir compte des disponibilités et des possibilités de chacun.

Je suis d'accord avec M. Conrotte pour entamer aujourd'hui la discussion générale du projet sur l'apprentissage et, demain, la discussion des amendements. Mais je voudrais, dans la mesure du possible, terminer notre séance de demain à une heure raisonnable.

De heer Van Ooteghem. — Kunnen wij de interpellatie van de heer Peetermans niet morgenvoormiddag laten plaatshebben?

M. le Président. — La parole est à M. Humblet.

M. Humblet. — Je voudrais également insister, monsieur le Président, pour que la discussion générale relative au projet de loi sur l'apprentissage de professions exercées par des travailleurs salariés trouve place aujourd'hui. Je puis d'ores et déjà vous donner la raison pour laquelle je vous adresse cette demande. Comme nous envisageons d'en demander le renvoi en commission, il nous paraît souhaitable, si l'on veut avoir une chance de procéder demain au vote relatif audit projet, qu'on puisse aujourd'hui, suite à la discussion générale, décider ou non de son renvoi en commission.

M. le Président. — C'est également ma proposition.

Wij moeten de zaken pragmatisch bekijken. Ik doe hier slechts een voorstel, rekening houdend met de mogelijkheden.

Vannacht heeft het personeel tot 1 uur moeten werken. Ik zou niet graag hebben dat het voor het personeel vannacht weer zo laat wordt.

Is de Senaat het met de voorgestelde regeling eens?

Le Sénat est-il d'accord sur cette proposition d'ordre de nos travaux? (Assentiment.)

Dan is hiertoe besloten.

Il en est donc ainsi décidé.

PROJET DE LOI MODIFIANT L'ARTICLE 181 DE LA LOI DU 8 AOUT 1980 RELATIVE AUX PROPOSITIONS BUDGETAIRES 1979-1980

Vote sur les amendements et articles réservés

ONTWERP VAN WET TOT WIJZIGING VAN ARTIKEL 181 VAN DE WET VAN 8 AUGUSTUS 1980 BETREFFENDE DE BUDGET-TAIRE VOORSTELLEN 1979-1980

Stemming over de aangehouden amendementen en over de aangehouden artikelen

M. le Président. — Nous devons procéder maintenant au vote sur les amendements et articles réservés du projet de loi relatif aux propositions budgétaires 1979-1980.

Wij moeten thans stemmen over de aangehouden amendementen en over de aangehouden artikelen van het ontwerp van wet betreffende de budgettaire voorstellen 1979-1980.

Nous avons à nous prononcer, en premier lieu, sur l'amendement déposé par M. de Wasseige à l'article 1er.

Wij moeten ons eerst uitspreken over het amendement van de heer de Wasseige bij artikel 1.

M. de Wasseige. — Puis-je avoir la parole au sujet de mon amendement, monsieur le Président?

M. le Président. — Je vous signale, monsieur de Wasseige, que cet amendement ayant été examiné, il ne peut être question de rouvrir la discussion.

Nous passons au vote.

Wij gaan over tot de stemming.

— Il est procédé au vote nominatif sur l'amendement de M. de Wasseige.

Er wordt tot naamstemming overgegaan over het amendement van de heer de Wasseige.

151 membres sont présents.

151 leden zijn aanwezig.

102 votent non.

102 stemmen neen.

44 votent oui.

44 stemmen ja.

5 s'abstiennent.

5 onthouden zich.

En conséquence, l'amendement n'est pas adopté.

Derhalve is het amendement niet aangenomen.

Ont voté non :

Hebben neen gestemd :

MM. Aerts, Akkermans, André, Aubecq, Bascour, Bens, Bock, Bossicart, Califice, Chabert, Claeys, Close, Coen, Conrotte, Cooreman, Cuvelier, Daems, Dalem, Debussère, T. Declercq, Decléty, de Clippele, De Cooman, Decoster, Dehaene, De Kerpel, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Deprez, Descamps, De Seranno, Doumont, Draulans, le comte du Monceau de Bergendal, Février, François, Friedrichs, Geens, Gerits, Gijs, J. Gillet, Mmes L. Gillet, Godinache-Lambert, Goor-Eyben, M. Gramme, Mme Hanquet, M. Hatry, Mme Herman-Michielsens, MM. Kevers, Lagae, Lagneau, Lowis, Lutgen, Luyten, Mme N. Maes, MM. R. Maes, Mainil, Mme Mayence-Goossens, M. Noerens, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Pedé, Edg. Peetermans, P. Peeters, W. Peeters, Poma, Pouillet, Rutten, Mme Smitt, MM. Sondag, Tilquin, M. Toussaint, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Uyttendaele, Van Daele, Vandekerckhove, Vandenabeele, Van den Broeck, Vanden-haute, Vanderborcht, Van der Elst, Vandermarliere, Vandermeulen, Vanderpoorten, Vandersmissen, Vandezande, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Herck, Van Herreweghe, Van houtte, Van In, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Ooteghem, Van Rompaey, Verbist, Vermeiren, Waltniel, J. Watheler, Wackx, Windels et Leemans.

Ont voté oui :

Hebben ja gestemd :

MM. Bascq, Belot, Canipel, Mme Coorens, MM. Coppens, De Bremaeker, Deconinck, Delcroix, Delmotte, Mme De Pauw-Deveen, MM. Désir, de Wasseige, Donnay, Eicher, Féir, Geldolf, Gevenois, Goossens, Grosjean, Hiernaux, Hismans, Houben, Hubin, Jandrain, Knuts, Lallemand, Lepaffe, Marmenout, Matthys, Mouton, Op 't Eynde, Paque, Pécriaux, Mmes Pétry, Remy-Oger, MM. Seeuws, Spitaels, Th. Toussaint, Trussart, Vandenbrou, Van Der Niepen, Mme Van Puymbroeck, MM. Vercaigne et Wyninckx.

Se sont abstenus :

Hebben zich onthouden :

MM. De Baere, Egelmeers, Humblet, Mme Saive-Boniver et M. Smeers.

M. le Président. — Les membres qui se sont abstenus sont priés de faire connaître les motifs de leur abstention.

Ik verzoek de leden die zich hebben onthouden, de reden van hun onthouding mede te delen.

M. Paque. — J'ai pairé avec M. de Donnée.

De heer Egelmeers. — Ik ben afgesproken met de heer Nutkewitz.

M. Geldolf. — J'ai pairé avec M. Lahaye.

De heer Smeers. — Ik ben afgesproken met de heer Adriaenssens.

De heer De Baere. — Ik ben afgesproken met mevrouw Staels-Dompas.

M. le Président. — Le Sénat doit se prononcer maintenant sur l'amendement A de M. Geldolf, à l'article 1er.

De Senaat moet zich thans uitspreken over het amendement A van de heer Geldolf bij artikel 1.

— Il est procédé au vote nominatif.

Er wordt tot naamstemming overgegaan.

150 membres sont présents.

150 leden zijn aanwezig.

101 votent non.

101 stemmen neen.

42 votent oui.
42 stemmen ja.
7 s'abstiennent.
7 onthouden zich.

En conséquence, l'amendement n'est pas adopté.
Derhalve is het amendement niet aangenomen.

Ont voté non :

Hebben neen gestemd :

MM. Aerts, Akkermans, André, Aubecq, Bascour, Bens, Bock, Bossicart, Califice, Chabert, Claeys, Close, Coen, Conrotte, Cooreman, Cuvelier, Daems, Dalem, Debusseré, T. Declercq, Decléty, de Clippele, De Cooman, Decoster, Dehaene, De Kerpel, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Deprez, Descamps, De Seranno, Doumont, Draulans, le comte du Monceau de Bergendal, Février, François, Friederichs, Geens, Gerits, Gijs, J. Gillet, Mmes L. Gillet, Godinache-Lambert, Goor-Eyben, M. Gramme, Mme Hanquet, M. Hatry, Mme Herman-Michielsens, MM. Kevers, Lagae, Lagneau, Lowis, Lutgen, Luyten, R. Maes, Mainil, Mme Mayence-Goossens, M. Noerens, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Pede, Edg. Peetermans, P. Peeters, W. Peeters, Poma, Pouillet, Rutten, Mme Smitt, MM. Sondag, Tilquin, M. Toussaint, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Uyttendaele, Van Daele, Vandekerckhove, Vandenabeele, Van den Broeck, Vandenhaute, Vanderborcht, Van der Elst, Vandermarliere, Vandermeulen, Vanderpoorten, Vandersmissen, Vandezande, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Herck, Van Herreweghe, Van houtte, Van In, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Ooteghem, Van Rompaey, Verbist, Vermeiren, Waltniel, J. Wathélet, Weckx, Windels et Leemans.

Ont voté oui :

Hebben ja gestemd :

MM. Basecq, Belot, Canipel, Mme Coorens, MM. Coppens, De Bremaeker, Deconinck, Delcroix, Delmotte, Désir, de Wasseige, Donnay, Eicher, Féris, Geldolf, Gevenois, R. Gillet, Goossens, Grosjean, Hiernaux, Hismans, Houben, Hubin, Jandrain, Knuts, Lallemand, Lepaffe, Marmenout, Matthys, Mouton, Op 't Eynde, Pécriaux, Mmes Pétry, Remy-Oger, MM. Seeuws, Spitaels, Th. Toussaint, Trussart, Vanden-hove, Van Der Niepen, Mme Van Puymbroeck et M. Vercaigne.

Se sont abstenus :

Hebben zich onthouden :

MM. De Baere, Egelmeers, Humblet, Paque, Mme Saive-Boniver, MM. Smeers et Wyninckx.

M. le Président. — Je vous propose de vous prononcer maintenant par un seul vote sur l'amendement subsidiaire de M. de Wasseige et sur l'amendement B de M. Geldolf, qui sont identiques.

Ik stel voor één enkele stemming te houden over het subsidiair amendement van de heer de Wasseige en over het amendement B van de heer Geldolf, die identiek zijn. (*Instemming.*)

— Il est procédé au vote nominatif.

Er wordt tot naamstemming overgegaan.

151 membres sont présents.
151 leden zijn aanwezig.
101 votent non.
101 stemmen neen.
44 votent oui.
44 stemmen ja.
6 s'abstiennent.
6 onthouden zich.

En conséquence, les amendements ne sont pas adoptés.
Derhalve zijn de amendementen niet aangenomen.

Ont voté non :

Hebben neen gestemd :

MM. Aerts, Akkermans, André, Aubecq, Bascour, Bens, Bock, Bossicart, Califice, Chabert, Claeys, Chabert, Close, Coen, Conrotte, Cooreman, Cuvelier, Daems, Dalem, Debusseré, T. Declercq, Decléty, de Clippele, De Cooman, Decoster, Dehaene, De Kerpel, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Deprez, Descamps, De Seranno, Doumont, Draulans, le comte du Monceau de Bergendal, Février, François, Friederichs, Geens, Gerits, Gijs, J. Gillet, Mmes L. Gillet, Godinache-Lambert, Goor-Eyben, M. Gramme, Mme Hanquet, MM. Hatry, Kevers, Lagae, Lagneau, Lowis, Lutgen, Luyten, Mme R. Maes, MM. R. Maes, Mainil,

Mme Mayence-Goossens, M. Noerens, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Pede, Edg. Peetermans, P. Peeters, W. Peeters, Poma, Pouillet, Rutten, Mme Smitt, MM. Sondag, Tilquin, M. Toussaint, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Uyttendaele, Van Daele, Vandekerckhove, Vandenabeele, Van den Broeck, Vandenhaute, Vanderborcht, Van der Elst, Vandermarliere, Vandermeulen, Vanderpoorten, Vandersmissen, Vandezande, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Herck, Van Herreweghe, Van houtte, Van In, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Ooteghem, Van Rompaey, Verbist, Vermeiren, Waltniel, J. Wathélet, Weckx, Windels et Leemans.

Ont voté oui :

Hebben ja gestemd :

MM. Basecq, Belot, Canipel, Mme Coorens, MM. Coppens, De Bremaeker, Deconinck, Delcroix, Delmotte, Mme De Pauw-Deveen, MM. Désir, de Wasseige, Donnay, Eicher, Féris, Geldolf, Gevenois, R. Gillet, Goossens, Grosjean, Hiernaux, Hismans, Houben, Hubin, Jandrain, Knuts, Lallemand, Lepaffe, Marmenout, Matthys, Mouton, Op 't Eynde, Pécriaux, Mmes Pétry, Remy-Oger, MM. Seeuws, Spitaels, Th. Toussaint, Trussart, Vanden-hove, Van Der Niepen, Mme Van Puymbroeck, MM. Vercaigne et Wyninckx.

Se sont abstenus :

Hebben zich onthouden :

MM. De Baere, Egelmeers, Humblet, Paque, Mme Saive-Boniver et M. Smeers.

De Voorzitter. — Wij moeten nu stemmen over het amendement C van de heer Geldolf.

Het woord is aan de heer Geldolf.

De heer Geldolf. — Mijnheer de Voorzitter, dit amendement vervalt, vermits het vorige amendement werd verworpen.

De Voorzitter. — Het amendement is dus ingetrokken.

Puis-je considérer que les articles du tableau auxquels ces amendements se rattachaient, ainsi que l'article premier du projet de loi sont adoptés ?

Mag ik aannemen dat de artikelen van de tabel waarop deze amendementen betrekking hadden, alsmede artikel 1 van het ontwerp van wet zijn aangenomen ? (*Instemming.*)

Il en est donc ainsi.

Dan is hiertoe besloten.

Les autres articles du projet de loi ayant été adoptés au cours de notre séance d'hier, le vote sur l'ensemble du projet de loi interviendra dans un instant.

Aangezien de andere artikelen van het ontwerp van wet werden aangenomen in de loop van onze vergadering van gisteren, zal de stemming over het geheel van het ontwerp van wet straks plaatsvinden.

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DE L'EDUCATION NATIONALE — REGIME NEERLANDAIS — DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1983

Vote sur l'amendement et sur l'article 1er réservés

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — NEDERLANDSTALIG REGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1983

Stemming over het aangehouden amendement en over het aangehouden artikel 1

M. le Président. — Nous devons procéder maintenant aux votes réservés relatifs au projet de loi contenant le budget de l'Éducation nationale, régime néerlandais.

Wij gaan thans over tot de aangehouden stemmingen betreffende het ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding, Nederlandstalig regime.

Nous avons à nous prononcer sur l'amendement déposé par M. Geldolf au tableau budgétaire.

Wij moeten ons uitspreken over het amendement van de heer Geldolf bij de begrotingstabel.

— Il est procédé au vote nominatif.

Er wordt tot naamstemming overgegaan.

152 membres sont présents.

152 leden zijn aanwezig.

101 votent non.

101 stemmen neen.

41 votent oui.

41 stemmen ja.

10 s'abstiennent.

10 onthouden zich.

En conséquence, l'amendement n'est pas adopté.

Derhalve is het amendement niet aangenomen.

Ont voté non :

Hebben neen gestemd :

MM. Aerts, Akkermans, André, Aubecq, Bascour, Bens, Bock, Bossicart, Califice, Chabert, Claey, Close, Coen, Conrotte, Cooreman, Cuvelier, Daems, Dalem, Debussier, T. Declercq, Decléry, de Clippele, De Cooman, Decoster, Dehaene, De Kerpel, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Deprez, Descamps, De Seranno, Doumont, Draulans, le comte du Monceau de Bergendal, Février, François, Friederichs, Geens, Gerits, Gijs, J. Gillet, Mmes L. Gillet, Godinache-Lambert, Goor-Eyben, M. Gramme, Mme Hanquet, M. Hatry, Mme Herman-Michielsens, MM. Kevers, Lagae, Lagneau, Lowis, Lutgen, Luyten, R. Maes, Mainil, Mme Mayence-Goossens, M. Noerens, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Pedé, Edg. Peetermans, P. Peeters, W. Peeters, Poma, Pouillet, Rutten, Mme Smitt, MM. Sondag, Tilquin, M. Toussaint, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Uyttendaele, Van Daele, Vandekerckhove, Vandenabeele, Van den Broeck, Vandenhaute, Vanderborcht, Van der Elst, Vandermarliere, Vandermeulen, Vanderpoorten, Vandersmissen, Vandezande, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Herck, Van Herreweghe, Van houtte, Van In, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Ooteghem, Van Rompaey, Verbist, Vermeiren, Waltniel, J. Wathélet, Weckx, Windels et Leemans.

Ont voté oui :

Hebben ja gestemd :

MM. Basecq, Belot, Canipel, Mme Coorens, MM. Coppens, De Bremaeker, Deconinck, Delcroix, Delmotte, Mme De Pauw-Deveen, MM. Désir, de Wasseige, Donnay, Eicher, Féris, Geldolf, Gevenois, R. Gillet, Goossens, Grosjean, Hiernaux, Hismans, Houben, Hubin, Jandrain, Knuts, Lallemand, Lepaffe, Marmenout, Matthys, Mouton, Op 't Eynde, Pécriaux, Mmes Pétry, Remy-Oger, MM. Seeuws, Spitaels, Th. Toussaint, Vandenove, Van Der Niepen et Vercaigne.

Se sont abstenus :

Hebben zich onthouden :

MM. De Baere, Egelmeers, Humblet, Mme N. Maes, M. Paque, Mme Saive-Boniver, MM. Smeers, Trussart, Mme Van Puymbroeck et M. Wyninckx.

De Voorzitter. — Ik verzoek de heer Wyninckx de reden van zijn onthouding mede te delen.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, onze fractie was oorspronkelijk van zins dit amendement in te trekken. Wij hadden immers verwacht dat de minister van Onderwijs, na het debat over het amendement van de heer Geldolf, zijn ontslag als burgemeester van Damme zou indienen. Dit is niet gebeurd. Bijgevolg blijft mijn fractie vinden dat dit amendement zinvol is.

M. le Président. — Puis-je considérer que l'article du tableau auquel cet amendement se rattachait, ainsi que l'article premier du projet de loi sont adoptés ?

Mag ik aannemen dat het artikel van de tabel waarop dit amendement betrekking had, alsmede artikel 1 van het ontwerp van wet zijn aangenomen ? (Instemming.)

Il en est donc ainsi.

Dan is hiertoe besloten.

Les autres articles du projet de loi ayant été adoptés au cours de notre séance d'hier, le vote sur l'ensemble du projet de loi interviendra dans un instant.

Aangezien de andere artikelen van het ontwerp van wet werden aangenomen in de loop van onze vergadering van gisteren, zal de stemming over het geheel van het ontwerp van wet straks plaatsvinden.

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DE L'EDUCATION NATIONALE — REGIME FRANCAIS — DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1983

Vote sur les amendements et articles réservés

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — FRANSTALIG REGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1983

Stemming over de aangehouden amendementen en over de aangehouden artikelen

M. le Président. — Nous devons procéder maintenant au vote sur les amendements et articles réservés du projet de loi contenant le budget de l'Education nationale, régime français.

Wij moeten thans stemmen over de aangehouden amendementen en over de aangehouden artikelen van het ontwerp van wet houdende de begroting van Nationale Opvoeding, Franstalig regime.

Nous avons à nous prononcer, en premier lieu, sur les quatre amendements déposés par M. Humblet au tableau budgétaire.

Wij moeten ons eerst uitspreken over de vier amendementen van de heer Humblet bij de begrotingstabel.

Je propose au Sénat de se prononcer par un seul vote sur ces amendements.

Ik stel de Senaat voor één enkele stemming te houden over deze amendementen. (Instemming.)

— Il est procédé au vote nominatif.

Er wordt tot naamstemming overgegaan.

150 membres sont présents.

150 leden zijn aanwezig.

101 votent non.

101 stemmen neen.

41 votent oui.

41 stemmen ja.

8 s'abstiennent.

8 onthouden zich.

En conséquence, les amendements ne sont pas adoptés.

Derhalve zijn de amendementen niet aangenomen.

Ont voté non :

Hebben neen gestemd :

MM. Aerts, Akkermans, André, Aubecq, Bascour, Bens, Bock, Bossicart, Califice, Chabert, Claey, Close, Coen, Conrotte, Cooreman, Cuvelier, Daems, Dalem, Debussier, T. Declercq, Decléry, de Clippele, De Cooman, Decoster, Dehaene, De Kerpel, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Deprez, Descamps, De Seranno, Doumont, Draulans, le comte du Monceau de Bergendal, Février, François, Friederichs, Geens, Gerits, Gijs, J. Gillet, Mmes L. Gillet, Godinache-Lambert, Goor-Eyben, M. Gramme, Mme Hanquet, M. Hatry, Mme Herman-Michielsens, MM. Kevers, Lagae, Lagneau, Lutgen, Luyten, Mme N. Maes, MM. R. Maes, Mainil, Mme Mayence-Goossens, M. Noerens, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Pedé, Edg. Peetermans, W. Peeters, Poma, Pouillet, Rutten, Seeuws, Mme Smitt, MM. Sondag, Tilquin, M. Toussaint, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Uyttendaele, Van Daele, Vandekerckhove, Vandenabeele, Van den Broeck, Vandenhaute, Vanderborcht, Van der Elst, Vandermarliere, Vandermeulen, Vanderpoorten, Vandersmissen, Vandezande, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Herck, Van Herreweghe, Van houtte, Van In, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Ooteghem, Van Rompaey, Verbist, Vermeiren, Waltniel, J. Wathélet, Weckx, Windels et Leemans.

Ont voté oui :

Hebben ja gestemd :

MM. Basecq, Belot, Canipel, Mme Coorens, MM. Coppens, De Bremaeker, Deconinck, Delcroix, Delmotte, Mme De Pauw-Deveen, MM. Désir, de Wasseige, Donnay, Eicher, Féris, Geldolf, Gevenois, R. Gillet, Goossens, Grosjean, Hiernaux, Hismans, Houben, Hubin, Jandrain, Knuts, Lallemand, Lepaffe, Marmenout, Matthys, Mouton, Op 't Eynde, Pécriaux, Mmes Pétry, Remy-Oger, MM. Spitaels, Th. Toussaint, Vandenove, Van Der Niepen, Vercaigne et Wyninckx.

Se sont abstenus :

Hebben zich onthouden :

MM. De Baere, Egelmeers, Humblet, Paque, Mme Saive-Boniver, MM. Smeers, Trussart et Mme Van Puymbroeck.

M. le Président. — Puis-je considérer que les articles du tableau auxquels ces amendements se rattachaient, ainsi que l'article premier du projet de loi sont adoptés ?

Mag ik aannemen dat de artikelen van de tabel waarop deze amendementen betrekking hadden, alsmede artikel 1 van het ontwerp van wet zijn aangenomen ? (*Instemming.*)

Il en est donc ainsi.

Dan is hiertoe besloten.

Les autres articles du projet de loi ayant été adoptés au cours de notre séance d'hier, le vote sur l'ensemble du projet de loi interviendra dans un instant.

Aangezien de andere artikelen van het ontwerp van wet werden aangenomen in de loop van onze vergadering van gisteren, zal de stemming over het geheel van het ontwerp van wet straks plaatsvinden.

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉCONOMIQUES DE L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1983

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉCONOMIQUES DE L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1982

Vote

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN ECONOMISCHE ZAKEN VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1983

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN ECONOMISCHE ZAKEN VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1982

Stemming

M. le Président. — Je propose au Sénat de se prononcer par un seul vote sur l'ensemble de ces projets de loi.

Ik stel de Senaat voor één enkele stemming te houden over deze ontwerpen van wet. (*Instemming.*)

M. Delmotte. — M. Clerdent est absent. Il ne prend pas les responsabilités conformes à son discours de mardi.

M. le Président. — Le vote commence.

De stemming begint.

— Il est procédé au vote nominatif.

Er wordt tot naamstemming overgegaan.

152 membres sont présents.

152 leden zijn aanwezig.

88 votent oui.

88 stemmen ja.

58 votent non.

58 stemmen neen.

6 onthouden zich.

6 onthouden zich.

En conséquence, les projets de loi sont adoptés.

Derhalve zijn de ontwerpen van wet aangenomen.

Ils seront soumis à la sanction royale.

Ze zullen aan de Koning ter bekrachtiging worden voorgelegd.

Ont voté oui :

Hebben ja gestemd :

MM. Aerts, Akkermans, André, Aubecq, Bascour, Bens, Bock, Bossicart, Califice, Chabert, Claeys, Close, Coen, Conrotte, Cooreman, Cuvelier, Daems, Dalem, T. Declercq, Decléty, De Cooman, Decoster, Dehaene, De Kerpel, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Deprez, Descamps, De Seranno, Doumont, le comte du Monceau de Bergendal, Février, François, Friederichs, Geens, Gerits, Gijss, J. Gillet, Mmes L. Gillet, Godinache-Lambert, Goor-Eyben, M. Gramme, Mme Hanquet, M. Hatry, Mme Herman-Michielsens, MM. Kevers, Lagae, Lagneau, Lutgen, Mainil, Mme Mayence-Goossens, M. Noerens, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Pede, Edg. Peetermans, Poma, Pouillet, Rutten, Mme Smitt, MM. Sondag, Tilquin, M. Toussaint, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Uyttendaele, Van Daele, Vandenabeele, Van den Broeck, Vandenhaute, Vanderborcht, Vandermarliere, Vandermeulen, Vanderpoorten, Vandersmissen, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Herck, Van Herreweghe, Van houtte, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Rompaey, Verbist, Vermeiren, Waltniel, J. Wathélet, Weckx, Windels et Leemans.

Ont voté non :

Hebben neen gestemd :

MM. Basecq, Belot, Canipel, Mme Coorens, MM. Coppens, De Bremaeker, Debussère, de Clippele, Deconinck, Delcroix, Delmotte, Mme De Pauw-Devean, MM. Désir, de Wasseige, Donnay, Draulans, Eicher, Féris, Geldolf, Gevenois, R. Gillet, Goossens, Grosjean, Hiernaux, Hismans, Houben, Hubin, Jandrain, Knuts, Lallemant, Lepaffe, Lowis, Luyten, Mme N. Maes, MM. Marmenout, Matthys, Mouton, Op 't Eynde, Péciaux, P. Peeters, W. Peeters, Mmes Pétry, Remy-Oger, Saive-Boniver, MM. Seeuws, Spitaels, Th. Toussaint, Trussart, Vandekerckhove, Vandenbrou, Van der Elst, Van Der Niepen, Vandezande, Van In, Van Ooteghem, Mme Van Puymbroeck, MM. Vercaigne et Wyninckx.

Se sont abstenus :

Hebben zich onthouden :

MM. De Baere, Egelmeers, Humblet, R. Maes, Paque et Smeers.

M. le Président. — Les membres qui se sont abstenus sont priés de faire connaître les motifs de leur abstention.

Ik verzoek de leden die zich hebben onthouden, de reden van hun onthouding mede te delen.

De heer R. Maes. — Ik ben afgesproken met mevrouw De Backer.

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DE L'ÉDUCATION NATIONALE — RÉGIME NEERLANDAIS — DE L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1983

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DE L'ÉDUCATION NATIONALE — RÉGIME FRANÇAIS — DE L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1983

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DE L'ÉDUCATION NATIONALE — SECTEUR COMMUN AUX RÉGIMES FRANÇAIS ET NEERLANDAIS — DE L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1983

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DE L'ÉDUCATION NATIONALE — RÉGIME NEERLANDAIS — DE L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1982

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DE L'ÉDUCATION NATIONALE — RÉGIME FRANÇAIS — DE L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1982

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DE L'ÉDUCATION NATIONALE — SECTEUR COMMUN AUX RÉGIMES FRANÇAIS ET NEERLANDAIS — DE L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1982

Vote

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — NEDERLANDSTALIG RÉGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1983

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — FRANSTALIG RÉGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1983

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — GEMEENSCHAPPELIJKE SECTOR VAN DE FRANSTALIGE EN DE NEDERLANDSTALIGE RÉGIMES — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1983

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — NEDERLANDSTALIG RÉGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1982

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — FRANSTALIG RÉGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1982

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — FRANSTALIG RÉGIME — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1982

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN NATIONALE OPVOEDING — GEMEENSCHAPPELIJKE SECTOR VAN DE FRANSTALIGE EN DE NEDERLANDSTALIGE RÉGIMES — VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1982

Stemming

M. le Président. — Je propose au Sénat de se prononcer par un seul vote sur l'ensemble de ces projets de loi.

Ik stel de Senaat voor één enkele stemming te houden over deze ontwerpen van wet. (*Instemming.*)

Het woord is aan mevrouw Nelly Maes voor een stemverklaring.

Mevrouw N. Maes. — Mijnheer de Voorzitter, heren en dames van de regering, geachte collega's, wij zijn tijdens ons betoog naar aanleiding van de begroting van Nationale Opvoeding, Nederlandstalige sector, niet zover gegaan de minister persoonlijk ervan te beschuldigen aanvallen te doen op een of ander net van het onderwijs. Wij zijn echter wel van mening dat de toepassing van de normen thans duidelijk in het nadeel van het rijksonderwijs uitvalt. Meer bepaald delen wij de bekommerning uitgesproken door mevrouw De Pauw op deze tribune.

Wij willen dit begrotingsdebat besluiten met een positieve suggestie naar de regering toe. Wij wensen dat de gunstnormen uitgevaardigd voor het Nederlandstalig onderwijs in Brussel ook zouden worden toegepast voor de circulaire die de prijzen vaststelt voor het gebruik van schoolgebouwen in het gebied Brussel-Hoofdstad. Deze vraag is gerechtvaardigd wegens de bijzondere situatie van de Nederlandstalige gemeenschap in Brussel die weinig van een andere infrastructuur kan gebruik maken.

Voorts wensen wij dat de gunstnormen voor Brussel ook zouden worden toegepast bij het uitvaardigen van bezuinigingsnormen voor het bepalen van de opties. Wij hebben de steile houding in de discussie daarover betreurd. Wij hopen dan ook dat ons voorstel aan alle kanten een reden mag zijn om in vrede naar een oplossing te zoeken. Overigens zijn wij van mening dat een minister geen burgemeester hoeft te blijven. (*Applaus op de banken van de Volksunie en op sommige socialistische banken.*)

M. le Président. — Le vote commence.

De stemming begint.

— Il est procédé au vote nominatif sur l'ensemble des projets de loi relatifs aux budgets de l'Education nationale.

Er wordt tot naamstemming overgegaan over de ontwerpen van wet betreffende de begrotingen van Nationale Opvoeding.

152 membres sont présents.

152 leden zijn aanwezig.

88 votent oui.

88 stemmen ja.

58 votent non.

58 stemmen neen.

6 s'abstiennent.

6 onthouden zich.

En conséquence, les projets de loi sont adoptés.

Derhalve zijn de ontwerpen van wet aangenomen.

Ils seront transmis à la Chambre des représentants.

Zij zullen aan de Kamer van volksvertegenwoordigers worden overgezonden.

Ont voté oui :

Hebben ja gestemd :

MM. Aerts, Akkermans, André, Aubecq, Bascour, Bens, Bock, Bossicart, Califice, Chabert, Claeys, Close, Coen, Conrotte, Cooreman, Cuvelier, Daems, Dalem, T. Declercq, Decléty, De Cooman, Decoster, Dehaene, De Kerpel, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Deprez, Descamps, De Seranno, Doumont, le comte du Monceau de Bergendal, Février, François, Friederichs, Geens, Gerits, Gijs, J. Gillet, Mmes L. Gillet, Godinache-Lambert, Goor-Eyben, M. Gramme, Mme Hanquet, M. Hatry, Mme Herman-Michielsens, MM. Kevers, Lagae, Lagneau, Lutgen, Mainil, Mme Mayence-Goossens, M. Noerens, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Pedé, Edg. Peetermans, Poma, Pouillet, Rutten, Mme Smitt, MM. Sondag, Tilquin, M. Toussaint, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Uyttendaele, Van Daele, Vandenabeele, Van den Broeck, Vandenhaute, Vanderborght, Vandermarliere, Vandermeulen, Vanderpoorten, Vandersmissen, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Herck, Van Herreweghe, Van houtte, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Rompaey, Verbiest, Vermeiren, Waltniel, J. Wathélet, Weckx, Windels et Leemans.

Ont voté non :

Hebben neen gestemd :

MM. Basecq, Belot, Canipel, Mme Coorens, MM. Coppens, De Bremaeker, Debussère, de Clippele, Deconinck, Delcroix, Delmotte, Mme De Pauw-Deveen, MM. Désir, de Wasseige, Donnay, Draulans, Eicher, Férier, Geldolf, Gevenois, R. Gillet, Goossens, Grosjean, Hiernaux,

Hismans, Houben, Hubin, Jandrain, Knuts, Lallemand, Lepaffe, Lowis, Luyten, Mme N. Maes, MM. Marmenout, Matthys, Mouton, Op 't Eynde, Péciaux, P. Peeters, W. Peeters, Mmes Pétry, Remy-Oger, Saive-Boniver, MM. Seeuws, Spitaels, Th. Toussaint, Trussart, Vandekerckhove, Vandenbove, Van der Elst, Van Der Niepen, Vandezande, Van In, Van Ooteghem, Mme Van Puymbroeck, MM. Vercaigne et Wyninckx.

Se sont abstenus :

Hebben zich onthouden :

MM. De Baere, Egelmeers, Humblet, R. Maes, Paque et Smeers.

PROJET DE LOI MODIFIANT L'ARTICLE 181 DE LA LOI DU 8 AOÛT 1980 RELATIVE AUX PROPOSITIONS BUDGETAIRES 1979-1980

Vote

ONTWERP VAN WET TOT WIJZIGING VAN ARTIKEL 181 VAN DE WET VAN 8 AUGUSTUS 1980 BETREFFENDE DE BUDGET-TAIRE VOORSTELLEN 1979-1980

Stemming

M. le Président. — Nous passons au vote sur l'ensemble du projet de loi modifiant l'article 181 de la loi du 8 août 1980 relative aux propositions budgétaires 1979-1980.

Wij gaan over tot de stemming over het geheel van het ontwerp van wet tot wijziging van artikel 181 van de wet van 8 augustus 1980 betreffende de budgettaire voorstellen 1979-1980.

La parole est à M. de Wasseige pour une justification de vote.

M. de Wasseige. — Monsieur le Président, nous voterons contre ce projet, le ministre n'en sera pas surpris. Nous avons, en effet, mené la guerre à ce projet non pour le principe ni pour contrevénir aux règlements européens — d'ailleurs, notre amendement visait à s'y conformer — mais parce que, derrière ce projet, se profile — qu'on le veuille ou non, c'est ainsi — une volonté de démantèlement de ce qu'est le service public en matière d'approvisionnement en gaz.

Distrigaz a une fonction de service public. Il s'agit d'une société commerciale mixte où le privé et l'Etat ont chacun une participation de 50 p.c. Lui retirer la concession exclusive de l'importation de gaz revient à démanteler ce service public.

La majorité doit être consciente des conséquences graves qui en découleront pour l'avenir, Distrigaz risquant de ne plus pouvoir, en raison de cette loi, assurer sa fonction de service public, particulièrement pour les intercommunales de distribution de gaz et d'électricité ainsi que pour les petites et moyennes entreprises.

C'est pourquoi nous nous opposons à ce projet. (*Applaudissements sur les bancs socialistes.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Van In.

De heer Van In. — Mijnheer de Voorzitter, heren ministers, dames en heren, het spijt mij bij deze tropische temperatuur toch even te moeten stilstaan bij de toekomst en de functie van de maatschappij Distrigaz.

Een paar weken geleden heb ik, naar aanleiding van een interpellatie over het op drift zijn van het aardgasprijsbeleid, erop gewezen dat niemand nog akkoord gaat met de wijze waarop de maatschappij Distrigaz handelt. Ik laat in het midden wat op het ogenblik de exploitatieresultaten van deze maatschappij zijn.

Er kan geen sprake zijn, ook niet aan de hand van de door de regering voorgestelde tekst tot wijziging van de wet van 8 augustus 1980, van een zogenaamde ontmanteling van Distrigaz, want de monopolies blijven bestaan. Wij houden evenwel ons hart vast voor al de gewone burgers die men jarenlang heeft wijsgemaakt dat aansluiten op en het gebruiken van aardgas toch zo voordelig en zo goedkoop is.

Aan de hand van recente parlementaire vragen zult u allen hebben vastgesteld dat de aardgasprijs op het ogenblik, vooral via de praktijken van Distrigaz, onbehoorlijk zijn gestegen in vergelijking met andere Europese landen.

De heer Geldolf. — Dat is demagogie.

De heer Van In. — Om deze redenen hopen we dat voor de winter een fundamentele discussie over de opdracht van Distrigaz kan worden gevoerd, discussie die veel verder zal gaan dan datgene waarover men ons vandaag vraagt te stemmen.

Om al deze redenen zal de Volksunie zich onthouden bij de stemming over deze pietluttige voorstellen.

De Voorzitter. — Wij gaan over tot de stemming.

Nous passons au vote.

— Il est procédé au vote nominatif sur l'ensemble du projet de loi.

Er wordt tot naamstemming overgegaan over het ontwerp van wet in zijn geheel.

151 membres sont présents.

151 leden zijn aanwezig.

88 votent oui.

88 stemmen ja.

42 votent non.

42 stemmen neen.

21 s'abstiennent.

21 onthouden zich.

En conséquence, le projet de loi est adopté.

Derhalve is het ontwerp van wet aangenomen.

Il sera soumis à la sanction royale.

Het zal aan de Koning ter bekrachtiging worden voorgelegd.

Ont voté oui :

Hebben ja gestemd :

MM. Aerts, Akkermans, André, Aubecq, Bascour, Bens, Bock, Bossicart, Califice, Chabert, Claeys, Coen, Conrotte, Cooreman, Cuvelier, Daems, Dalem, T. Declercq, Decléty, de Clippele, De Cooman, Decoster, Dehaene, De Kerpel, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Deprez, Descamps, De Seranno, Doumont, le comte du Monceau de Bergendal, Février, François, Friederichs, Geens, Gerits, Gijs, J. Gillet, Mmes L. Gillet, Godinache-Lambert, Goor-Eyben, M. Gramme, Mme Hanquet, M. Hatry, Mme Herman-Michielsens, MM. Kevers, Lagae, Lagneau, Lutgen, Mainil, Mme Mayence-Goossens, M. Noerens, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Pedé, Edg. Peetermans, Poma, Pouillet, Rutten, Mme Smitt, MM. Sondag, Tilquin, M. Toussaint, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Uyttendaele, Van Daele, Vandenabeele, Van den Broeck, Vandenhaute, Vanderborcht, Vandermarliere, Vandermeulen, Vanderpoorten, Vandersmissen, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Herck, Van Herreweghe, Van houtte, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Rompaey, Verbiest, Vermeiren, Waltniel, J. Wathélet, Weckx, Windels et Leemans.

Ont voté non :

Hebben neen gestemd :

MM. Basecq, Belot, Canipel, Mme Coorens, MM. Coppens, De Bremacker, Deconinck, Delcroix, Delmotte, Mme De Pauw-Deveen, MM. de Wasseige, Donnay, Eichler, Férier, Geldolf, Gevenois, Goossens, Grosjean, Hiernaux, Hismans, Houben, Hubin, Jandrain, Knuts, Lallemand, Marmenout, Matthys, Mouton, Op 't Eynde, Péciaux, Mmes Pétry, Remy-Oger, Saive-Boniver, MM. Seeuws, Spitaels, Th. Toussaint, Trussart, Vandenove, Van Der Niepen, Mme Van Puymbroeck, MM. Vercaigne et Wyninckx.

Se sont abstenus :

Hebben zich onthouden :

MM. De Baere, Debussère, Désir, Draulans, Egelmeers, R. Gillet, Humblet, Lepaffe, Lowis, Luyten, Mme N. Maes, MM. R. Maes, Paque, P. Peeters, W. Peeters, Smeers, Vandekerckhove, Van der Elst, Vandezande, Van In et Van Oorteghem.

ONTWERP VAN WET TOT WIJZIGING VAN DE WET VAN 8 AUGUSTUS 1981 TOT OPRICHTING VAN HET NATIONAAL INSTITUUT VOOR OORLOGSINVALIDEN, OUD-STRIJDERS EN OORLOGSSLACHTOFFERS EN VAN DE HOGE RAAD VOOR OORLOGSINVALIDEN, OUD-STRIJDERS EN OORLOGSSLACHTOFFERS.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE GOEDKEURING VAN HET AKKOORD TUSSEN HET KONINKRIJK BELGIE EN DE REPUBLIEK ZAIRE, GESLOTEN DOOR WISSELING VAN BRIEVEN GEDAGTEKEND TE KINSHASA OP 19 JUNI 1971, HOUDENDE REGELING VAN SOMMIGE VORDERINGEN BETREFFENDE HETZIJ DE OVEREENKOMSTEN VAN 6 FEBRUARI 1965, HETZIJ DOOR DEZE NIET GEREGELDE AANGELEGENHEDEN

VOORSTEL VAN WET TOT WIJZIGING VAN DE WET VAN 14 JULI 1971 BETREFFENDE DE HANDELSPRAKTIJKEN

ONTWERP VAN WET OP DE SCHEEPSMETING

ONTWERP VAN WET TOT VERLENING VAN DE NATURALISATIE

Stemming

PROJET DE LOI MODIFIANT LA LOI DU 8 AOÛT 1981 PORTANT CREATION DE L'INSTITUT NATIONAL DES INVALIDES DE GUERRE, ANCIENS COMBATTANTS ET VICTIMES DE GUERRE AINSI QUE DU CONSEIL SUPERIEUR DES INVALIDES DE GUERRE, ANCIENS COMBATTANTS ET VICTIMES DE GUERRE

PROJET DE LOI PORTANT APPROBATION DE L'ACCORD ENTRE LE ROYAUME DE BELGIQUE ET LA REPUBLIQUE DU ZAIRE, CONCLU PAR ECHANGE DE LETTRES DATES A KINSHASA LE 19 JUIN 1971 REGLANT CERTAINES REVENDICATIONS RELATIVES SOIT AUX CONVENTIONS DU 6 FEVRIER 1965, SOIT A DES OBJETS NON REGLES PAR CELLES-CI

PROPOSITION DE LOI MODIFIANT LA LOI DU 14 JUILLET 1971 SUR LES PRATIQUES DU COMMERCE

PROJET DE LOI SUR LE JAUGEAGE DES NAVIRES

PROJET DE LOI ACCORDANT LA NATURALISATION

Vote

M. le Président. — Je propose au Sénat de se prononcer par un seul vote sur l'ensemble de ces projets de loi.

Ik stel de Senaat voor één enkele stemming te houden over deze ontwerpen van wet. (*Instemming.*)

— Il est procédé au vote nominatif.

Er wordt tot naamstemming overgegaan.

151 membres sont présents.

151 leden zijn aanwezig.

Tous votent oui.

Allen stemmen ja.

En conséquence, les projets de loi sont adoptés.

Derhalve zijn de ontwerpen van wet aangenomen.

Het tweede, vierde en vijfde worden aan de Koning ter bekrachtiging voorgelegd.

Le deuxième, le quatrième et le cinquième seront soumis à la sanction royale.

Het eerste en het derde worden aan de Kamer van volksvertegenwoordigers overgezonden.

Le premier et le troisième seront transmis à la Chambre des représentants.

Ont pris part au vote :

Hebben aan de stemming deelgenomen :

MM. Aerts, Akkermans, André, Aubecq, Bascour, Basecq, Belot, Bens, Bock, Bossicart, Califice, Canipel, Chabert, Claeys, Close, Coen, Conrotte, Cooreman, Mme Coorens, MM. Coppens, Cuvelier, Daems, Dalem, De Baere, De Bremaeker, Debussère, C. De Clercq, T. Declercq, Decléty, de Clippele, Deconinck, De Cooman, Decoster, Dehaene, De Kerpel, Delcroix, Delmotte, Mmes Delruelle-Ghobert, De Pauw-Deveen, MM. Deprez, Descamps, De Seranno, Désir, de Wasseige, Donnay, Doumont, Draulans, le comte du Monceau de Bergendal, Egelmeers, Eichler, Férier, Février, François, Friederichs, Geens, Geldolf, Gerits, Gevenois, Gijs, J. Gillet, Mme L. Gillet, M. R. Gillet, Mmes Godinache-Lambert, Goor-Eyben, MM. Goossens, Gramme, Grosjean, Mme Hanquet, M. Hatry, Mme Herman-Michielsens, MM. Hiernaux, Hismans, Houben, Hubin, Humblet, Jandrain, Kevers, Knuts, Lagae, Lallemand, Lepaffe, Lowis, Lutgen, Luyten, Mme N. Maes, MM. R. Maes, Mainil, Marmenout, Matthys, Mme Mayence-Goossens, MM. Mouton, Noerens, Op 't Eynde, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Péciaux, Pedé, Edg. Peetermans, P. Peeters, W. Peeters, Mme Pétry, MM. Poma, Pouillet, Mme Remy-Oger, M. Rutten, Mme Saive-Boniver, MM. Seeuws, Smeers, Mme Smitt, MM. Sondag, Spitaels, M. Toussaint, Th. Toussaint, Trussart, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Uyttendaele, Van Daele, Vandekerckhove, Vandenabeele, Van den Broeck, Vandenhaute, Vandenove, Vanderborcht, Van der Elst, Vandermarliere, Vandermeulen, Van Der Niepen, Vanderpoorten, Vandersmissen, Vande-

zande, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Herck, Van Herreweghe, Van houtte, Van In, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Ooteghem, Mme Van Puymbroeck, MM. Van Rompaey, Verbist, Vercaigne, Vermeiren, Waltniel, J. Wathélet, Weckx, Windels, Wyninckx et Leemans.

INTERPELLATIE VAN DE HEER EGELMEERS TOT DE MINISTER VAN VERKEERSWEZEN EN POSTERIJEN, TELEGRAFIE ET TELEFONIE OVER « DE BESTELLING VAN CONTAINERSCHEPEN DOOR EEN BELGISCHE REDERIJ »

Stemming over de eenvoudige motie

INTERPELLATION DE M. EGELMEERS AU MINISTRE DES COMMUNICATIONS ET DES POSTES, TELEGRAPHES ET TELEPHONES SUR « LA COMMANDE DE NAVIRES PORTE-CONTENEURS PAR UN ARMATEUR BELGE »

Vote sur l'ordre du jour pur et simple

De Voorzitter. — Dames en heren, tot besluit van de interpellatie van de heer Egelmeers tot de minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie, over « de bestelling van containerschepen door een Belgische rederij » werden twee moties ingediend.

Mesdames, messieurs, deux ordres du jour ont été déposés en conclusion de l'interpellation de M. Egelmeers au ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones, sur « la commande de navires porte-conteneurs par un armateur belge ».

De ene, de eenvoudige motie, door mevrouw Panneels en de heer Van Herck, luidt :

« De Senaat,

Gehoord de interpellatie van de heer Egelmeers en het antwoord van de minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie,

Gaat over tot de orde van de dag. »

« Le Sénat,

Ayant entendu l'interpellation de M. Egelmeers et la réponse du ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones,

Passe à l'ordre du jour. »

De andere, door de heren Seeuws en Geldolf, luidt :

« De Senaat,

Gehoord de interpellatie van de heer Egelmeers en het antwoord van de minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie,

Dringt aan dat het dossier over de bestelling van containerschepen door een Belgische rederij onverwijld zou worden goedgekeurd door het Ministercomité voor sociale en economische expansie,

Gaat over tot de orde aan de dag. »

« Le Sénat,

Ayant entendu l'interpellation de M. Egelmeers et la réponse du ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones,

Insiste pour que le dossier sur la commande de navires porte-conteneurs par un armateur belge soit approuvé sans délai par le Comité ministériel d'expansion économique et sociale,

Passe à l'ordre du jour. »

Overeenkomstig ons reglement stemmen wij over de eenvoudige motie die de voorrang heeft.

Conformément à notre règlement, nous votons sur l'ordre du jour pur et simple qui bénéficie de la priorité.

— Il est procédé au vote nominatif.

Er wordt tot naamstemming overgegaan.

151 membres sont présents.

151 leden zijn aanwezig.

88 votent oui.

88 stemmen ja.

57 votent non.

57 stemmen neen.

6 s'abstiennent.

6 onthouden zich.

En conséquence, l'ordre du jour pur et simple est adopté.

Derhalve is de eenvoudige motie aangenomen.

Ont voté oui :

Hebben ja gestemd :

MM. Aerts, Akkermans, André, Aubecq, Bascour, Bens, Bock, Bossicart, Califice, Chabert, Claeys, Close, Coen, Conrotte, Cooreman, Daems, Dalem, C. De Clercq, T. Declercq, Decléty, de Clippele, De Cooman, Decoster, Dehaene, De Kerpel, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Deprez, Descamps, De Seranno, Doumont, le comte du Monceau de Bergendal, Février, François, Friederichs, Geens, Gerits, Gijs, J. Gillet, Mmes L. Gillet, Godinache-Lambert, Goor-Eyben, M. Gramme, Mme Hanquet, M. Hatry, Mme Herman-Michielsens, MM. Kevers, Lagae, Lutgen, Mainil, Mme Mayence-Goossens, M. Noerens, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Pede, Edg. Peetermans, Poma, Pouillet, Rutten, Mme Smitt, MM. Sondag, Tilquin, M. Toussaint, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Uyttendaele, Van Daele, Vandenabeele, Van den Broeck, Vandenhoute, Vanderborcht, Vandermarliere, Vandermeulen, Vanderpoorten, Vandersmissen, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Herck, Van Herreweghe, Van houtte, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Rompaey, Verbist, Vermeiren, Waltniel, J. Wathélet, Weckx, Windels et Leemans.

Ont voté non :

Hebben neen gestemd :

MM. Basecq, Belot, Canipel, Mme Coorens, MM. Coppens, De Bremaeker, Debussère, Deconinck, Delcroix, Delmotte, Mme De Pauw-Deveene, MM. Désir, de Wasseige, Deworme, Donnay, Draulans, Eicher, Féris, Geldolf, Gevenois, R. Gillet, Goossens, Grosjean, Hiernaux, Hismans, Houben, Hubin, Jandrain, Knuts, Lallemand, Lepaffe, Lowis, Luyten, Mme N. Maes, MM. Marmenout, Matthys, Mouton, Op 't Eynde, Pécriaux, P. Peeters, W. Peeters, Mmes Pétry, Saive-Boniver, MM. Seeuws, Spitaels, Th. Toussaint, Trussart, Vandekerckhove, Vandenbroucke, Van der Elst, Van Der Niepen, Vandezande, Van In, Van Ooteghem, Mme Van Puymbroeck, MM. Vercaigne et Wyninckx.

Se sont abstenus :

Hebben zich onthouden :

MM. De Baere, Egelmeers, Humblet, R. Maes, Paque et Smeers.

INTERPELLATIE VAN DE HEER WYNINCKX TOT DE MINISTER VAN BUITENLANDSE BETREKKINGEN OVER « DE UITVOERING VAN HET NAVO-DUBBELBESLUIT VAN DECEMBER 1979 »

INTERPELLATION DE M. WYNINCKX AU MINISTRE DES RELATIONS EXTERIEURES SUR « L'EXECUTION DE LA DOUBLE DECISION DE L'OTAN DE DECEMBRE 1979 »

De Voorzitter. — Aan de orde is de interpellatie van de heer Wyninckx tot de minister van Buitenlandse Betrekkingen over « de uitvoering van het Navo-dubbelbesluit van december 1979 ».

Het woord is aan de interpellant.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, heren ministers, geachte collega's, de onmogelijkheid om de begroting van Buitenlandse Zaken nog vóór het reces in openbare vergadering af te handelen brengt mee dat wij ertoe genoopt werden het voorstel van resolutie dat wij enkele dagen geleden hadden ingediend om te vormen tot een interpellatie. Deze interpellatie zal aanleiding geven tot het indienen van een motie die, naar wij vrezen, door een eenvoudige motie zal worden weggestemd.

De regering en de meerderheidspartijen ontwijken op deze wijze een debat, maar bovendien vermijden zij op deze wijze eveneens hun standpunt bekend te moeten maken. Nochtans zou dit onder de huidige omstandigheden een belangrijk politiek feit betekenen. In binnen- en buitenland, in Oost en West, rijst het verzet tegen de nucleaire bewapeningswedloop. Er gaat geen dag voorbij of we lezen hoe politici, wetenschapslui, kerkelijke en godsdienstige instanties, verantwoordelijken van alle mogelijke organisaties van de meest verscheiden oorsprong, zich uitspreken tegen het opdrijven van het aantal nucleaire raketten in West- en Oost-Europa. In eigen land hebben nagenoeg alle belangrijke bewegingen van sociale, familiale en religieuze aard, de belangrijkste culturele bewegingen van diverse filosofische oorsprong, de meeste jeugdorganisaties van elke ideologische oorsprong, zich gebundeld tot één machtige opiniestroming.

Zij zullen op 23 oktober 1983 met een paar honderdduizenden door Brussel opstappen. Omstreeks diezelfde tijd zullen overal in West-Europa en in de Verenigde Staten en Canada soortgelijke manifestaties plaatsgrijpen.

Niemand zal ontkennen dat in Oost-Europa het verzet eveneens toeneemt, zowel binnen als buiten de officiële vredesbewegingen. Het gebrek aan eensgezindheid werd nog duidelijker tijdens de recente Moskouw-top van de Warschau-pactlanden.

Gaat het in West-Europa om een paar miljoen naïevelingen of idealisten, rijkelijk bedacht met Kremlin-steekpenningen, of gaat het hier om één der belangrijkste fenomenen uit de jaren tachtig, namelijk het massaal verzet tegen de atoomdood? Heeft het wel zin in dit debat uitvoerig en langdurig stil te staan bij de motieven die deze massa's inspireren bij hun niet te breken verzet tegen de grootste bedreiging van de mensheid uit de geschiedenis, die niet alleen op ons continent maar op heel de wereld weegt?

De internationale toestand, mijnheer de minister, is onrustwekkend. Jonge volwassenen en vele oudere mannen en vrouwen zijn in uitzichtloze werkloosheid gedompeld. Vele gebeurtenissen van politieke, economische en monetaire aard herinneren hen aan de periode tussen de beide wereldoorlogen en kort vóór de tweede wereldoorlog. Maar er is één essentieel verschil: de enorme bedragen die worden besteed aan het aanleggen van een overcapaciteit aan nucleaire vernietigingskracht, evenals de steeds hogere technologie van deze nucleaire raketten. De economie gaat gebukt onder de toenemende bewapeningslast en ontworpen zijn de vredelievende sociale, economische en culturele ontwikkeling en de opbouw van de communistische en de kapitalistische landen, maar ook en vooral deze van de derde wereld. Geen enkele Staat ontsnapt aan deze dialectische situatie. Dit is de fundamentele oorzaak van het verzet van bewust geworden vooraanstaanden over de hele wereld, en van elke oorsprong. Al te lang werd uitgegaan van het beginsel van het evenwicht in de terreur. Wie zal ooit uitmaken of het de wederzijdse nucleaire overcapaciteit was die de vrede in Europa heeft bewaard, ondanks een honderdtal conflicten overal elders in de wereld sinds mei 1945? Kan vrede in stand worden gehouden op basis van wederzijdse afschrikking, en vooral door de escalatie van de afschrikingsmiddelen? Kan het een diplomatieke keuze zijn een eventuele tegenstrever angst aan te jagen, en steeds meer angst? Is het nog langer duldbaar dat afschrikking de enige inspiratiebron voor de internationale politiek van de wereld uitmaakt, en dit door de steeds maar toenemende nucleaire ontplooiing?

De hoop van zeer velen blijft derhalve gevestigd op de onderhandelingen te Genève. De beste weg om daar succes te oogsten is een constructief gesprek, waarbij onmiddellijk concrete verbintenissen worden aangegaan om de nucleaire bewapeningswedloop op het Europese continent, al was het maar voorlopig, stop te zetten. Pas dan zal het mogelijk zijn te praten over ontmanteling van bestaande kernwapens en van conventionele bewapening. Nucleaire afschrikking kan niet langer een pijler zijn van de diplomatie, noch in Oost-, noch in West-Europa. Objectief moet men durven toegeven dat de Sovjetunie en haar geallieerden tijdens de voorbije topontmoeting andermaal het bewijs hebben geleverd van goede wil en bezorgdheid. De mening van vooraanstaande westerse militaire strategen en diplomaten is dat wij deze kansen reeds eerder hadden moeten aangrijpen, omwille van het feit dat wij geen directe behoefte hebben aan nieuwe en aan meer kernwapens: het is de opdracht van alle regeringen en van alle parlementsleden de tolk te zijn van de groeiende vredeswil en het toenemend verzet tegen de nucleaire bewapeningswedloop.

In brede lagen van de bevolking leeft het besef dat bij een kernoorlog noch overwonnenen, noch overwinnaars zullen zijn. Er zal een woestijn aan puin overblijven en, naar het gevleugelde woord, zullen de levenden de doden benijden. Noch Nato-landen, noch Warschau-pactlanden, noch neutrale Staten zullen gespaard blijven. Geen levend wezen in Europa zal ontsnappen aan de dreiging van de dodende radioactiviteit. Bij de bespreking van uw begroting in de loop van het najaar, mijnheer de minister, zullen wij dieper ingaan op een aantal elementen die een positieve inbreng van België zouden kunnen uitmaken. Wij wensen nu niet stil te staan bij het debat rondom een mogelijke denuclearisatie van bepaalde Europese gebieden, evenmin als bij het afstand doen van kernbewapening door sommige Europese Staten.

Ook wensen wij niet het gehele debat te voeren rondom de huidige Belgische politiek op het internationale vlak. Wij zijn zeer ver verwijderd van de Harmel-doctrine van de jaren 1967, die steunde op ontspanning en samenwerking tussen Oost en West, in het kader van een Europees veiligheidsconcept. Deze doctrine heeft geleid tot positieve resultaten, en wij menen dat wij er goed zouden aan doen er opnieuw bij aan te knopen.

Vandaag dreigt het omgekeerde te geschieden. Meer en meer rijzen vragen over de politiek van confrontatie, die vanuit Washington wordt gepropageerd. Wij vragen ons meer en meer af of een soortgelijke politiek een geldig draagvlak kan zijn van een gezamenlijke westerse militaire en strategische inspanning. In plaats van een politiek van confrontatie, geloven wij dat een politiek van dialoog en samenwer-

king vereist is. De vrede veilig stellen en bevorderen moet de hoeksteen zijn van elke internationale politiek in de jaren tachtig. Dit is geen pleidooi tegen verdedigingsinspanningen, noch tegen westerse solidariteit, maar voor gezamenlijke initiatieven op continentaal en universeel vlak, vanuit België, of samen met één of meer van onze geallieerden. Wij delen de mening van vele vooraanstaanden uit Nato-landen, die bevestigen dat zowel technisch, economisch, sociaal als psychologisch het Warschau-pact nog steeds veel zwakker is dan het Nato-pact. Daarom bekennen wij ons voorstander van een overeenkomst tussen Navo- en Warschau-pact, waarbij van het gebruik van elke vorm van geweld wordt afgezien. Daarnaast dient het gesprek voort te gaan over beperking en ontmanteling van strategische en Eurostrategische kernwapens. Wij steunen de *Freeze*-theorie van een groot deel van de USA-volksvertegenwoordigers, als één der belangrijke drijfveren voor een positieve afloop van de Geneefse gesprekken.

Terzelfder tijd zouden wij ons met andere landen uit het Nato- en Warschau-pact ertoe kunnen verbinden geen chemische of bacteriologische wapens op ons grondgebied te dulden. Waarom zou dit er niet toe leiden de westerse gesprekken over het verminderen van bewapening en troepen in Europa tot eerste resultaten te bewegen? Een nieuwe bekentenis tot een allicht herdachte Harmel-doctrine zou kunnen leiden tot een periode van ontspanning, zonder te schaden aan de solidariteit tussen de Navo-partners. Ook voor de Belgische diplomatie zou de richtlijn deze moeten zijn van het scheppen van nieuwe uitgangspunten, en deze kunnen niet liggen op het terrein van de nucleaire rakettenwedloop.

Uw taak, mijnheer de minister, samen met uw collega's uit andere Nato-landen, en waarom niet uit andere kleine Warschau-pactlanden, is het de onderhandelaars in Genève te beïnvloeden, met al de argumenten waarover u beschikt. Vandaag krijgen wij eerder de indruk dat het omgekeerde aan de gang is. U gaat nu reeds van de grondidee uit dat wanneer de Geneefse onderhandelingen — om welke reden ook — vóór december 1983 geen resultaat opleveren, direct het inplanten van de Euroraketten moet worden aangevat. Ik zeg hierbij met nadruk: om welke reden ook. Hier bewijzen wij geen dienst aan de onderhandelaars, noch bevorderen wij de onderhandelingen. Belet dit ons uitdrukkelijk te bevestigen dat wij ook de inplanting, de uitbreiding of de verbetering van de Sovjetraketten als een bedreiging voor het Westen beschouwen? Wanneer gaan wij ter zake eens pogen duidelijk te maken dat er in Genève te veel tijd verloren is gegaan, en dat die verloren tijd moet worden ingehaald? Wanneer gaan wij eens optreden als advocaat van een Westeuropese tussenoplossing? Wanneer gaan wij eens uitleggen aan Washington dat wij niet alleen van Moskou toegevingen verwachten, maar ook van onze hoofdpartner, want dat inderdaad langs beide kanten initiatieven noodzakelijk zijn om tot resultaten te komen. Vandaar mijn vragen aan u, mijnheer de minister van Buitenlandse Betrekkingen, vooral na de gebeurtenissen van de jongste dagen en in het licht van uw verklaringen. U hebt allereerst de benoeming aangekondigd van een vredesdiplomaat.

Als dit nu ook nog tot een vredesdiplomatie zou leiden, zouden wij dit zelfs aanmoedigen. Maar u hebt terzelfder tijd, niet in het Parlement, maar via een Amerikaans weekblad, de plaatsing van de raketten in Florennes als een verworvenheid medegedeeld, waarvoor u reeds uw toestemming hebt gegeven aan Washington. Ofwel gaat u uit van het beginsel dat de besprekingen te Genève tot mislukken zullen worden gebracht. In dat geval interpreteren wij het zo dat het Belgische Parlement zal moeten oordelen omwille van welke motieven en door wie deze werden tot mislukken gebracht, en pas dan zal door dit Parlement worden geoordeeld of de Euroraketten bij ons worden geplaatst. Dit is kennelijk uw standpunt niet, want enkele dagen nadat u bekendmaakte dat de voorbereiding van de inplanting werd aangevat, lazen wij dat de Nederlandse regering de raketten zal inplanten in Woensdrecht, vlakbij de Antwerpse agglomeratie, uw woongebied, uw kiesarrondissement. En wat antwoordt uw collega van Buitenlandse Zaken in Nederland in de Tweede Kamer? Hij zegt dat « bij het zoeken van de basis rekening werd gehouden onder meer met de beschikbare ruimte, de bodemgesteldheid en de ruimtelijke ordening ». « Dat onderzoek », aldus de minister, « vindt momenteel in het geheim — uiteraard — in België plaats. Een groep Amerikaanse experts is daarmee bezig. Zij hebben daartoe de formele toestemming gekregen van de Belgische regering door middel van een brief die minister van Buitenlandse Betrekkingen, Tindemans, in de zomer van vorig jaar al aan de Amerikaanse regering gestuurd heeft. »

Mijnheer de minister, de inhoud van die brief zouden wij graag kennen. Moet het worden geïnterpreteerd als zou de Belgische regering de toestemming hebben gegeven voor de voorbereiding van de inplanting in Woensdrecht door een filiaal van Amerikaanse technici die zich reeds een hele tijd in Antwerpen zou bevinden? Dit is een informatie die wij als Belgische parlementsleden moeten bekomen uit een debat van de Tweede Kamer in Den Haag!

Dit is de meest flagrante miskenning van de geplogenheden op dit vlak. Verklaar dan meteen, zoals de minister van Landsverdediging, dat het Parlement niets meer hoeft te zeggen over deze materie. Wij weten dan waar wij aan toe zijn, en hoe wij onze politieke actie in de nabije maanden zullen moeten voeren.

Mijn concrete vraag, mijnheer de minister: Werd er werkelijk overleg gepleegd tussen u en uw collega uit Den Haag? Wanneer enkele jaren geleden de kerncentrale in Doel werd gepland, greep druk Benelux-overleg plaats, voornamelijk over de dreiging ten aanzien van het grensgebied, over de veiligheid en de gezondheid van de bevolking. Thans wordt vlakbij de Antwerpse agglomeratie een nucleair rakettenpark opgesteld, en het wordt de bevolking opgelegd, zonder de minste consultatie. Mijnheer de minister, geeft u er zich rekenschap van, welke elementen hier aan de contestatie worden toegevoegd? Wat betekent deze ontwikkeling, waarvan sommigen zeggen dat het een steuntje in de rug moest betekenen voor Helmut Kohl bij diens gesprekken met Andropov? Is het met een Euroraket achter de rug dat de rechtse staatshoofden uit het Westen naar het Kremlin gaan?

Wij verwachten van u ook enigerlei informatie over de concrete initiatieven die uw vredesdiplomaat moeten toelaten positieve invloed uit te oefenen op de Geneefse onderhandelingen. Voor ons blijft de meest dwingende vraag dat, naar het voorbeeld van het Deense Parlement, ook parlementairen uit andere kleine Nato-Staten het Navo-dubbelbesluit in zijn uitvoering voor een jaar zouden verdagen. In de lijn van de Harmel-doctrine zou u dan met uw collega's uit deze landen nuttiger taken kunnen vervullen dan als makelaar op te treden voor het plaatsen van nucleaire moordtuigen. Maar wij vrezen dat eens te meer de rol van het Parlement zal zijn uitgespeeld, en dat bij gewone motie, door de meerderheid, ook door hen binnen deze meerderheid die op 23 oktober 1983 mee in de betoging zullen opstappen, dat bij gewone motie het Parlement zal weigeren zich uit te spreken. Op dat ogenblik wordt een kaakslag gegeven, niet alleen aan Kamer en Senaat, maar ook aan de honderdduizenden in ons land en elders in Europa, die niet wensen dat Euroraketten nu reeds worden opgesteld, of dat de voorbereiding van de plaatsing wordt aangevat. En nu het duidelijk is dat Antwerpen rechtstreeks bedreigd wordt door de inplanting in Woensdrecht van Euroraketten, vraag ik dit met nog meer aandrang, mijnheer de minister, neem andere initiatieven dan deze die tot nu toe werden genomen. Neem initiatieven die tot doel hebben de uitvoering van het Navo-dubbelbesluit van december 1979 te voorkomen.

Welke ook de uitspraak van deze Senaat moge zijn, de werkelijke afspraak komt bijgevolg in oktober, als in Kamer en Senaat uw begroting wordt behandeld. Ondertussen zullen heel wat gebeurtenissen plaatsgrijpen. Ondertussen kunnen ook veel kansen worden aangegrepen. Zorg dat wij u in oktober onze kritiek kunnen sparen. Spoor er uw meerderheid toe aan het voorstel van resolutie van de Vlaamse socialistische te ondersteunen. Het beantwoordt aan wat leeft binnen brede lagen van de bevolking, ook bij het christelijke bevolkingsdeel, en voornamelijk bij de christendemocraten en sinds vorige zaterdag, wij hebben dat kunnen zien en horen, ook bij de CVP-jongeren. België moet de weg wijzen naar vermindering van de nucleaire bewapening, naar een diplomatie waar wederzijdse nucleaire dreiging steeds minder belangrijk wordt, naar een nieuwe politiek van evenwicht en veiligheid in Europa, naar een nieuwe atmosfeer van ontspanning en toenadering tussen Oost en West. Het is nog niet te laat, mijnheer de minister, maar het is de hoogste tijd om die politiek te gaan belichamen.

De door mijn fractie ingediende resolutie gaat uit van het Navo-dubbelbesluit. Zij beoogt drukking uit te oefenen op de Geneefse onderhandelaars om tot positieve resultaten te komen. Terzelfder tijd vraagt zij Nato- en Warschau-pactlanden tot het nemen van concrete initiatieven, onder meer het wegnemen van de SS-20-raketten, en het niet-ontplooiën van de Euroraketten, en alleszins het niet verder uitbreiden van de beide nucleaire arsenalen. De resolutie vraagt verder aan de Navo-regeringen de uitvoering van het Navo-dubbelbesluit alleszins te verdagen tot december 1984, en tot na een nieuwe evaluatie van de resultaten van de Geneefse onderhandelingen op dat ogenblik. Tenslotte vraagt deze resolutie werkelijk Benelux-overleg over het opschorten van de voorbereiding van de inplantingen in België en Nederland, en met name in de Benelux-grensgebieden. Dit gebaar kan positief van invloed zijn op de Geneefse onderhandelingen, en dit eerder dan een overhaaste voorbereiding van de inplanting in Woensdrecht, Venray, Zutendaal, Florennes of elders in het Benelux-gebied.

De jongste dagen, mijnheer de minister, zijn er een aantal dingen gebeurd die ons de indruk geven dat Parlement en bevolking sinds december 1979 bij de neus werden geleid. De Geneefse onderhandelingen kunnen toch niet het rookgordijn zijn waarachter Washington en sommige van zijn zeer trouwe volgelingen zich verschuilen om toch met de nucleaire escalatie voort te gaan? De opeenvolgende tegenstrijdige verklaringen over de stand van de uitvoering van het Navo-dubbel-

besluit, die in de plaats treden van de beloofde zesmaandelijks evaluatie, bevorderen eerder onrust en verzet dan dat zij klaarheid scheppen. Alsof het bekendmaken van uw brief aan de regering in Washington, waarvan u de inhoud aan deze Senaat zou moeten ter kennis brengen — zoals uw Nederlandse collega dat ten aanzien van de Tweede Kamer heeft gedaan —, alsof deze brief niet volstond, vernemen wij een aantal nieuwe gegevens, en dit naar aanleiding, niet alleen van de voorgenomen inplanting te Woensdrecht, maar ook in verband met de inplanting te Florennes. Wij vernemen dat Amerikaanse technici nu reeds ter plaatse zijn om de werkelijke inplanting van de raketten voor te bereiden en alle noodzakelijke voorbereidende werken uit te voeren. Tot op heden echter hadden wij de indruk dat die toelating niet werd gegeven.

Mijnheer de minister, u hebt een unieke kans om u nu eens eindelijk als minister van Buitenlandse Betrekkingen te profileren. U kunt de lange reis aanvatten om het belang van de Geneefse onderhandelingen overal duidelijk te gaan maken, niet alleen in eigen land, maar in West- en Oost-Europa, en in de hele wereld, kortom op alle fronten, in de Benelux, de Europese Gemeenschap, de Navo, in Oost-Europa, in de Uno, mij om het even, maar vat die pelgrimstocht aan.

U kunt in uw hoedanigheid eenzijdige initiatieven ontwikkelen, of meerzijdige, die erop gericht zijn de wapenbeheersing en de wapenvermindering in Oost en West te bevorderen. U kunt, alleen of in overleg met uw Nederlandse collega, mededelen dat in nationaal of in Benelux-verband voorlopig geen uitvoering wordt gegeven aan de voorbereiding van de inplanting van de kruisraketten in de lage landen. U weet, mijnheer de minister, dat de Geneefse onderhandelingen, omwille van hun inhoud, een zeer matige kans hebben tot groot succes. De scheiding tussen het overleg over de zogenaamde Eurostrategische en de intercontinentale raketten is een hypothec op de besprekingen in Genève.

Binnen enkele jaren vliegen boven Europa in Engeland opgestegen B-52-bommenwerpers uitgerust met 8 tot 12 000 kruisraketten. En dan discussiëren wij over enkele tientallen kruisraketten in de Benelux-landen! Waar is daar het evenwicht? Dit is één van de elementen die het, in hoofde van de Sovjetunie, onvermijdelijk maken ook de nucleaire kernmacht van Frankrijk en Engeland in de optelsom bij de onderhandelingen te betrekken. Dit is een bijkomend feit dat wordt bevestigd door strategen, door militaire deskundigen en door competente diplomaten in verband met deze materie.

Dit alles zet er sommige helderziende Navo-militairen, al dan niet op pensioen, toe aan te bevestigen dat wij inderdaad over-uitgerust zijn, zowel klassiek als nucleair, ten aanzien van het Warschau-pact. Maar wat wordt er ondertussen in alle geheimdoenerij gekonkeloofd, mijnheer de minister? Denkt u dat door aldus te handelen, de publieke opinie niet zal snappen dat al wat nu gebeurt de plaatsing van kruisraketten vanaf december 1983 onvermijdelijk maakt, mede door het buiten-spel-zetten van het Parlement, en mede door het voorbijgaan aan het toenemende verzet uit alle hoeken, in België, Nederland en elders? Is het niet betreurenswaardig, minister De Ruyter in de Nederlandse Tweede Kamer te horen verklaren: « Over de stap die wij nu hebben gedaan is de Belgische regering niet geraadpleegd »? Dat zei de minister na te hebben verklaard dat er briefwisseling bestaat waarin de Belgische regering zou toelaten dat vanuit België opererende Amerikaanse deskundigen in Woensdrecht aan het werk gaan!

In de Nederlandse Kamer heeft dezelfde minister De Ruyter gewag gemaakt van, en ik citeer: « Verschillende contacten die zij heeft, niet nalaat mee te denken, mee te praten, mede initiatieven te ontwikkelen, en mede druk uit te oefenen om de onderhandelingen te Genève wel degelijk tot een succes te maken, en de onderhandelende partijen daartoe te bewegen. »

Wat hebt u ter zake gedaan, mijnheer de minister, en hebt u dat al dan niet samen met uw collega uit de Nederlandse regering gedaan? Wij krijgen soms de indruk dat er vanwege andere Navo-partners, zelfs vanuit Westduitse, Italiaanse of Britse hoek, meer druk op Washington, en op de Geneefse onderhandelaars wordt uitgeoefend dan vandaag vanuit Belgische of Benelux-hoek.

In dit debat in de Tweede Kamer kwamen toch wel enkele vreemde dingen aan het licht.

Zo zegde minister De Ruyter: « Ik laat de positie van België — die ook enigszins apart is — buiten beschouwing. De andere landen hebben tot plaatsing besloten, en zij zijn bezig het plaatsingsbesluit uit te voeren. Nederland heeft niet tot plaatsing besloten. » Is de houding van ons land in die zin apart, dat inderdaad bij ons de plaatsingsplannen verder zijn gevorderd dan in Nederland? Is de verklaring juist dat Woensdrecht in Antwerpen werd bekookstofd door Amerikaanse specialisten, zoals wij konden vernemen in het Nederlandse debat en in de Nederlandse kranten? Trouwens, ook in *Het Belang van Limburg* werd dit medegedeeld.

Is dat een nieuwsoortig Benelux-overleg? Of kan terdege in Nederland nog worden onderhandeld over de eventuele plaatsing, terwijl in België reeds tot de plaatsing is besloten? Is dat de juiste situatie, mijnheer de minister?

En als inderdaad de evolutie in ons land reeds verder staat dan in Nederland, vanwaar gaat de aanbesteding in Florennes uit, en naar wie, om een heel depot aan kernraketten in Wallonië onder te brengen, met betonnen onderkomens voor de transporttuigen, met opslagplaatsen voor munitie, met installaties voor telecommunicatie, administratie en logistiek, en tenslotte met een heel dorp voor Amerikaanse militairen en hun gezinnen? En wanneer gaat u, mogelijk met evenveel geheimzinnigheid als rondom het inplantingsbesluit, de aanbesteding lanceren om de werken te kunnen aanvatten? Welke beraadslagingen gaan er nog gebeuren tussen regering en Parlement, tussen regering en ondergeschikte besturen, regionaal, provinciaal en gemeentelijk? Over dit alles verwachten wij nu informatie, om na het verlot niet voor dezelfde verrassing te staan als de Nederlandse Tweede Kamer, de provinciale Staten en de betrokken grensgemeente Woensdrecht enkele dagen geleden.

U zou minstens voor uzelf één nadeel moeten vermijden, dat is het wantrouwen van meerderheid en oppositie in dit Parlement, tegenover de wijze waarop u deze materie behandelt. Niet met de plompheld van uw collega van Defensie, die vindt dat het Parlement niets meer te vertellen heeft, maar die er toch de voorkeur aan geeft de raketten uit zijn voortuin, waar hij deze zo graag had gezien, te verhuizen naar Florennes. Evenmin in de geest van het volmachtbeleid, dat deze regering nu weer ongestoord kan voortzetten. Maar met de zorg om over de grondbeginselen van ons buitenlands en defensiebeleid minstens een open dialoog met het Parlement op gang te houden en met als streefdoel een eventuele consensus over de interpretatie van bepaalde vroeger genomen beslissingen.

Bij het ganse debat valt ons een duidelijke samenhang op tussen de verklaringen van Weinberger en Pearl dat, pas nadat de plaatsing is aangevat, met de Russen zal kunnen worden onderhandeld. Het communiqué van de Navo-minister ging trouwens in dezelfde zin.

Wanneer u, hier en vandaag, deze twee stellingnamen niet verwierpt, dan draagt u ertoe bij de publieke opinie, zowel in België als in Nederland, en elders in Europa, te bevestigen dat, wat België betreft, het plaatsingsbesluit is genomen, en weldra zal worden uitgevoerd. Dit zou de betreurenswaardige conclusie kunnen zijn uit het debat van heden, wanneer de meerderheid er zich met een eenvoudige motie zou van af maken. Nog duidelijker zou het zijn, wanneer de meerderheid er zich zou bij neerleggen dat een situatie wordt geschapen waarbij zonder nadere beslissing, op grond van het als vanzelfsprekend beschouwde uitblijven van resultaten te Genève, in het najaar met de plaatsing zou worden begonnen. Dit zou een belangrijke afwijking zijn van de beslissing van december 1979. Het zou meteen een begin zijn van een diepe breuk inzake een tot nu toe in stand gehouden gemeenschap van opvattingen inzake de krachtlijnen van ons buitenlands en van ons defensiebeleid. Het zou België definitief bij de koplopers brengen van de kernbepaningswedloop, terwijl tot vóór kort nog altijd de letter en de geest van het december-79-besluit als richtlijn scheen te gelden, en waarbij België niet bij voorbaat akkoord ging met een plaatsingsbesluit, zelfs van een meerderheid van Navo-landen. In december 1979 werd overeengekomen dat wij later in Kamer en Senaat de uitkomst van de onderhandelingen in Genève zouden evalueren en pas dan oordelen of wij al dan niet tot plaatsing overgaan. Wij zouden dus evalueren wat er te Genève gebeurde, en welke rol de beide onderhandelende partijen, zowel Washington als Moskou, zouden hebben gespeeld.

Ons huidige voorstel van motie ligt in de lijn van dit besluit. Het beantwoordt ook aan de verwachtingen van de meerderheid van de bevolking in dit land die vredelievend is, en waarvan nu duidelijk is gebleken dat zij alle opiniestromingen omvat. U hebt de kans, de Senaat heeft de kans, nu en vóór het reces, positief te reageren op deze verzuchting. En deze verzuchtingen worden duidelijk omschreven in de voorgelegde motie. Grijp deze kans aan, mijnheer de minister, vraag voor één keer geen volmachten aan uw meerderheid, maar volg de vredeswil, de wil tot positief onderhandelen, het verzet tegen de voorbarige uitvoering van het Navo-dubbelbesluit. Laat u motiveren door dit debat, maar ook door de publieke opinie, om de komende weken en maanden, om de tijd die nog rest, naar het voorbeeld van wat vele grote ministers van Buitenlandse Zaken uit onze recente geschiedenis heeft bewogen, te gaan in de richting van het opbouwen van een klimaat van verstandhouding tussen de grootmachten, maar ook tussen de kleine Lid-Statens van Navo- en Warschau-pact, met het oog op beslissende stappen in de richting van nucleaire en conventionele vermindering van het potentieel, dat ver over het verzadigingspunt is gegroeid.

Het is dat profiel dat wij aan uw beleid wensen mede te geven, van nu tot aan de bespreking van uw begroting na het parlementair reces.

Dit is de wens van de Vlaamse socialistische Senaatsfractie, maar ook van vele andere senatoren over de partijgrenzen van oppositie en meerderheid heen. Grijp deze kans, mijnheer de minister; er staat te veel op het spel voor de toekomst van dit land en van zijn bevolking, van zijn welzijn en welvaart, ook voor de komende generaties, opdat u deze boodschap niet zou aanhoren. *(Applaus op de socialistische banken en op sommige andere banken.)*

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Gijs.

De heer Gijs. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister, waarde collega's, het probleem dat in de interpellatie van de heer Wyninckx werd aangehaald, is groot en belangrijk genoeg om te rechtvaardigen dat ook onze fractie hierover het woord zou voeren, al was het maar om te bewijzen dat wij niet de bedoeling hebben het debat uit de weg te gaan. Wij benaderen dit probleem wel enigszins anders.

Het probleem van de vrede en de veiligheid is op dit moment zonder twijfel het grootste probleem waarmee de mensheid in haar geheel geconfronteerd wordt. Niet alleen de beschaving, maar zelfs het fysisch voortbestaan van de mensheid worden ernstig bedreigd. Ieder politiek mandataris draagt een verpletterende verantwoordelijkheid. Improvisatie of impulsieve beslissingen kunnen catastrofale gevolgen hebben. We staan hier voor één van de weinige politieke onderwerpen waarin de politieke verantwoordelijke zich moet laten leiden door zijn persoonlijk geweten, zijn ervaring en zijn diepe overtuiging. Wij kennen ook, zoals de heer Wyninckx, de massale vredeswil, die blijkt uit manifestaties, de media, de manifesten van vredesbewegingen en die ook onze kinderen bezielt. Wij weten dat de Europese volkeren de vrede willen.

Daarnaast is onze politieke verantwoordelijkheid zo groot, dat we ons niet alleen mogen laten leiden door populariteitsoverwegingen op korte termijn. In het verleden is helaas vaak gebleken dat publieke bijval op korte termijn heeft geleid tot onvoorzichtige of verkeerde beslissingen die achteraf tot catastrofen hebben geleid. Wij kunnen ons er niet toe beperken oprecht en eerlijk te zijn in onze intenties, maar we dragen ook de verantwoordelijkheid voor de eventuele negatieve gevolgen van onze beslissingen, hoe goed de bedoelingen oorspronkelijk ook waren. Vanuit deze optiek bekijken wij het probleem van de vrede en de veiligheid.

Het probleem van de vrede in het algemeen en het vermijden van gewapende conflicten in het bijzonder, plaatst de Christelijke Volkspartij inderdaad voor een bijzonder moeilijke opdracht. Onze partij is er diep van overtuigd dat het geweld in al zijn vormen uit onze samenleving moet worden gebannen en dat het gebruik van wapens altijd en in alle omstandigheden de minst goede oplossing — de slechtste — is om een conflict te regelen. Een partij die ieder conflictmodel, ieder nationalisme of iedere andere manier om zich af te zetten tegen mensen met een andere mening, een ander ras, een andere nationaliteit of andere belangen helemaal uit haar doctrine bant, kan niet anders dan het verwezenlijken van de vrede als haar belangrijkste opdracht te beschouwen. Ik ben er trouwens van overtuigd dat niemand in deze vergadering, het vermijden van een gewapend conflict en a fortiori van het gebruik van massale vernietigingswapens, niet als een prioritaire opdracht beschouwt.

Geen enkel eerlijk argument, geen enkel overtuigend standpunt of eerlijk voorstel wordt door ons terzijde geschoven. We gaan ervan uit dat alle burgers in een klein en democratisch land de vrede willen en altijd gewild hebben. Een andere opvatting zou getuigen van collectieve waanzin, vooral vandaag.

Hoe komt het dan dat de wapeningswedloop onverminderd wordt voortgezet? Blijkbaar is er een gebrek aan echte politieke wil van de zijde van de supermachten en ook van een aanzienlijk aantal landen van de derde wereld om het verschrikkelijk wapenarsenaal dat op dit moment aanwezig is af te bouwen. Nochtans zijn verantwoordelijke politieke leiders uit de grootmachten zich blijkbaar terdege bewust van de absurde uitdaging van de huidige ontwikkelingen.

Reeds in 1974 verklaarde Henry Kissinger het volgende: « In de loop van de geschiedenis hebben de mensen vrede gezocht, maar onder oorlog geleden. Maar al te vaak hebben vergissingen of misrekeningen een wereld die smachtte naar rust, geweld en vernietiging gebracht. Terwijl de gevolgen van geweld in het verleden tragisch zijn geweest, vormt de kwestie van vrede en oorlog thans een ongekende noodzaak, nu voor het eerst in de geschiedenis twee volkeren het vermogen bezitten de mensheid te vernietigen. Zoals president Eisenhower twintig jaar geleden duidelijk maakte, bestaat er in het atoomtijdperk niet langer een alternatief voor vrede. »

Dit bewustzijn dringt misschien wel door tot de individuele politieke verantwoordelijke, maar heeft eigenlijk nog geen wezenlijke

invloed gehad op de wereldbewapening. Sedert 1974 werden in de wereld driehonderdduizend miljard Belgische frank uitgegeven aan de militaire sector. Onze hele planeet, met inbegrip van de derde wereld, de oceanen, de dampkring en de ruimte rond onze planeet zijn thans gemilitariseerd. Op dit moment is het totaal ontplofingsvermogen van de kernwapenvoorraden die werden aangelegd groter dan dat van een miljoen bommen van «Hiroshima-kaliber».

Maar niet alleen het kernarsenaal vormt een bedreiging voor de vrede. Volgens sommige deskundigen vormen chemische en bacteriologische wapens de meest geschikte massale vernietigingswapens voor kleinere landen, omdat ze daar gemakkelijker en goedkoper in strategische hoeveelheden te produceren zijn. Wanneer we rekening houden met het feit dat er gemiddeld om de drie maanden een oorlog begint in de wereld en dat elke nieuwe oorlog, hoe klein hij ook begint, onbeheersbaar zou kunnen escaleren in een veel groter conflict, dan moet ieder objectief waarnemer ook hierin een ernstige bedreiging voor de wereldveiligheid zien.

Onze afschuw voor kernwapens, bacteriologische en chemische wapens mag ons niet blind maken voor de enorm toegenomen doeltreffendheid van de conventionele wapens en de mogelijke ontwikkeling van nieuwe massale vernietigingswapens. Sommige, zogenaamde conventionele wapens, zoals brandstof-luchtoplosier en vacuüm- en fragmentatiebommen bestaan vandaag en hebben een vernietigingskracht die op de plaats van gebruik evenveel schade aanricht als kernwapens. Het verschil in uitwerking tussen zogenaamde conventionele wapens en nucleaire wapens is daarom nu al aan het vervagen. De tactiek wordt overvleugeld door de technologie.

Terloops kan ik doen opmerken dat de technologische ontwikkeling die mede tot de huidige waanzinnige toestand heeft geleid, waarin als het ware een keuze mogelijk is tussen de middelen die kunnen worden aangewend om de mensheid te vernietigen, op termijn misschien ook een oplossing kan brengen. Meerdere specialisten menen dat de huidige ontwikkelingen op het vlak van de wapentechnologie bijzonder gunstig zijn voor de verdediging. De vooruitgang op micro-elektronisch gebied heeft een grondige verandering meegebracht die het vandaag mogelijk zou maken, indien voldoende onderzoek op dit gebied zou worden uitgevoerd, een militair geloofwaardige verdediging tegen elke denkbare inval te ontwikkelen, die zowel niet-nucleair als onduidelijk defensief zou zijn, met andere woorden : bijzonder doelmatige systemen voor de verdediging, maar met weinig of geen offensief vermogen. Misschien ligt hier een paradoxale opdracht voor de Europese landen, namelijk het ontwikkelen van bijzonder doeltreffende verdedigingsmechanismen met weinig of geen offensieve waarde.

De opdracht — daar ben ik het met u eens — van de kleine, democratische landen bestaat erin alle mogelijke initiatieven te nemen en alle mogelijke drukingsmiddelen toe te passen om de grootmachten van iedere offensieve actie te doen afzien. Onze Navo-solidariteit wordt niet alleen ingegeven door onze wil onze burgers te beschermen tegen iedere agressie en ons regime en de waarden die dit regime vertegenwoordigt te verdedigen, maar ook door onze wil om, samen met de andere kleine, democratische landen een invloed uit te oefenen op de Verenigde Staten, een supermacht die ook onze natuurlijke bondgenoot is. Het moet toch voor iedereen duidelijk zijn dat een klein én democratisch land, dat in het verleden zo vaak het slachtoffer is geweest van oorlogen en conflicten, nooit een offensieve politiek zal kunnen steunen en slechts de vrede en de veiligheid als doelstellingen met absolute prioriteit kunnen nastreven. Daarom moeten alle krachten, bewegingen en partijen in een land als het onze hun krachten bundelen. Als land betekenen we niet zo heel veel op wereldschaal. Wanneer we bovendien van de vredesproblematiek nog een onderwerp van partijpolitieke profilering zouden willen maken en de burgers, die allemaal slechts vrede vragen, er zouden toe aanzetten zich voor een dergelijk probleem tegenover elkaar op te stellen, dan zou dit onze mogelijkheden als klein land om een tastbare bijdrage te leveren tot de vrede aanzienlijk beperken.

Indien iemand onder ons zou aannemen dat het onderwerp van het politiek debat over vrede en veiligheid de uiteindelijke doelstelling zelf zou zijn, namelijk de vrijwaring van de vrede, dan zou dit neerkomen op een belediging voor zijn tegenstanders. Dit debat gaat niet over het doel, maar wel over de middelen om dit doel te bereiken, dat zou voor iedereen duidelijk moeten zijn.

Wij willen geloven, mijnheer Wyninckx, dat de Vlaamse socialisten na een eerlijke analyse van de toestand tot de vaststelling zijn gekomen dat een voorlopige opschorting van de uitvoering van een programma, dat moet leiden tot het opstellen van Euroraketten, het beste middel is om de onderhandelaren in Genève zo snel mogelijk positieve akkoorden te doen afsluiten die tot de afbouw van het Europese kernarsenaal moeten leiden.

Voorlopig zijn wij het daar niet mee eens. Zoals ik in het begin van mijn uiteenzetting zegde, is het vredesprobleem voor ons zo

ongemeen belangrijk, dat wij op dit gebied geen risico's durven te nemen. Het Navo-dubbelbesluit van 1979 was bedoeld als een politiek drukingsmiddel om tot een werkelijke afbouw van het kernarsenaal in Europa te kunnen komen. Wij geloven nog altijd in deze stelling en we blijven hopen dat de Euroraketten nooit zullen moeten worden opgesteld. Aan onze oprechte vredeswil kan niet worden getwijfeld. Gedurende zes jaar hebben we toegezien en gediscussieerd, terwijl de Sovjetunie elke week een SS-20 raket operationeel opstelde.

Toen wij in 1979 het dubbelbesluit hebben genomen, beschikte de Sovjetunie reeds over 140 SS-20 raketten. Wij hadden er geen enkele. Brezjnev verklaarde op dat ogenblik dat er een evenwicht bestond.

Enkele maanden later, in februari 1980, stonden er 210 SS-20 raketten opgesteld. Weer verklaarde Brezjnev dat er een evenwicht was.

Twee jaar later, in maart 1982, stonden er 300. Het Navo-dubbelbesluit was op dat moment nog altijd maar een besluit, waaraan geen enkel begin van uitvoering gegeven was. Toen kondigde Brezjnev een eenzijdig stationeringsmoratorium af. Enkele maanden later, in augustus 1982, was het aantal operationele SS-20 raketten aangegroeid tot 320. De Sovjetminister van Landsverdediging Ustinov verklaarde toen dat er op dat ogenblik nog steeds ongeveer een evenwicht in de machtsverhoudingen bestond. Enkele maanden geleden stonden er reeds 351 SS-20 raketten opgesteld. In sommige Navo-landen begint men nu de eerste voorbereidingen te treffen om uitvoering te geven aan het Navo-dubbelbesluit. Wij onderhandelen verder met de Sovjetunie in de vaste hoop, zoniet de overtuiging dat we uiteindelijk geen Euroraketten zullen moeten opstellen. Wij zijn niet in principe gekant tegen nog een bijkomende uiting van onze oprechte vredeswil, maar wij geloven dat op dit moment de Sovjetleiders reeds over voldoende indicaties moeten beschikken om overtuigd te zijn van de vredeswil van alle Europese landen en in het bijzonder van de kleine Europese landen. Vooraleer we willen besluiten onze diepe vredeswil opnieuw op een symbolische wijze kenbaar te maken aan onze onderhandelingspartners van het Warschau-pact, willen wij er zeker van zijn dat het symbool op dezelfde wijze wordt begrepen en geïnterpreteerd door hen zoals het door ons bedoeld is.

Tenslotte wil ik erop wijzen dat voor ons het aanvatten van de voorbereidende werkzaamheden voor het opstellen van de Euroraketten geenszins betekent dat we dit als het begin van een onomkeerbaar proces beschouwen. Wanneer een nieuwe evaluatie van de vordering van de besprekingen in Genève zulks rechtvaardigt, zullen wij eisen dat het proces wordt stopgezet, ongeacht de staat van uitvoering ervan. Voor ons betekent dit dat vanaf vandaag tot ten vroegste april 1985 op ieder moment het ontplooiingsproces van de Euroraketten kan worden vertraagd of stopgezet.

In onze bezorgdheid, mijnheer Wyninckx, om dit debat over de politieke partijen heen te laten plaatsvinden en er geen element van meerderheid tegen minderheid of van antiregeringspolitiek van te maken, hadden wij in onze fractie een gemotiveerde motie voorbereid. Wij zullen die niet indienen, omdat ik uit uw betoog heb kunnen afleiden dat wij nog veel zullen moeten praten vooraleer wij ons op dezelfde golflengte zullen bevinden en wij allen bereid zijn van deze problematiek geen inzet voor partijpolitieke ruzie te maken.

Om u aan te tonen dat wij een heel eind in uw richting waren gegaan — echter niet volledig, want wij zijn het niet eens met het uitstellen of het stopzetten van de voorbereidingen — zal ik die motie voorlezen die wij echter niet zullen indienen. Omdat het hier toch een kwestie wordt van meerderheid tegen minderheid, zullen wij de eenvoudige motie ondertekenen. De tekst van onze gemotiveerde motie luidt :

« De Senaat,

Bezorgd om de gevaren van de onverminderde wapeningswedloop en de bedreiging die daarvan uitgaat voor alle mensen,

Bewust van de morele onaanvaardbaarheid van het gebruik van massale vernietigingswapens en van de verantwoordelijkheid van ieder politiek mandataris van een democratisch en beschaafd land voor de veiligheid en het welzijn van de burgers,

Vaststellende dat in binnen- en buitenland gezaghebbende personiteiten uit de meest diverse sociale, wetenschappelijke, politieke en religieuze kringen aandringen op concrete initiatieven op het gebied van de nucleaire ontwapening in het bijzonder, en op het beperken van de wapeningswedloop in het algemeen,

Rekening houdend met het Navo-dubbelbesluit van december 1979, dat sindsdien door de opeenvolgende Belgische regeringen als een middel werd beschouwd om de onderhandelingen in Genève in positieve resultaten te doen uitmonden.

Gehoord de interpellatie van de heer Wyninckx en het antwoord van de minister van Buitenlandse Betrekkingen,

Dringt er bij de onderhandelaars te Genève op aan dat de besprekingen spoedig zouden geleid worden in de richting van concrete initiatieven, die de kernbewapening en de inplanting van nieuwe nucleaire raketten drastisch zouden beperken, waarbij het hoofddoel moet blijven de Sovjet-SS-20-raketten op zulke wijze te zien ontmantelen, dat de ontplooiing van Euroraketten overbodig wordt.

Aanvaardt als tussenoplossing een vermindering van het aantal op te stellen Euroraketten, op voorwaarde dat een equivalent aantal SS-20-raketten volledig wordt afgebouwd.

Onderstreept de noodzaak om de Franse en de Britse kernwapens op te nemen in de optelsom van de strategische nucleaire bewapening en vraagt dat ter zake onderhandelingen zouden aangevat worden, met als uiteindelijk doel het bevriezen van de strategische kernbewapening.

Vraagt aan de regering het initiatief te nemen om een overleg tot stand te brengen tussen de Belgische, Nederlandse en de Luxemburgse regering, met het oog op het ontwikkelen in Benelux-verband van initiatieven in de lijn van de zogenaamde « Harmel-doctrine », volgens dewelke de openheid voor ieder dialoog moet gepaard gaan met vastberadenheid in de beslissing.

Dringt erop aan dat de acties van de regeringen erop gericht zouden zijn de kernbewapening in Europa op korte termijn tot een minimum te herleiden en op langere termijn volledig af te bouwen.

Eist dat de voorbereidende werkzaamheden voor het opstellen van de Euroraketten op ieder moment, ongeacht hun staat van uitvoering, zouden worden stopgezet als een nieuwe evaluatie van de vordering van de besprekingen in Genève zulks rechtvaardigt. »

U stelt vast dat wij bereid zijn met iedereen te praten over dit enorm probleem dat iedereen aangaat en waarvan niet alleen onze toekomst afhangt, maar de toekomst van alle mensen. Dit kan slechts op constructieve wijze gebeuren buiten iedere poging tot partijpolitieke profilering. Het gaat hier niet om een probleem zoals de weg Pecq-Armentières, de benoeming van de burgemeester van Voeren, Cockerill-Sambre of de vrije internaten. Dit probleem heeft een totaal andere dimensie en indien wij als klein land iets willen doen voor de vrede, dan moeten wij dat samen doen. (*Applaus op de CVP-banken en op sommige andere banken van de meerderheid.*)

M. le Président. — La parole est à M. de Wasseige.

M. de Wasseige. — Monsieur le Président, monsieur le ministre, chers collègues, l'opinion, dans sa grande majorité, a l'impression qu'on se trouve en fait, depuis plus d'un an, dans une escalade des armes, en particulier des armes nucléaires. Cette escalade est considérée surtout par les jeunes, par tous ceux qui se préoccupent des problèmes de développement dans le monde et des relations avec les pays en voie de développement, comme une monstruosité. Et pourtant l'on constate, hélas ! que les gouvernants et les pouvoirs économiques et financiers des pays industrialisés continuent cette politique d'escalade. Ils ne tiennent pas compte de l'opinion publique. En fait, on risque la guerre, mais on n'a jamais essayé de « risquer la paix » !

Par leur petite taille, par les multiples relations qu'ils entretiennent avec toutes les parties du monde, quel que soit leur choix politique et idéologique et quel que soit leur camp, des pays comme le nôtre peuvent jouer un rôle, remplir une mission. Encore doivent-ils croire à cette mission.

Nous avons, hélas ! la très nette impression que le gouvernement d'aujourd'hui a choisi un camp, qu'il a opté pour l'escalade militaire sans essayer d'opter pour la paix.

Les décisions qu'il a prises en 1979 à propos de l'installation des missiles nucléaires, bien que délicates, j'en conviens, et d'interprétation difficile, étaient cependant claires sur un point : on ne procéderait à l'installation des missiles qu'après avoir essayé par la négociation — et des négociations sont en cours à Genève — de limiter le développement des missiles nucléaires, tant à l'Est qu'à l'Ouest, et d'arriver à un accord.

M. Bassecq, premier vice-président,
prend la présidence de l'assemblée

Nous constatons avec regret, monsieur le ministre, que vous avez déclaré, le 21 juin dernier, à l'étranger — j'y insiste, cette déclaration a été faite à l'étranger — que le choix de Florennes était fait. Par conséquent — nous devons bien tirer la conclusion — si l'on a fait le choix d'un site d'implantation, c'est qu'on est décidé à y installer les missiles. D'ailleurs nous savons que déjà des bureaux d'études se sont vu confier la mission de préparer les travaux et d'établir les cahiers des charges.

Nous savons également que dans la région de Florennes, un certain nombre de propriétaires ont été avisés d'une menace, très certaine, d'expropriation; ils ont reçu des formulaires précis à ce sujet.

Dès lors, je vous pose la question de savoir si le choix de Florennes est déjà fait. Dans l'affirmative, le gouvernement est-il décidé à y implanter des missiles ? Quels sont les résultats des négociations en cours ?

Lorsque j'ai interpellé récemment le ministre de la Défense nationale à ce sujet, il m'a répondu ici même, au Sénat, qu'aucune décision n'était prise, que les militaires ne pouvaient, bien entendu, être pris au dépourvu et qu'ils envisageaient un certain nombre d'hypothèses. Je conçois aisément qu'ils se préoccupent de ce problème. Mais ce ne sont pas les militaires que j'interroge. C'est le gouvernement, ce sont les responsables politiques, ceux qui prennent la décision. Les militaires, eux, doivent se contenter d'exécuter celles qui sont prises par le gouvernement. Voilà la saine démocratie.

C'est bien là que se situe la portée des questions : Oui ou non, le choix de Florennes est-il déjà fait ? Oui ou non, le gouvernement a-t-il décidé d'y implanter des missiles ?

Par la même occasion — mais peut-être ne pouvez-vous pas me répondre — je désirerais savoir quelle liaison existe entre le site de Baronville, près de Beauraing, et le choix de Florennes ? Chacun sait que la distance entre ces deux points est de l'ordre d'une vingtaine de kilomètres et que Baronville est un dépôt d'armes nucléaires de l'Otan. (*Applaudissements sur les bancs socialistes.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Van Puymbroeck.

Mevrouw Van Puymbroeck. — Mijnheer de Voorzitter, aansluitend bij de interpellatie van de heer Wyninckx, waar wij grotendeels achterstaan, kunnen wij ook bepaalde elementen onderschrijven waarop de heer Gijs heeft gewezen. Ik vrees echter dat de angst, zoals altijd, ook in dit geval een slechte raadgever is.

Ik verwijs naar een artikel geschreven door de heer Georges F. Kennan, voormalig Amerikaans ambassadeur in Moskou, onder de titel : « Supermachten op weg naar een botsing » waarin hij uitlegt hoe wij geleerd hebben het Russische volk en vooral de Russische staatsbewindslieden te zien als zeer agressief terwijl in werkelijkheid deze mensen juist begaan zijn om hun veiligheid. Ook in het Westen moeten wij ons ervoor hoeden niet uit angst te handelen. Enkel in overleg, in gesprekken, kunnen wij tot een oplossing komen.

Nu al is er in de wereld een overkill-capaciteit. De voorraad normale wapens is groot genoeg om twaalf keer de hele wereldbevolking uit te roeien. Voegen wij daar de nucleaire wapens bij, dan kunnen wij de kill-capaciteit verdubbelen.

Ik wil het even hebben over een ander probleem, dat hier nauw mee samenhangt, en verwijs naar het rapport van Willy Brandt waarin staat dat van de 120 miljoen kinderen die in 1979, het jaar van het Kind, geboren zijn er nu al 12 miljoen zijn verhongerd. De uitvoerende directeur van de hulporganisaties van Unicef, de heer James Grant, interpreteerde deze cijfers in een interview als volgt : deze miljoenen slachtoffers zou men op dramatische manier kunnen vergelijken met de slachtoffers van een Hiroshima om de drie dagen. De heer Frank Barnaby, leider van het Zweeds Instituut voor Vredesonderzoek, heeft vastgesteld dat de wereld één miljoen dollar per minuut uitgeeft aan bewapening.

Dan denk ik aan de 30 tot 50 miljoen mensen die ieder jaar van honger sterven. Ik vraag mij af of wij het recht hebben voort te gaan op de weg die we zijn ingeslagen, met het installeren van kernraketten. Moeten wij niet — zoals ieder van ons het toch wenst — alles inzetten om de onderhandelingen van Genève te doen slagen en dit zonder dreiging maar in vertrouwen ? Als het waar is dat *abyssum abyssum invocat*, dans is het zeker waar dat vertrouwen en goede wil ook vertrouwen en goede wil oproepen.

Een oude theorie zegt dat wie het eerst schiet, als tweede zal sterven. Deze theorie gaat niet langer op omdat president Reagan ervan overtuigd was, of is, dat het mogelijk is een beperkte nucleaire oorlog te voeren.

Waarschijnlijk is men intussen stilaan tot een ander inzicht gekomen. Toch blijft het probleem actueel. Wij moeten weten dat het waar is dat wij de wereld kunnen vernietigen. Als mensen zijn wij overgegaan naar een heel pervers denken. Wij denken hierbij aan de neutronenbom, waarbij kernfusie door een grotere straling mensen zal doden maar gebouwen laten staan. Ik herinner mij ook dat een groot Iers schrijver, Bernard Shaw, die neutronenbom reeds in één van zijn boeken jaren geleden heeft beschreven.

Ik doe eea oproep tot de minister van Buitenlandse Zaken om alles in het werk te stellen opdat wij vanuit dit kleine land, samen met verschillende andere kleine landen, ook achter het IJzeren Gordijn — er zijn er ook daar ontvankelijk voor —, er bij alle grote Staten zouden op aandringen om werkelijk tot de wereldvrede te komen en gewoon de kernraketten, heel de nucleaire bewapening, even goed als de

chemische en de biologische bewapening, af te schaffen. (*Applaus op de banken van Agalef-Ecolo, op de socialistische banken en op de banken van de Volksunie.*)

M. le Président. — La parole est à M. Michel Toussaint.

M. M. Toussaint. — Monsieur le Président, monsieur le ministre, mes chers collègues, en entendant depuis quelques années déjà, des débats aussi importants que celui-ci, il m'est souvent arrivé de me demander si, dans une assemblée démocratique comme la nôtre, on pouvait imaginer qu'il se trouvât quelqu'un qui soit adversaire de la paix et qui prenne délibérément la responsabilité de mettre fin à la vie de l'humanité. Personnellement, je ne le crois pas.

Je relisais, il y a quelques jours, dans un texte de Franz Blanckart, ambassadeur suisse qui a été une des plus grands amis de Karl Jaspers, un résumé de la pensée de ce dernier à cet égard.

« La paix, disait Jaspers, il y a déjà une vingtaine d'années, tel est le but. » Nous sommes encore bien loin d'une solution. « Des pas que nous ferons vers elle, dépendent en somme non seulement le sort de l'humanité, mais son existence même. S'il advenait par malheur qu'on n'arrivât pas à empêcher les guerres, c'est-à-dire ce qui s'est toujours produit jusqu'à présent, alors l'humanité serait perdue. »

Malgré cet énoncé catégorique — continue Karl Jaspers — il ne faut pas succomber à la facilité trompeuse d'un pacifisme à tout prix, dont je reconnais depuis toujours qu'il comporte beaucoup d'illusions et de risques et même de conditions de malheur. »

Lorsque je songe aux récentes discussions et notamment à la rencontre qui a eu lieu à Moscou entre M. Tikhonov et le chancelier fédéral d'Allemagne, M. Kohl, je crois que ce dernier parle en toute sincérité lorsqu'il dit : « Le nombre des systèmes d'armement américain resterait largement inférieur au nombre des fusées et d'ogives nucléaires déjà déployées en Europe par l'URSS. Pour développer les relations à long terme — j'insiste sur les mots « à long terme » car je ne crois pas que ce soit une question d'heures, de jours, de semaines ou de mois, malgré le fait que nous en parlions en cette fin de session du Sénat — avec l'Union soviétique et nos autres voisins de l'Est, il faut, disait-il, des conversations régulières, des contacts à tous les niveaux, y compris les plus élevés. »

Ceux-ci se déroulent pour le moment à Genève.

Quelle que soit notre bonne volonté, quel que soit notre légitime désir de comprendre, d'intervenir dans ce genre de discussions — et, je vous le dis en incidente, il n'y a de ma part aucune critique à l'égard du principe du débat qui a lieu cet après-midi — nous devons tout de même admettre qu'en ce qui concerne les négociations entre les représentants de l'Union soviétique et ceux des Etats-Unis d'Amérique, au moment où nous parlons, nous sommes loin d'avoir tous les détails importants.

Ce n'est pas une raison pour ne rien dire, pour éluder un tel débat. C'est plutôt une raison pour garder la tête froide, pour savoir de quoi nous pouvons parler.

En Belgique, essentiellement sur le plan technique mais aussi à l'égard de l'ensemble des relations Est-Ouest, des problèmes de guerre et de paix, des stratégies militaires et des affaires étrangères, on se réfère depuis quelques années, à ce que nous appelons la « doctrine Harmel ».

Je crois que la position actuelle du gouvernement belge, et plus particulièrement — parce que c'est son rôle — du ministre des Relations extérieures, M. Tindemans, est parfaitement dans la ligne de cette doctrine et que ceci n'est pas fondamentalement critiqué dans notre pays.

Le gouvernement belge, comme ses alliés d'ailleurs, a défendu l'option « zéro-zéro » avec, bien sûr, au départ, quelque chose qu'on ne prend pas au sérieux — je me demande d'ailleurs pourquoi —, à savoir le démantèlement progressif des missiles soviétiques, uniquement ceux braqués, par stratégie militaire et politique, sur l'Europe.

A cet égard, il est une question que je me pose depuis très longtemps. Nous assistons, dans notre pays — et c'est très bien — à de multiples manifestations dont je n'approuve pas toujours la naïveté mais auxquelles participent des gens qui, dans leur grande majorité, expriment des sentiments très sincères. J'émet des réserves quant à l'encadrement et à l'origine des moyens financiers — nécessaires d'ailleurs à l'organisation de toute manifestation de ce genre — mais cela n'enlève rien à la sincérité des manifestants.

Je me demande depuis des mois comment il n'a pas été possible de faire en sorte que, non seulement en URSS mais dans ses pays satellites, naisse un commencement de manifestation « sérieuse » à cet égard.

Personnellement, je vois une raison d'espérer dans ce qui se passe pour le moment en Pologne, notamment avec Lech Walesa, même si c'est dans un domaine tout à fait différent.

M. Vercaigne. — Il est en congé !

M. M. Toussaint. — En congé ? Admettons qu'il y soit !

Ce qui se passe en Pologne me donne l'espoir qu'un jour il soit possible, malgré la volonté de certains gouvernements des pays de l'Est, y compris celui de l'Union soviétique, d'arriver à ce que l'opinion publique de ces pays commence vraiment à manifester ses sentiments de paix, ajoutés — je suis bien d'accord — à leur souci de sécurité, et qu'un véritable dialogue relatif aux armements nucléaires puisse être envisagé.

Pour le moment, nous en sommes à la question de savoir — et nous n'avons pas de réponse à ce problème — si, d'ici à la fin de l'année, les négociations de Genève pourront aboutir à un résultat, fût-il partiel. Cela, nous ne le savons pas. Tous ensemble, avec la même sincérité, nous pouvons seulement espérer un tel résultat avant la fin de l'année.

Que le gouvernement prenne entre-temps, comme l'a dit M. de Wasseige, des précautions qui, en réalité, sont des mesures conservatoires, cela va de soi. Si l'on doit malheureusement procéder, à la fin de l'année, à l'installation de missiles, il est évident que les mesures adéquates ne pourront être prises entre le 31 décembre et le 1er janvier; je parle de mesures préparatoires, conservatoires et non décisives. Chacun sait — il ne faut pas être naïf et verser dans un optimisme béat — que les perspectives ne sont guère réjouissantes mais il importe néanmoins d'avoir suffisamment de lucidité pour ne pas verser dans l'inutile, ce qui, finalement — je le crois très sincèrement — irait à l'encontre des intérêts de la paix.

La politique actuellement menée par notre gouvernement est, bien entendu, subordonnée à la dimension d'un pays comme le nôtre; toutes les mesures prises sur le plan de la diplomatie et de la politique internationale, sont complémentaires. C'est dans ce sens qu'on se dirige mais le but reste le rééquilibrage.

On discutera, bien sûr, de chiffres d'un côté comme de l'autre,...

Mme Pétry. — On ne fait que cela !

M. M. Toussaint. — .. mais l'objectif reste le rééquilibrage.

Jusqu'à présent, personne n'a osé parler d'autre chose. Il y a évidemment des divergences d'opinions qui, à mon avis, sont largement affectives selon que, sur le plan de la politique internationale, on se réclame de la gauche ou de la droite.

Mme Pétry. — Il faut avoir le courage de ses opinions.

M. M. Toussaint. — En effet, selon qu'on éprouve plus ou moins de sympathie pour l'un ou pour l'autre, on accepte plus facilement les chiffres avancés par l'un ou par l'autre. Il faut cependant ajouter que, dans un petit pays comme la Belgique, véritable démocratie — ce qui devient rare à notre époque —, personne au sein de cette assemblée n'oserait soupçonner un collègue, quel que soit la divergence d'opinions — largement affective, je le répète — de faire preuve d'un manque de sincérité.

Je répète ce que je disais il y a un instant : lequel d'entre nous possède le dossier complet ?

Mme Pétry. — Pourquoi ne l'avons-nous pas ?

M. M. Toussaint. — Comme le disait Carl Jaspers : ... comme je vous écoute toujours, madame, je le fais une fois encore.

Mme Pétry. — Pourquoi nous qui sommes élus par l'opinion publique, qu'on n'entend pas plus lorsqu'elle manifeste, n'avons-nous pas les dossiers ? C'est « top secret » sans doute ?

M. M. Toussaint. — Si je possédais ces dossiers, madame Pétry, je vous les communiquerais immédiatement, selon les bons usages qui existent dans un pays comme la Belgique entre les parlementaires, comme entre les membres du barreau. Malheureusement, ni les uns ni les autres ne me les ont transmis et ceux qui éprouvent quelque sympathie pour un côté ou pour l'autre sont dans le même cas.

Mme Pétry. — Nous ne pouvons l'accepter.

M. M. Toussaint. — Je n'ai jamais dit, madame, qu'il fallait accepter cette situation. Nous devrions émettre le vœu qu'il y aura encore possibilité, d'ici à la fin de l'année, de réaffirmer à Genève, notre volonté d'assurer la paix et d'atteindre un rééquilibrage au niveau militaire. Actuellement, c'est la seule formule possible.

En effet — et j'assume la pleine responsabilité de mes paroles — parler à l'heure actuelle de désarmement unilatéral ou total me paraît

difficile. J'attends toujours celui des deux chefs d'Etat qui gouvernent le monde qui fera savoir qu'il marque, dans l'immédiat, son accord sur cette formule. Il s'agit donc seulement de rééquilibrage.

Mais il faut tenir compte de l'opinion publique; c'est une donnée objective du dossier et d'aucuns l'ont soulignée longuement de divers côtés, notamment M. Gijs qui a eu raison d'insister sur ce point. Dans nos pays démocratiques, il n'y a aucun doute à cet égard : l'opinion publique s'exprime largement, totalement, avec beaucoup de vigueur.

Peut-être pourrions-nous œuvrer, non pas dans un esprit combatif, d'hostilité, mais dans un esprit d'espérance, afin que l'opinion publique des autres pays manifeste autant de vitalité, de clairvoyance et d'objectivité et que s'engage enfin un dialogue véritable auquel les techniciens, j'en suis persuadé, prêteront très volontiers leur concours immédiat et total.

Il faut reconnaître qu'un tel dialogue n'existe malheureusement pas à l'heure actuelle et que nous n'en sommes qu'au stade des espérances politiques. Sans doute serons-nous unanimes demain à voter une motion, à condition que soit observé, dans ce domaine également, un certain équilibre. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

M. le Président. — La parole est à M. Lepaffe.

M. Lepaffe. — Monsieur le Président, monsieur le ministre, chers collègues, l'initiative de M. Wyninckx me paraît avoir déjà eu un premier résultat heureux : nous abordons dans cette enceinte un débat délicat, dont le moins qu'on puisse dire est que les conséquences peuvent s'en révéler extrêmement importantes non seulement pour notre population, mais aussi pour bien d'autres du monde entier.

M. Leemans reprend la présidence de l'assemblée

Il ressort déjà très clairement du débat que le dossier auquel fait allusion M. Michel Toussaint fait terriblement défaut. Il n'a jamais été possible d'avoir, en commission ou en assemblée plénière, un débat où chacun pourrait, en conscience et indépendamment de la formation politique à laquelle il appartient, dire ce qu'il pense sur la manière d'apporter une solution au problème.

Permettez-moi de formuler quelques remarques, en espérant que le ministre pourra nous apporter les précisions souhaitées.

Dans cette sorte de gigantesque partie de bras de fer, dont la population est généralement la première victime quand elle se termine mal, il est souvent fait état d'équilibres à maintenir et l'on cite beaucoup de chiffres. Mais, d'après certains documents, il paraît acquis qu'on dispose, dès maintenant, dans quelque camp que ce soit, de moyens suffisants pour réduire à néant une planète qui ne le demande pas.

Par conséquent, compte tenu des moyens existants, des satellites, des sous-marins, etc., on peut se demander quel est encore le sens des augmentations d'armements.

Des déclarations de certains hommes d'Etat ayant de lourdes responsabilités dans de grands pays ont pu faire naître une certaine inquiétude et d'aucuns se demandent quel risque courrait plus particulièrement l'Europe. J'ai trop connu, dans ma jeunesse et depuis, les essais auxquels se sont livrés les grandes puissances, dans diverses régions du monde, au mépris des vies humaines, pour ne pas être inquiet qu'on puisse choisir de manière déterminée l'Europe comme un champ d'essai de plus.

J'ai apprécié l'intervention de M. Gijs et regretté qu'il ne dépose pas la motion dont il nous a entretenus.

J'ai, en effet, le sentiment qu'elle était proche, par beaucoup de points, de la motion déposée par M. Wyninckx. Je regrette qu'une fois de plus, comme d'habitude, nous nous trouvions, demain, devant le type de la motion pure et simple qui permet difficilement à chacun de se décider.

Toutefois, je crois — et tout le monde pratiquement l'a dit ici — que les petits pays peuvent, avec peut-être plus de générosité et d'idéalisme, avec moins de considérations de prestige, de pouvoir ou d'économie, jouer un rôle important pour défendre la paix. Etre ministre des Affaires étrangères, dans ces conditions, est davantage un apostolat qu'un ministère.

Il faut que nous le sachions, nous ne sommes pas les répondants et les mandataires faibles de grandes puissances auxquelles nous obéissons, mais, au contraire, les défenseurs de populations qui sont faibles, qui ont droit à la vie, à la liberté, et qui, vu le haut niveau atteint, de part et d'autre, par le nucléaire, méritent de ne pas voir leur propre région directement menacée dans des conditions qui, comme chacun le sait, sont celles de l'apocalypse. (*Applaudissements sur les bancs socialistes et sur ceux du FDF.*)

De Voorzitter — Het woord is aan de heer Geldolf.

De heer Geldolf. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, na wat onze fractieleider heeft gezegd, kan het misschien naïef klinken dat wij kennis geven van de brief die namens de hele gemeenteraad van de stad Antwerpen, die deze week heeft vergaderd, aan de minister van Buitenlandse Zaken is gericht.

Die brief bevat een eenvoudige vraag. Sommige sprekers zijn verder gegaan en hebben reeds het antwoord op de gestelde vraag gegeven. Ik zal mij beperken tot het voorlezen van dit schrijven : « Via de media heeft het stadsbestuur moeten vernemen dat de Nederlandse regering besloten heeft de gemeente Woensdrecht aan te wijzen als vestigingsplaats voor de gebeurlijke opstelling van 48 Amerikaanse kruisraketten.

Deze beslissing zou dus los staan van de uiteindelijke politieke wil al dan niet tot de plaatsing over te gaan.

Woensdrecht ligt op enkele honderden meters van de Belgische grens en dus ook van de Antwerpse stadsgrens en meer bepaald van het havengebied.

In de gemeenteraden van de gemeenten die thans de stad Antwerpen vormen werd vorig jaar een standpunt ingenomen in verband met de vredesproblematiek en meer bepaald met de kernbepanning.

Op 22 maart jongstleden meende de gemeenteraad van de huidige stad Antwerpen eveneens in een motie tot uiting te brengen dat in steden met de omvang van Antwerpen, met hun specifiek karakter van havenstad, deze problemen nog gevoeliger liggen. Voor zover het gaat om een internationaal en nationaal probleem heeft de gemeenteraad daarom aan het college opdracht gegeven de vredeswil van de Antwerpse bevolking bij de regering te vertolken. Zulks geschiedde door bedoelde motie aan de regering te overhandigen.

U begrijpt dus waarom wij ons thans alweer tot u moeten wenden. Het stadsbestuur is in verband met de aanwijzing van Woensdrecht als raketbasis, een zulke delicate materie, nooit om advies gevraagd.

Namens de gemeenteraad zouden wij dan ook graag van u willen vernemen of de Belgische regering daarover ooit geraadpleegd werd en zo ja of zij met de plaats van opstelling haar akkoord heeft betuigd. »

Tot zover deze brief van de burgemeester van de grootste stad van het Vlaamse land.

Ik wil er nog het volgende aan toevoegen. U, mijnheer de minister, weet beter dan wie ook dat Antwerpen altijd een cosmopolitische, vredegerichte stad is geweest. Dat reeds in ver verwijderde tijden de Engelse filosoof Thomas Moore zijn Utopia opdroeg aan de toenmalige Antwerpse stadssecretaris. Dat, wanneer men op een gegeven moment in de militaire geschiedenis van dit land poogde van Antwerpen een nieuw Sebastopol te maken, die stad globaal in opstand gekomen is en dat daaruit de Meeting-beweging is voortgevloeid.

Ik weet, mijnheer de minister, dat u zich dikwijls en graag beroept op het feit dat u de « poulain » bent van Frans Van Cauwelaert. Frans Van Cauwelaert werd nog verkozen op de lijst van de Meeting-beweging. U weet ook dat, wanneer iemand als Kamiel Huysmans in Antwerpen zo populair geworden is, dat iets te maken had met het feit dat hij de man van Stockholm was die in moeilijke tijden geprobeerd heeft de vrede te handhaven in opdracht van Jaurès.

In de naoorlogse situatie is de Comisco, de voorloper voor de heropgerichte Socialistische Internationale, voor het eerst bijeengekomen te Antwerpen. Het is in Antwerpen ook dat in de jaren vijftig, wij samen met de heer Wyninckx behoorden tot de organisatoren van de eerste anti-atoommars die in ons land werd georganiseerd. Wij zijn toen met een Japanse doctores als apostelen van plaats tot plaats gegaan om aan te kondigen welke de vernietigende effecten waren van die nog « kleine » atoombomben van Hiroshima en Nagasaki.

Mijnheer de minister, het gaat niet om militair-technische aangelegenheden. Dat is niet de grond van de zaak en daarom ligt het probleem bij u en niet bij de minister van Landsverdediging. Het is een politieke aangelegenheid. De oplossing van het probleem bestaat er niet in minder of meer te bewapenen, maar de ideologische tegenstellingen weg te ruimen en de standpunten nader tot mekaar te brengen.

Ik ga hier niet, eens te meer, de convergentietheorie ontwikkelen. U hebt in de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen gezegd dat die volgens sommige universiteiten zou achterhaald zijn. Ik meen dat zulks minder dan ooit het geval is. U hebt ook gezegd : wat kan nu een minister van Buitenlandse Betrekkingen van een klein land zoals België op het internationaal toneel doen ? Mag ik u in herinnering brengen dat België wel een paar ministers van Buitenlandse Zaken heeft gehad die een rol hebben gespeeld op het internationale vlak ? Wij hebben een minister gehad die behoorde tot de Katholieke Partij,

namelijk minister Beernaert die de Nobelprijs voor de vrede heeft gekregen. Wij hebben een minister van Buitenlandse Zaken gehad die behoorde tot de Liberale Partij, namelijk Paul Hymans.

Hij was voorzitter van de Volkenbond. Wij hebben een Huysmans, een Spaak, een Larock gehad, die, elk met hun nuanceren en hun verschillen in politiek, ook vertegenwoordigers zijnde van een klein land, de vredeswil van ons land tot uiting hebben gebracht. Wij vragen u, mijnheer de minister, ook namens een stad die u dierbaar is, dat u het nodige zou doen om met al uw energie naar buiten te treden en de rol te spelen die van u wordt verwacht. (*Applaus op de socialistische banken en op de banken van Agalev-Ecolo.*)

M. le Président. — La parole est à M. Humblet.

M. Humblet. — Monsieur le Président, chers collègues, permettez-moi d'apporter à cette discussion quelques éléments complémentaires.

A propos de ce problème difficile, délicat et important, on constate un fait significatif : l'évolution dans la manière de penser, non seulement des populations, mais aussi d'un certain nombre d'autorités morales. A ce sujet, je citerai deux exemples.

Notre attention doit être sollicitée par la prise de position, après consultation approfondie de leurs coreligionnaires, des évêques américains. Le document qui en fait foi a été imprimé et traduit. Il est disponible en français. Comme vous, sans doute, monsieur le ministre, je l'ai reçu ce matin. Ce n'est pas un phénomène isolé. Cette prise de position n'est pas à proprement parler uniquement catholique. Elle est partagée par un certain nombre d'églises protestantes et est reprise dans le remarquable document du 25 mai, publié par les évêques des Pays-Bas.

Cette nouvelle approche du problème n'est pourtant pas le propre d'autorités dites morales ou religieuses.

Il y a quelques jours un grand quotidien des USA a reproduit une déclaration impressionnante de généraux américains, en retraite, je le souligne, car chacun sait que les généraux en exercice ont avant tout le droit de se taire pudiquement. Quand ils sont à la retraite c'est différent.

Pour reprendre les termes de Clémenceau : « La guerre est une chose trop sérieuse pour la confier aux militaires. » On constate donc une évolution majeure.

Ces hommes, qui ont porté de lourdes responsabilités militaires lors de divers conflits, au Viêt-nam par exemple, ont réfléchi et prennent des positions extrêmement claires.

La troisième considération que je voudrais émettre est bien connue. Le Danemark, par exemple, n'est pas un aussi docile partenaire de l'Otan, et par conséquent du Pentagone, que ne l'est la Belgique. Après un débat parlementaire, la décision qui y est tombée : pas d'implantation !

Cette attitude doit faire réfléchir.

Sans le moindre souci de polémique, mais de manière très précise, je voudrais ajouter quelques réflexions à la suite de l'intervention de l'honorable sénateur M. Toussaint.

C'est peut-être moins le cas qu'en Occident mais de manière incontestable, en particulier, en Roumanie, en République démocratique allemande et en Hongrie, des manifestations se sont déroulées dont le caractère populaire, spontané, aux dires des bons observateurs, ne semble pas pouvoir être contesté.

Par ailleurs, quand on veut essayer de faire la comparaison, avec quelque pertinence, des forces en présence, sans disposer, et c'est dramatique, de tous les éléments, on sait en tout cas que le millièmème des armes nucléaires disponibles à l'Est et à l'Ouest est plus que suffisant pour détruire la plupart des villes de la planète.

Quand on pense aux équilibres, il ne faut de surcroît pas négliger l'aspect économique du problème stratégique, la puissance et les potentialités économiques qui, de toute évidence, sont supérieures à l'Ouest par rapport à ce qu'elles sont à l'Est.

Je ne crois pas qu'on puisse me suspecter d'être l'objet de propos qui ont fait un certain bruit; on a imaginé une valise contenant 12 millions et un voyageur, partant des Pays-Bas, qui venait presque ostensiblement remplir l'escarcelle des organisateurs d'une récente manifestation pacifiste ! Ces accusations ne sont pas acceptables, monsieur Toussaint.

Je crois aux hommes, aux citoyens, aux peuples. Je crois qu'ils sont capables de mobiliser seuls leurs propres ressources pour exprimer ce qui leur paraît essentiel.

Enfin, je n'ai pas le sentiment, mais je serais très heureux que l'on me convainque du contraire, que la politique actuelle du ministre des Relations extérieures de la Belgique soit encore celle du plan Harmel. Je n'insiste pas sur ce sujet qui ferait éventuellement l'objet d'un autre débat très intéressant dans un autre cadre.

Je voudrais terminer en exprimant une préoccupation que nous sommes également très nombreux à partager.

Dans ce débat, à propos des négociations de Madrid et de Genève, l'Europe politique, l'actuelle Europe des Dix est dramatiquement absente en tant que telle. Cela me paraît grave et je suis profondément convaincu que c'est par ce biais-là, comme cela a parfois été tenté en bien ou en mal dans d'autres domaines, que par rapport à la scène mondiale un petit Etat comme la Belgique a un rôle à jouer. En disant cela, je sais que je m'adresse à un Européen convaincu en la personne du ministre des Relations extérieures. Je souhaite qu'il se tourne d'abord vers l'Europe et pas ailleurs. (*Applaudissements sur les bancs socialistes et sur certains autres bancs.*)

M. le Président. — La parole est au comte du Monceau de Bergendal.

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Monsieur le Président, chers collègues, comme chacun d'entre nous, j'ai écouté avec grande attention l'exposé de notre collègue M. Wyninckx.

J'ai lu avec sympathie sa motion. A l'évidence même, il emploie des termes très modérés, diplomatiques même. Je serais presque tenté de dire selon le dicton latin *Timeo Danaos et dona ferentes* : je crains donc nos collègues du SP, et en particulier leur chef de groupe, lorsqu'ils proposent des motions aussi habilement rédigées.

Monsieur Wyninckx, vous mettez donc en accusation la politique de l'Otan et plus particulièrement celle que mène la Belgique. Vous semblez vous inquiéter parce que « des travaux d'infrastructure militaire s'effectueraient sans que le Parlement en soit averti ».

Rappelons-nous que c'est Helmut Schmidt, en 1977, voici donc six ans, qui dénonçait la politique soviétique. Il attirait l'attention des membres de l'Otan sur le déséquilibre qui était en train de se créer entre les forces de l'Otan et celle du Pacte de Varsovie en soulignant que les SS-20 n'avaient plus rien à voir au point de vue technique et au point de vue danger avec les SS-4 et les SS-5 et d'autres de ce genre.

Pendant deux ans, de 1977 à 1979, un groupe de techniciens de l'Otan, dans le cadre de l'institut d'études stratégiques, a tenté d'établir une comparaison. On en a abondamment parlé ici et je n'y reviendrai plus. Mais c'est devenu un fait et, à partir de 1979, on a effectivement pris la double décision qui consistait à produire les armes, les *Pershing* et les *Cruise missiles* et à les installer, d'une part, à engager parallèlement des négociations, d'autre part.

Ces négociations se poursuivent. Nous souhaitons tous qu'elles réussissent, mais nous devons tout de même constater que lorsque les deux délégués, celui de l'URSS et celui du Président Reagan, sont arrivés, lors d'une promenade dans un bois des environs de Genève, à ce qu'on raconte, à des solutions allant dans le sens que nous souhaitons, celui d'une désescalade, ils ont été tous les deux désavoués par leur gouvernement.

Dès lors, nous devons rester sur nos gardes et continuer à négocier, et nous le faisons. Le ministre des Relations extérieures le fait d'abondance. En voyageant, comme un pèlerin de la paix, entre Moscou et de nombreux autres endroits dans le monde, il poursuit cette politique de paix que tous nos hommes d'Etat, tous ses prédécesseurs ont menée au nom de notre pays.

Vous vous faites l'écho, monsieur Wyninckx, des grandes manifestations pacifiques qui ont lieu un peu partout, mais toujours dans les pays de l'Europe libre. Il n'y a pas très longtemps, par contre, une manifestation a eu lieu à Prague. Qu'y a-t-on vu ? Quelques dizaines de personnes qui avaient voulu, elles aussi, protester contre l'armement nucléaire soviétique, elles ont été emmenées par ordre des autorités et n'ont pu manifester leurs sentiments pacifiques, comme on peut le faire chez nous. Nous avons lu leurs motions.

J'ai entendu tout à l'heure notre collègue, Mme Van Puymbroeck, citer un historien ou un homme politique américain. Permettez-moi de vous dire qu'il y a d'autres définitions, madame. Je voudrais vous dire tout de suite que je fais une grande différence entre le peuple russe et le système soviétique. Concernant le peuple russe, je suis d'accord avec vous : pourquoi serait-il plus agressif que le nôtre ? Quant au système soviétique, Churchill a dit un jour qu'il était secret, dissimulé par le mystère qui cachait une énigme, c'est tout dire.

Et l'expansionnisme soviétique ? Madame, vous semblez tout de même oublier qu'il procède par bonds successifs. Que s'est-il passé après 1945 ? Les Alliés étaient sans doute affaiblis — Yalta y était pour beaucoup — et ils ont accepté la situation de fait de l'occupation par les troupes russes d'un certain nombre de pays...

M. Geldolf. — Churchill l'a acceptée aussi !

M. le comte du Monceau de Bergendal. — ... gage que les nazis avaient donné aux Russes comme prix de leur neutralité.

Il ne faut tout de même pas oublier que le pacte germano-soviétique de 1939 a eu notamment pour conséquence que tout un ensemble de pays, dont la Pologne, est resté sous le joug soviétique.

Je vous rappelle, monsieur Wyninckx, qu'à Yalta, il avait été décidé que des élections auraient lieu dans ces pays. Or, tel n'a pas été le cas. Et je n'ai pas entendu nos amis du *Socialistische Partij* protester ici pour réclamer ces élections. C'est là un point fondamental.

M. Geldolf. — Ce n'est pas ici qu'il faut protester.

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Je vous répondrai tout à l'heure, monsieur Geldolf.

Si 1945 a connu une première vague d'expansionnisme, les années 1960 en connurent une seconde, beaucoup plus importante cette fois. Elle a notamment englobé Cuba, dont nous nous souvenons tous, le Viêt-nam, le Yémen du Sud, l'Angola, le Mozambique.

M. Geldolf. — J'ai aussi été au Mozambique et en Angola. Et alors ?

M. le comte du Monceau de Bergendal. — D'accord, monsieur Geldolf, si vous avez été au Mozambique, j'y suis allé également. Je sais donc de quoi je parle. Je poursuis la liste : l'Ethiopie, Madagascar, le Bénin, la Guinée, tous pays devenus, en fait, des satellites. Et l'Afghanistan ? C'est tout de même une réalité aussi.

Vous dites que la Russie soviétique se sent encerclée. C'est inévitable puisqu'elle s'étend de plus en plus. Depuis, par exemple, que les Russes ont envahi l'Afghanistan, ils connaissent un problème de frontière avec le Pakistan.

Bref, ce n'est pas une politique de diplomatie, mais bien de mouvance des armées et, finalement, c'est sous la force des armées que se crée la politique soviétique.

Vous dites, monsieur Wyninckx, qu'il y a une différence fondamentale entre ce qui s'est passé dans l'entre-deux-guerres et ce qui se passe actuellement. Vous avez raison, il y a eu la crise, tout le monde le sait.

Mais je voudrais tout de même attirer votre attention sur le fait qu'il y a une autre différence. Si en 1937, nous avions continué à nous préparer, comme on le fait j'espère aujourd'hui, si nous avions construit plus d'avions, si nous avions investi dans l'arme aéroportée, si nous avions eu plus de chars, peut-être aurions-nous pu dissuader...

M. Wyninckx. — Les Allemands auraient attaqué la France, l'Angleterre, mais pas la Belgique. C'est cela que vous voulez dire ?

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Pas du tout. Je dis simplement qu'à l'époque nous avons mené une politique d'indépendance. Ne revenons pas sur le passé, mais reconnaissons, en toute honnêteté, qu'on s'est trompé.

M. Delmotte. — Il fallait dire cela à la maison d'en face.

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Malheureusement, nous avons payé très cher cette erreur. Il a fallu la résistance et les évadés de Belgique enrôlés dans les forces belges en Grande-Bretagne pour libérer notre pays. C'est précisément ce que nous ne voulons plus. C'est pourquoi nous devons admettre que le gouvernement prenne des mesures de construction de dalles en ciment ou en béton pour accueillir éventuellement — ce que nous ne souhaitons pas, mais ce que nous serons peut-être obligés d'accepter — des *Pershing* ou des *Cruise missiles* dans le cadre d'une politique de défense de l'Otan.

Si je vous ai bien compris — et M. Geldolf vous a d'ailleurs suivi — vous avez dit qu'Anvers était menacé par des constructions hollandaises à Woensdrecht. Ne sont-ce pas plutôt les SS-20 qui menacent Anvers ? J'ai été très sensible, monsieur Geldolf, au rappel de personnalités anversoises de mon parti, comme M. Van Cauwelaert.

Mais je me souviens aussi qu'à Tours, en 1940, par le plus grand des hasards, j'ai rencontré votre bourgmestre de l'époque, Camille Huysmans. Je ne sais pas très bien ce qu'il faisait là. Comme nous tous, il était sur les routes de France.

M. Geldolf. — Camille Huysmans était en route vers l'Angleterre.

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Il n'a pas pris le chemin le plus court pour aller à Londres, mais enfin, il y est quand même arrivé. Je tiens simplement à dire qu'en pareille circonstance la place du bourgmestre est de rester dans sa commune.

Mais puisque vous avez cité son nom, je reconnais qu'il fut peut-être un homme de paix, mais surtout un grand homme politique qui a su garder un grand nombre de secrets d'Etat.

Je rends hommage à sa mémoire à ce point de vue-là. Il n'empêche que parce que nous n'avons pas pu prendre à temps les mesures nécessaires, il était, lui comme les autres, dans la débâcle, sur les routes de France, pour essayer par la suite, j'en conviens, de rejoindre le gouvernement de Londres.

M. Geldolf. — Il était allé combattre le fascisme, en Espagne, ce que certains n'ont pas fait.

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Alors, monsieur le ministre, je ne puis que vous encourager dans la politique que vous menez. Un gouvernement doit s'informer, mais aussi prendre des décisions et ne pas tergiverser. Vous montrez que vous êtes un homme de paix et je ne pense pas que nous allions à l'encontre de la doctrine de M. Harmel qui préconisait de prendre un certain nombre de mesures préventives, tout en poursuivant le dialogue. Nous vous soutenons pour la poursuite de cette politique-là. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

M. le Président. — La parole est à Mme Pétry.

Mme Pétry. — Monsieur le Président, monsieur le ministre, chers collègues, je ne comptais pas intervenir dans ce débat qui a été ouvert par notre collègue M. Wyninckx. Nous avons d'ailleurs signé une motion commune qui contient de bonnes choses. Par conséquent, il ne m'apparaissait pas nécessaire d'ajouter quoi que ce soit.

Cependant, tout à l'heure, quand on a fait allusion aux opinions publiques, et maintenant plus particulièrement, monsieur du Monceau, je ne puis résister au désir d'intervenir brièvement. Pourquoi ? Quand il s'agit de nos opinions publiques exprimées par centaines de milliers de personnes, dans nos pays libres, en Belgique, en Allemagne, en Angleterre, en France, en Hollande, cela ne vous impressionne pas beaucoup dans la mesure où le même phénomène ne se produit pas en Union soviétique ou dans les pays de l'Est. Mais même si cela se passait dans ces pays, tiendrait-on compte davantage de notre opinion ?

Je ne suis pas pacifiste rêveur et naïf, mais quand nous manifestons chez nous, on nous prouve, là où les responsabilités devraient être prises en notre nom, que ce n'est pas notre affaire. Au nom de quoi ? Vous avez été plus clair que d'autres, monsieur du Monceau de Bergendal. Au nom du fait que vous nous assimilez à des systèmes politiques dont vous ne voulez pas. Moi non plus. Je ne suis pas pour l'impérialisme soviétique — car c'en est un — mais je ne veux pas non plus continuer à dépendre, malgré moi, et avec beaucoup d'autres, de l'autre impérialisme, l'impérialisme américain, car c'en est un aussi. Et je manifeste.

Ce qui se passe à Genève, au-dessus de notre tête, c'est la volonté de ces deux grands, depuis Yalta jusqu'à ce jour, de dominer le monde au nom de leurs impérialismes. Et notre souci, c'est précisément d'exiger de notre gouvernement qu'il tienne davantage compte de ce que veut notre peuple plutôt que d'aller recevoir ses ordres à l'extérieur.

Les gens qui défilent, qui manifestent dans les rues, ne sont pas tous des fous ou des casseurs. Nous les condamnons autant que vous.

Je constate que, progressivement, des organismes comme le Cipi, par exemple — et fort heureusement pour nous à qui on répond, depuis tant d'années, même dans cette enceinte, qu'il s'agit de secrets militaires — dévoilent des choses très importantes et qui surtout nous permettent de comprendre, monsieur du Monceau, que nous n'aurons même plus la possibilité de nous rencontrer sur les routes de France ou de Navarre, car depuis belle lurette tout la planète aura sauté.

Nous ne voulons pas qu'elle saute ! Nous voulons, au contraire, qu'on désarme !

« Désarmer pour survivre », tel est le thème du combat dans lequel nous nous sommes engagés sans naïveté. Et, puisque nous ne sommes pas naïfs, nous avons proposé une résolution. Voilà maintenant qu'on lui reproche d'être réaliste !

En tant que femmes particulièrement, nous avons proclamé pendant tant d'années, que nous qui donnons la vie, nous étions les premières à vouloir la sauvegarder... Mais la paix, nous le savons, est à construire avec réalisme. Il ne suffit pas de l'espérer pour qu'elle arrive. Nous en sommes tous conscients.

Or, quand dans un tel débat, qui ne va pas encore assez loin — mais ce n'est pas aujourd'hui qu'il sera vraiment approfondi — nous déposons une motion et attendons une réponse, nous sommes quelque peu déçus ! Vous y répondrez par le vote d'un ordre du jour pur et simple, sous prétexte de vous conformer à la technique parlementaire, majorité contre opposition.

Il existait pourtant des moyens de nous mesurer sur des motions motivées, de rechercher peut-être un consensus minimum, pour dire à notre ministre des Relations extérieures — dont la personne n'est pas en cause, mais qui exerce ses responsabilités à l'égard du pays tout entier et non seulement d'une majorité — de ne pas aller chercher ses ordres à Washington, mais de se rendre en Amérique ou ailleurs pour faire entendre notre voix. Tout en sachant combien c'est difficile...

Je crois, avec ceux qui se sont exprimés dans ce sens à cette tribune, et en particulier, M. Geldolf, que, si nous sommes dans un pays démocratique, notre gouvernement doit nous entendre tous, y compris l'opposition que vous qualifiez de « socialo-communiste » à la façon Chirac. L'opposition très largement représentée à l'extérieur vous demande, monsieur le ministre, ce que vous faites en son nom, ce qu'on vous oblige à faire au nom d'un impérialisme dont nous ne voulons pas.

Voilà ce que j'avais à dire à propos de votre réaction vis-à-vis de l'opinion publique. Par la méthode du vote d'une motion pure et simple, utilisée ici, vous n'en avez cure, de l'opinion publique ! C'est très regrettable et très édifiant ! (*Applaudissements sur divers bancs.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Tindemans.

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Mijnheer de Voorzitter, dames en heren, ik dank de heer Wyninckx omdat hij zijn betoog in het debat over de begroting van Buitenlandse Zaken, dat pas in de herfst zal plaatshebben, heeft omgezet in een interpellatie over de stand van zaken betreffende de eventuele inplanting van halflange-afstandsraketten in West-Europa, meer bepaald in België. Ik betreurt dat hij niet systematischer is te werk gegaan en dat zijn uiteenzetting nogal holderdebolder was. Vermoedelijk verwachtte hij niet dat zoveel leden van de Senaat zouden zijn gevolgd.

Het debat is uitgegroeid tot een groot debat. Ik wil dan ook ietwat systematisch op alle aspecten van het probleem ingaan. Dit zal vandaag niet helemaal meer mogelijk zijn. Ik zal toch proberen zo volledig mogelijk te zijn. Er zitten aan dit probleem vele aspecten vast. Ik stel voor vanmiddag zoveel mogelijk de emoties te bedwingen en in te gaan op de technische, politieke en militaire aspecten van het probleem ten einde een zo duidelijk mogelijk beeld te krijgen.

Het treft mij telkens hoe weinig de leden van de Senaat afweten van wat er in de Kamer is gezegd en ook omgekeerd. Op vele vragen die hier vandaag werden gesteld, heb ik immers geantwoord naar aanleiding van een interpellatie in de Senaat door de heer Cudell. Ik heb ook enige tijd geleden in de Kamer geantwoord op een vraag van de heer le Hardy de Beaulieu over Florennes, een aangelegenheid waarover hier vandaag heel wat dingen werden gezegd die niet met de waarheid stroken. Er werden ook regeringscommuniqués uitgegeven, onder meer over de surveys die werden gemaakt om te weten welke inplantingsplaats in België het best zou geschikt zijn indien er eventueel zou worden overgegaan tot een inplanting van halflange-afstandsraketten, een inplanting die natuurlijk niemand wenst.

Op het ogenblik is er ook een nieuw document klaar voor de regering, dat in het Parlement zal worden behandeld na het reces en waarin een nieuwe evaluatie van de onderhandelingen te Genève wordt gegeven. Deze onderhandelingen worden in juli opgeschort en zullen worden hervat in de maand september. Het is jammer dat alle documenten met betrekking tot de vele aspecten van dit probleem niet kunnen worden opgenomen in één publicatie zodat iedereen ten minste een volledig overzicht zou hebben.

Het lijkt u nu misschien eigenaardig, maar toch wil ik hier iets toevoegen over onze verantwoordelijkheid. De heer Humblet heeft gesproken over de morele aspecten van het verdedigingsprobleem. Hij haalde in dit verband standpunten aan van sommige kerken en wetenschapsmensen, ook van sociale werkers die hun stem hebben laten horen over kernwapens als moreel probleem in deze tijd. Ik neem dat zeer ernstig. Wij kunnen dit trouwens niet ernstig genoeg nemen indien wij willen worden beschouwd als politici die ook met hun geweten politiek willen bedrijven en niet alleen hun geweten inroepen om hun verantwoordelijkheid te ontvluchten. Deze kwestie behoort immers tot de meest serieuze die ooit door een Parlement kunnen worden behandeld.

Sinds Max Weber maken alle ernstige moralisten een onderscheid tussen de ethica van de overtuiging en de ethica van de verantwoordelijkheid.

Voor de moralist is het nog vrij gemakkelijk in abstracto te zeggen wat mag en niet mag. De moralist is tegen zonde en veroordeelt wat op zichzelf niet toegelaten is. Dit is geen karikatuur, alleen maar een illustratie opdat iedereen beter zou begrijpen. Het wordt echter veel moeilijker in een concrete situatie, geconfronteerd met een gegeven situatie, voor een bepaald mens, man of vrouw, een bepaald land,

politicus of regering in geweten, moreel gesproken dus, te zeggen wat moet of mag, of niet mag. Hier gaat het om de ethica van de verantwoordelijkheid, men bevindt zich in een situatie waarvan men zelf de voorwaarden niet kan bepalen.

Iedereen hier in de Senaat zal akkoord gaan om het atoomwapen te veroordelen als zijnde een bedreiging voor het bestaan van deze wereld, aldus is het een onzedelijk, verwerpelijk wapen. Maar, op dit ogenblik dat ik op deze tribune sta, bestaat dit wapen reeds in verscheidene landen. Trouwens degenen hier die nog het einde van de oorlog hebben meegemaakt, zou ik willen herinneren aan de koers tussen Duitsland en de geallieerden om het eerst het atoomwapen te vervaardigen. Sommigen onder ons zullen zich nog het bombardement in een fabriek van Noorwegen herinneren waar het zogenaamde zwaar water werd gefabriceerd, dat de basis zou vormen voor een atoombom. Het zou gekund hebben, dames en heren, het behoorde wetenschappelijk tot de mogelijkheden dat nazi-Duitsland het eerst het atoomwapen ontwikkelde. Was dat gebeurd, dan zouden wij hier vandaag in de Senaat niet debatteren. Daarvan ben ik overtuigd.

Dames en heren, ik wil het moreel probleem dus zeker niet ontwijken. Maar wij politici zijn gekozen om de wetgevende macht in handen te nemen, om in de regering te zitten en de uitvoerende macht te vormen. Wij zijn dus geconfronteerd met het probleem van de ethica van de verantwoordelijkheid. Niemand kan deze in onze plaats waarmaken. Verwijzend naar de voorbeelden van de heer Humblet, kan ik zeggen dat wanneer men geen politiek mandaat heeft of in de regering of in het Parlement, men nooit helemaal dezelfde verantwoordelijkheid heeft als wanneer men in concreto voor dergelijke problemen een antwoord of een oplossing moet zoeken. De verantwoordelijkheid van de politici kan door niemand anders dan henzelf worden gedragen, tenzij zij zouden kapituleren of tenzij zij de beslissing aan ander overlaten wanneer het juist gaat over de vrijheid van het land, de soevereiniteit, het voortbestaan, de democratische waarden die zij verdedigen. De schoonheid van het politiek mandaat, hoezeer wij ook kunnen aangevallen of beschimpt worden, zit juist in die verantwoordelijkheid om te bepalen welke politiek — hier veiligheidspolitiek — in ons land moet worden gevolgd.

Wie in dit land is niet voor de vrede ? Ik wil geen oude koeien uit de gracht halen, maar in Vlaanderen heeft altijd een antimilitaristische strekking bestaan. Dat is praktisch altijd zo geweest om sociologisch taalkundige en andere redenen. Dat is het verleden. Vandaag worden wij geconfronteerd met een totaal nieuw en vreselijk wapen : het kernwapen. Thans moeten wij bepalen hoe wij ons daartegenover gedragen en hoe wij de veiligheid van ons land in de toekomst menen te kunnen verzekeren. Dit is het probleem waarvoor de politici dus staan en niemand kan dit in onze plaats oplossen. De vraag rijst dan welke politiek de beste is om te vermijden dat een oorlog zou uitbreken waarbij kernwapens worden gebruikt. Dat is de grond van het probleem. Wij zijn allen tegen een kernoorlog. De vraag is slechts hoe de vrede kan worden gered.

Manifesteren lost het probleem niet op, al ben ik natuurlijk niet tegen manifestaties. Manifesteren is een recht in een democratische Staat. Ik zal echter nooit vergeten dat Daladier en Chamberlain, die dachten in München vlak voor de oorlog de vrede te hebben gered, als triomfators door de massa's in hun land werden onthaald, maar weinige dagen daarna was het oorlog. Hoe kunnen wij nu beletten dat een oorlog zou uitbreken ? Dat kan niet opgelost worden met te manifesteren hoewel dit, zoals ik reeds zei, een recht is in een democratie.

Ik geef nog één voorbeeld. Ik was nog een kleine jongen, maar ik zal het nooit vergeten. Ik richt mij speciaal tot de sociaal-democraten. Vóór de oorlog, ook in mijn gemeente, manifesteerden de mensen van de Internationale Socialistische Antioorlogsliga, de ISAOL, in de volksmond de Liga genoemd. Meestal waren het vredelievende, goedmenende arbeiders die met een blauw hemd en een rode das, voor de vrede en tegen de oorlog, marsjeerden. Dat heeft niet belet dat de Duitsers in 1939 Polen binnenvielen en in 1940 België aanvielen.

Hoe goed de bedoeling van die mensen van de ISAOL ook was, hun optreden is ook een voorbeeld dat demonstraties en goede bedoelingen alleen de vrede niet kunnen redden.

Wij moeten nagaan, hoe, met welke politiek wij wel kunnen beletten dat er oorlog zou uitbreken, en hoe wij er kunnen voor zorgen dat de vrede in ons land en in Europa wordt bewaard.

Ik zal straks antwoorden op precieze vragen. Eerst zal ik namens de regering, even nog de kern van de zaak behandelen.

De regering wenst dat de vredesonderhandelingen in Genève zouden slagen. Ik heb zelf in juni in Genève de twee voornaamste Amerikaanse onderhandelaars ontmoet, de heren Nitze en Glittmann.

Er wordt wel degelijk ernstig onderhandeld. Ik betreurt dat sommigen steeds maar herhalen dat men dat niet doet, en dat men nu eindelijk eens ernstig moet onderhandelen.

Er wordt onderhandeld over cijfers, over machtsverhoudingen, over evenwicht, veel ernstiger dan men denkt.

Wat de regering betreft, wij blijven achter de tekst staan die op 10 juni 1982, bijna een jaar geleden, door de Navo-lidstaten te Bonn werd goedgekeurd, de verklaring over «Bewapeningsbeperking en ontwapening». Dit is onze fundamentele positie: wapenbeheersing en ontwapening. De Navo gebruikte inderdaad de uitdrukking ontwapening. Men vergeet dat al te gemakkelijk.

Wij willen de veiligheid van ons land vrijwaren maar tegelijkertijd de dialoog, de onderhandelingen, waar het kan mogelijk te maken. Wij zijn steeds bereid, dag en nacht, de dialoog aan te gaan met de landen van het Warschau-pact of met de Sovjetunie.

Er zijn voorbeelden van onderhandelingen: de Salt-besprekingen, de Start-besprekingen, de besprekingen in Genève die nu bezig zijn over de nucleaire middellange-afstandswapens, de MBFR, de meer klassieke wapens.

Het verbaast mij dat niemand een vraag heeft gesteld over ons voorstel tijdens de besprekingen in Madrid over de veiligheid en de samenwerking in Europa, de voortzetting van de besprekingen in Helsinki die vandaag nog bezig zijn, om een ontwapeningsconferentie op Europees niveau nu te organiseren. Tot op dit ogenblik bestaat daarover een akkoord, ook met de Oosteuropese landen. Als de besprekingen in Madrid tot een goed resultaat leiden, wat niet onmogelijk is, wordt daar een nieuwe ontwapeningsconferentie ingeleid. Dat mag hier wel eens worden gezegd. Wij mogen echter niets ongedaan laten om echte ontwapening en wapenbeheersing te bereiken, en gemeenschappelijk *confidence building measures* te nemen.

De vertraging in de onderhandelingen over de middellange-afstandsraketten zijn niet toe te schrijven aan de Navo-landen of de Verenigde Staten. De Sovjetunie weigerde eerst daarover te onderhandelen in Genève. Het heeft een tijd geduurd vooraleer men van Sovjetzijde bereid was daarover toch besprekingen aan te gaan.

Ik richt mij speciaal tot mevrouw Pétry als ik erop wijs dat in het Westen en in de Navo vaak het bewijs wordt geleverd van oneindig geduld. Zoals de heer du Monceau hier heeft gezegd, was het Helmut Schmidt, de vroegere Bondskanselier van Duitsland, die het probleem van de raketten bij de Navo heeft aanhangig gemaakt. Hij zegde dat in de strategie van de *flexible response*, dit betekent in geval van conflict niet onmiddellijk de zwaarste kernwapens inzetten, een enorme kloof was ontstaan omdat de Sovjetunie raketten van het SS-4 en SS-5 type aan het vervangen was door een nieuwe type SS-20 met drie kernkoppen. Aldus werd een enorme vernielingskracht ontwikkeld bij de zogenaamde theaterwapens, — de wapens die niet zo ver reiken — en waarop in de strategie van de afschrikking, geen antwoord was aan Westerse zijde. Het was dus in 1976-1977 dat Helmut Schmidt, kanselier en tevens gewezen minister van Landsverdediging bij de Navo-landen en bij de Verenigde Staten ging pleiten opdat daartegen iets zou worden gedaan. De waarheid is dat de Verenigde Staten er toen niet veel voor voelden om dat type wapen te ontwikkelen waarvan zij tenslotte de kosten van de inplanting zouden moeten betalen. Het zijn de Westeuropese landen, waaronder België, die het pleit hebben gewonnen en de Verenigde Staten ervan hebben kunnen overtuigen het toch te doen.

Een mogelijk antwoord had kunnen zijn dat onmiddellijk met de inplanting in Europa als antwoord op de SS-20, zou worden begonnen maar tevens dat een bereidheid tot onderhandelen zou worden getoond als de Sovjetunie dat aanvaardde. Het zijn nogmaals de Westeuropese partners geweest die het zogenoemd dubbelbesluit van december 1979 hebben bekomen, volgens hetwelk men eerst zou onderhandelen en dat men pas, indien blijkt dat de onderhandelingen tot niets leiden, zou overgaan tot ontplooiing. Eerst ernstig onderhandelen was dus een tweede voorstel van West-Europa.

Een derde voorstel van West-Europa en niet van de Verenigde Staten was de zogenaamde nuloptie. Het verbaast mij dat men niet vaker herhaalt dat het fundamentele standpunt van België — ik richt mij hier tot mevrouw Van Puymbroeck — de nul/nul-optie was en blijft. Aan de ene kant dus geen SS-20, en aan de andere kant geen Kruis-raketten. Dit standpunt werd echter verworpen door de Sovjetunie. Zij willen daar niet over spreken.

Toen dit doordrong bij de zogenoemde realisten in het Westen is men opnieuw, voor de vierde keer, bij de Amerikanen gaan pleiten om een tussenoplossing te aanvaarden die weliswaar op termijn nog moet kunnen leiden tot de nul/nul-optie indien de geesten in de toekomst vredelievender zouden zijn. Deze tussenoplossing kan vele vormen aannemen, maar essentieel komt het neer op minder SS-20. Nu zijn er 351 opgesteld, met drie kernkoppen en 180 ervan hebben de vernielingskracht van drieduizend keer Hiroshima.

De vraag rijst natuurlijk waarom de Sovjetunie dit stelsel uitbouwt terwijl er aan westerse zijde geen antwoord bestaat op dat type wapen.

Die tussenoplossing houdt ook een beperkte opstelling in aan westerse kant. Een beperkte tussenoplossing betekent toch ontplooiing en dit heeft consequenties, onder meer, dat de voorbereidende activiteiten moeten worden ondernomen. Dit wordt al te weinig gezegd door degenen die pleitten voor een tussenoplossing.

Ik wou dit alles even in herinnering brengen opdat niemand een verkeerde opvatting zou hebben over wat in Genève gebeurt en wat de houding is van de Westeuropese partners in de Navo.

Wij aanvaarden de interimoplossing in de hoop dat men aldus in de toekomst toch zal kunnen komen tot de nul/nul-optie.

Na het probleem aandachtig te hebben bestudeerd, moeten wij vaststellen dat wij in de eerste plaats niets te zeggen hebben aan de Franse *force de frappe*, noch aan het Britse kernslagwapen. Dit zijn geen Navo-wapens. Men zou eventueel kunnen veronderstellen dat, indien de situatie verandert, Groot-Brittannië misschien toch bereid zou zijn, zijn kernwapens te laten opnemen bij de Navo-wapens. Dit is echter een louter veronderstelling. Bij de Fransen daarentegen is het duidelijk dat het een louter nationaal wapen is, voor de verdediging van het Franse grondgebied, het sanctuarium, het Franse heiligdom. Frankrijk is trouwens geen lid van de geïntegreerde militaire organisatie van de Navo. Zelfs indien men te Genève zou beslissen dat het Franse wapen moet worden meegeteld, zou Frankrijk dit niet aanvaarden. Het zou dus tot niets leiden. De Amerikanen kunnen, wat dat wapen betreft, trouwens niet spreken namens Frankrijk.

Het Franse wapen is bovendien niet van hetzelfde type als de kernraketten met halflange afstand. De *force de frappe* is een strategisch wapen. Het kan bijgevolg niet worden vergeleken met de kernraketten, behalve gebeurlijk hooguit achttien stuks. En dan blijft er nog een groot verschil. Zij zijn niet mobiel en zij werken met vaste brandstof.

De SS-20 en de andere raketten zijn in essentie mobiel en kunnen met vloeibare brandstof worden aangedreven. Er is dus wel degelijk een essentieel verschil. Wij dienen goed te weten dat wij niet eenzijdig kunnen verklaren wat de Fransen moeten doen; de Fransen weigeren dat trouwens te aanvaarden. Het is goed dat men dat weet.

Niemand in Genève kan spreken namens een land dat weigert dat over zijn typische nationale verdediging wordt gediscussieerd. Het gaat bovendien over twee verschillende wapensystemen. Op dit moment kunnen zij niet in één onderhandeling worden gebracht.

Wanneer de Sovjetunie wil spreken over duikboten en over raketten op duikboten en over vliegtuigen, dan antwoordt men in Genève dat zulks kan worden aanvaard, maar dan in een andere context. Bijvoorbeeld zal worden voorgesteld te spreken over halflange-afstandsraketten en daarnaast over duikboten en daarnaast over vliegtuigen. De discussie wordt aanvaard, maar men mag niet alles vermengen. Ik zou voorbeelden kunnen geven, maar dat zou mij te ver leiden; ik zal dat dus op het ogenblik niet doen.

In de veronderstelling dat geen halflange-afstandsraketten in West-Europa zouden worden ingeplant, en geen SS-20 worden ontmanteld, betekent dit dat Frankrijk en Groot-Brittannië een *force de frappe* hebben, maar de niet-nucleaire landen van Europa waaronder ons land, geen enkele verdediging zouden hebben tegen de SS-20, ook België niet. Ik zal daarop straks nog terugkomen, mijnheer Wyninckx en mijnheer Geldolf.

Men weet met zekerheid dat SS-20-raketten met kernkoppen op Antwerpen gericht zijn, en ik zou nog andere voorbeelden kunnen geven. Men kan zich natuurlijk afvragen wat wij hebben gedaan opdat ze op Antwerpen moeten gericht zijn. Indien geen Amerikaanse raketten worden opgesteld, is er geen enkele verdediging tegen de SS-20 aan de overkant. Vandaar dat wij, kleine landen, belang hebben én bij de negotiatie in Genève én bij de goede afloop van de negotiatie wat onze veiligheid en onze verdediging betreft.

De Franse en Britse systemen vertegenwoordigen daarenboven slechts een zeer klein percentage van de Sovjetrussische kernmacht. Bovendien, en dat mag men niet uit het oog verliezen, kan West-Europa nooit een echt evenwicht vormen met de Sovjetunie. De Sovjetunie is een wereldmacht die zich uitstrekt tot Vladivostok. Wij zijn maar een hoekje van het Europese continent. Wij hebben de hulp van anderen nodig, willen wij de verdediging van West-Europa geloofwaardig maken.

Daarstraks werd allusie gemaakt op 1940. Noch de heer du Monceau, noch de heer Geldolf hebben het goed voor. De heer Van Cauwelaert is in 1940 naar de Verenigde Staten vertrokken. Hij is in Lissabon ingescheept voor New York.

De heer Geldolf. — De heer du Monceau sprak niet over Van Cauwelaert; die was in 1940 geen burgemeester van Antwerpen, dat was de heer Huysmans.

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — De democratie werd twee keer gered, in 1918 en in 1944 bij ons, 1945 in het algemeen, omdat de democratieën van West-Europa een viertal jaren de tijd hadden om zich te reorganiseren en de bevrijding van onze landen ook en vooral van overzee, te organiseren. In het tijdperk van de kernwapens zullen de democratieën geen vier jaar meer hebben om zich opnieuw te organiseren.

Een democratie kan niet aanvallen, dat weet u. U zal zich herinneren wat er gebeurde toen wij wilden uitrukken om mensenlevens te redden in Shaba. De televisiejournalisten stonden aan de kazernes om de echtgenoten en de verloofden te ondervragen. Een mobilisatie met agressieve bedoelingen is in ons land ondenkbaar! Laten wij realistisch zijn. We mogen vooral niet vergeten dat de democratieën in geval van een kernoorlog geen vier jaar zullen krijgen om zich te reorganiseren. Van dat element moeten wij ons goed bewust zijn wanneer wij overwegen wat voor de veiligheid van West-Europa noodzakelijk is.

De heer Geldolf. — Dan zijn we op de goede weg!

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Wanneer de onderhandelingen in Genève plaatshebben en wanneer bepaalde personen vanuit de Sovjetunie en zelfs van bij ons erop aandringen en voorstellen, ofwel dat West-Europa nooit kruisraketten zou aanvaarden ofwel dat, zelfs bij beperkte opstelling van SS-20 West-Europa geen Amerikaanse raketten zou aanvaarden, vergeten zij dat het hoofddoel van de Sovjetpolitiek er sinds jaren in bestaat Europa van de Verenigde Staten te ontkoppelen.

Ik heb daarnet gezegd dat West-Europa alleen niet kan worden verdedigd, met een buur die één van de twee machtigste landen ter wereld is. Hoe wij ons ook gedragen, mevrouw Pétry, ten opzichte van de Verenigde Staten, wij hebben deze nodig voor onze veiligheid. Wij moeten dit durven te zeggen, wat echter niet belet dat wij onze stem zullen laten horen ook in Washington en wat ook niet betekent dat wij geen inspraak zouden hebben. De *decoupling*, zoals men het noemt in het technisch jargon van de Verenigde Staten en West-Europa, zou het einde betekenen van de Westeuropese veiligheid en meteen de overwinning van hen die dit doel nastreven. Ook deze veiligheid staat op het spel.

De freeze of een moratorium van de huidige toestand komt hierop neer dat 351 SS-20-raketten met drie kernkoppen opgesteld staan, waar Europa geen antwoord op heeft. Daardoor krijgt de strategie van de *flexible response* een deuk en is ze niet langer meer geloofwaardig, want precies voor het territorium van West-Europa is er geen antwoord van Europese zijde.

De heer Gijs heeft de cijfers geciteerd. In 1976 was Oost-Europa al bezig met het plaatsen van deze SS-20-raketten en is daarmee voortgegaan toen de onderhandelingen in Genève reeds een aanvang hadden genomen. Ook op het ogenblik worden nog steeds meer raketten geplaatst, terwijl er nog geen enkel wapen van dit type in West-Europa is.

Dan rijst de vraag of dit werkelijk nu zo moet gebeuren. Zijn wij het dan die de bewapeningswedloop in de hand werken of moeten wij de Sovjetunie maar laten begaan, zonder te reageren, diplomatiek, of door het voorbereiden van een aantal militaire maatregelen?

De onderhandelingen in Genève worden ernstig gevoerd. Wat misschien niet zo algemeen bekend is, is dat ons land daarbij betrokken is. Een afgevaardigde van België maakt deel uit van een speciale groep, de SCG afgekort voor *Special Consultative Group*, die rechtstreeks en regelmatig onderhandelt met Nitze en Glittmann. Daar worden de posities gezamenlijk besproken en kunnen wij onze stem laten horen: hoe men zich zou moeten gedragen, wat zou moeten worden voorgesteld en hoe moet worden gereageerd op de Russische voorstellen. Wij zijn daar dus bij betrokken, wij zitten als het ware op de eerste rij. *Special Consultative Group*, onthoudt de naam; wellicht komt hij later nog in de pers.

Ik kom terug op wat ik daarnet zei. Helmut Schmidt dringt aan op dat maatregelen worden getroffen in die sector. Dan rijst bij mij de vraag — ik begrijp het werkelijk niet; ik zeg het met de eerlijkste bedoeling — hoe het komt dat bepaalde sociaal-democraten soms goede voorstellen doen, maar dat deze dan door andere sociaal-democraten de grond worden ingeboord.

De heer Wyninckx. — Zoiets gebeurt toch ook bij de christen-democraten.

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Akkoord, maar hier gaat het nu juist over een voorstel van Helmut Schmidt, met betrekking tot het plaatsen van die kernraketten. Hij heeft dit gevraagd.

Ik zou hetzelfde kunnen zeggen van Paul-Henri Spaak.

Ik heb altijd de neiging te reageren wanneer ik iemand hoor spreken over de twee machtsblokken, alsof deze identiek zijn, terwijl het aan de ene kant landen zijn die vrijwillig een bondgenootschap gezocht hebben voor hun veiligheid en aan de andere kant een organisatie is opgelegd, waarbij niemand zijn eigen type van maatschappij, zijn eigen houding, noch zijn eigen politiek kan bepalen. Ik hoef daarover niet meer uitleg te geven, kijk maar wat er in Polen gebeurt op het ogenblik.

In zekere zin zou men kunnen zeggen — en ik hoop dit ooit te kunnen publiceren — dat de Nato een Belgische creatie is en meer speciaal een initiatief van Paul-Henri Spaak. (*Onderbreking van de heer Geldolf.*)

Wanneer België lid is geworden van het pact van Brussel, in 1948, hebben de kleine landen, Nederland, Luxemburg en België, gevraagd dat men zou pogen de Verenigde Staten bij de overeenkomst te betrekken. Men was onder de indruk van de staatsgreep in Praag in 1948. Een democratisch land was plotseling achter het gordijn verdwenen en werd het regime opgelegd dat u kent. De minister van Buitenlandse Zaken, Jan Masaryk, een gekende figuur in de Socialistische Internationale en een vriend van Paul-Henri Spaak, vond toen de dood. (*Onderbreking van de heer Geldolf.*)

Toen is Spaak begonnen met een campagne, opdat die landen van het pact van Brussel een beroep zouden doen op de Verenigde Staten en ook opdat militaire bijstand zou worden verleend. Niet alle Lid-Staten van de Brusselse overeenkomst gingen hiermede dadelijk akkoord.

Na twee à drie mislukkingen is Spaak er tenslotte in geslaagd, onder andere, omdat men onder de invloed kwam van de staatsgreep in Praag, omdat men begon te beseffen dat er nooit nog een vredesconferentie zou komen. Men begon ook te beseffen dat over het lot van Duitsland als dusdanig niet zou worden beslist. De Oostzone was zich ook tot een volksdemocratie aan het ontwikkelen.

Toen is men erin geslaagd het verdrag van Washington, op 4 april 1949, te doen ondertekenen. Dat was de oprichting van de Navo. Het was in grote mate een Belgisch initiatief, meer speciaal één van de doelstellingen van Paul-Henri Spaak. Wij vergeten nu dat wij dergelijke verdedigingsorganisatie hebben gewenst omwille van onze veiligheids-politiek. Wij waren verplicht neutraal geweest in 1839. Na 1918 waren wij soeverein, maar we vonden geen bondgenoten. Als een vertwijfelde poging om meer veiligheid te bekomen is toen het geheim Frans-Belgisch militair akkoord gesloten.

Toen Nazi-Duitsland zich begon te ontwikkelen en het verdrag van Locarno werd afgebroken, hebben wij gekozen voor een vrijwillige neutraliteit en toch werden we opnieuw in 1940 overvallen. Na de oorlog, geleerd door het verleden, was voor ons de enige oplossing een verdedigingsstelsel, waarbij de kleinere democratieën ook zouden worden beschermd omdat machtiger landen meededen in een vrijwillig bondgenootschap. Dit bondgenootschap is de Navo, de Noordatlantische Alliantie, waarvan wij bij de oprichting lid zijn geworden. Het is nu het stelsel dat onze veiligheid moet waarborgen.

In dit kader moet een Belgisch minister van Buitenlandse Zaken zijn rol spelen. Hij moet geloofwaardig en betrouwbaar zijn. Men moet weten dat wat hij zegt ernstig is en geen show, dat hij niet spreekt voor de media, noch om zich te profileren, maar namens zijn regering en omdat hij het meent.

Dat is de enige mogelijke politiek voor een land als België, gezien onze ligging en de allianties die we hebben gesloten en wat wij ons als doelstelling van de internationale politiek hebben voorgesteld. Het is de enige intelligente, goede mogelijkheid voor een land als het onze.

Wat nu de kernraketten betreft, kan ik het volgende zeggen. Ik was niet in de regering toen het dubbelbesluit van december 1979 is aangevraagd. Een deel van de huidige oppositie was toen wel lid van de regering en van de meerderheid. Zij heeft het dubbelbesluit goedgekeurd. Alle regeringen die elkaar hebben opgevolgd sinds december 1979 hebben het overgenomen in de regeringsverklaring. Wij hebben in de Kamer van volksvertegenwoordigers daarover een vertrouwensstemming gehad. Die is goedgekeurd door de toenmalige meerderheid. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

Ik wens dat hier toch te onderstrepen.

De heer Wyninckx. — U hebt toch begrepen dat ik uitga van het Navo-dubbelbesluit. In mijn interpellatie betwist ik het Navo-dubbelbesluit niet. U moet de tekst ervan goed lezen en mij niet ervan beschuldigen dat ik het Navo-dubbelbesluit zou betwisten.

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Nu kom ik tot de zogenaamde Harmel-doctrine. Zowel de heer Wyninckx als andere sprekers hebben het hierover in het debat gehad. U zult het mij niet ten kwade duiden dat, naar mijn gevoel, men niet

weet wat de Harmel-doctrine was of is. Elkeen geeft er een interpretatie aan die niet strookt met de werkelijkheid noch met de geschiedenis. Wat was die Harmel-doctrine? Er was een periode van ontspanning in het midden van de jaren 60. Men mag niet vergeten dat, onder president Eisenhower en onder andere Amerikaanse presidenten, er in verband met de verdediging een vermindering van de inspanning is gebeurd, volgens sommige opposanten een verwaarlozing, die heeft geleid tot de huidige situatie in de wereld. Men was er zo van overtuigd dat wij een periode van ontspanning ingingen, dat op het stuk van de landverdediging niet meer de inspanning diende te gebeuren die zou beantwoorden aan wat wel verder ging in de Sovjetunie.

Iedere minister van Buitenlandse Zaken had in die periode zijn eigen plan, hetgeen voor de overtuigingskracht van de democratische gedachte niet altijd zeer goed bleek te zijn. Beter ware geweest gezamenlijk achter één plan te gaan staan. Maar ieder ging op tocht om te trachten tot een oplossing te komen of althans om een voorstel te doen. Maar in diezelfde jaren rezen ook bepaalde problemen. Generaal de Gaulle besloot uit de geïntegreerde militaire organisatie van de Navo te treden. De vraag werd gesteld of andere landen dat voorbeeld zouden gaan volgen. De Navo was opgericht in 1949 voor een periode van twintig jaar. Men stond dus voor de vraag, of de Navo verder zou blijven bestaan na 1969. Binnen de Navo werd een oefening op touw gezet, om na te gaan of de alliantie en de organisatie dienden te worden doorgetrokken. Er werden vier rapporteurs aangeduid. Eén van de vier was Paul-Henri Spaak. De vier rapporten werden nooit gepubliceerd maar tenslotte werd een gemeenschappelijk rapporteur aangeduid en dat was Pierre Harmel, die op basis van de debatten en van de vier voorbereidende rapporten, rekening houdend met zijn eigen inzichten, diende te zeggen wat men met de Navo zou doen. Dat is het Harmel-rapport geworden en daarin stond de Harmel-doctrine. Die doctrine was : vastberadenheid in de verdediging, maar openheid voor de dialoog. Altijd bereid tot onderhandelen voor wapenbeheersing en ontwapening; er zal worden gedaan, wat noodzakelijk is voor onze veiligheid, daar we zullen ingaan op ieder eerlijke onderhandeling. Het was op die dubbele stelling dat men besloten heeft de vraag of de Navo al of niet moest blijven bestaan, niet te stellen en door te gaan met de werking van de Noordatlantische Verdragsorganisatie. Dat is de doctrine-Pierre Harmel. Daaruit zijn de jongste tijd hier en daar interpretaties gegroeid. Harmel had vóór de publikatie van zijn rapport bezoeken gebracht aan en onderhandeld in Polen met zijn collega Rapacki. De heer Rapacki is nadien in een asiel opgenomen. Terwijl de heer Harmel en andere ministers van Buitenlandse Zaken probeerden tot een détente-politiek te komen waren er de gebeurtenissen in Tsjecho-Slowakije. Herinner u de verplettering van de Praagse lente in 1968 en de bezetting van Tsjecho-Slowakije door Sovjettroepen. Daardoor kwam de heer Harmel, die daar erg van onder de indruk was, tot de overtuiging dat de enige goede oplossing was : de flinkheid, de vastberadenheid, naast de bereidheid om te allen tijde te onderhandelen. Die twee zinnen staan opnieuw in het Navo-communiqué van juni 1982. In het Engels wordt gesproken van *firmness and openness*, dus vastberadenheid in de verdediging en openheid voor de dialoog en altijd bereid om ernstig te gaan onderhandelen. Dat is, ik herhaal het, de ware en enige Harmel-doctrine.

De heer du Monceau heeft gezegd dat de huidige minister van Buitenlandse Betrekkingen ook contacten heeft gehad in Oost-Europa. Ik heb acht en een half uur gesproken met de heer Gromyko, op 11 april jongstleden. Ik heb mijn collega's van Joegoslavië, Hongarije, Polen en Oost-Duitsland ontmoet. Geen gelegenheid wordt onbenut gelaten om te polsen wat de juiste opvattingen zijn die daar leven en of een *ouverture* kan worden gevonden. Dit wordt echter gedaan met de nodige discretie, opdat nietmand daarin politieke manoeuvres of vertoon zou kunnen vinden. Het gebeurt op een manier dat zij vertrouwelijk kunnen praten met mij en ik ook met hen. Ik herhaal, alle nodige contacten gebeuren. Eerstdaags, alle voorbereidselen zijn getroffen, zal bij ons een ambassadeur speciaal met de vredesvraagstukken worden belast. Tevens wordt een tweede beslissing genomen. Zo zal onze ambassadeur in Genève voor de multilaterale besprekingen blijven, maar de bevoegdheid voor de besprekingen met het Comité voor Ontwapening dat afhangt van de Uno en ook in Genève vergadert, zal worden afgesplitst van de bevoegdheid van de ambassadeur ter plaatse. Er zal iemand speciaal worden aangeduid voor die ontwapenings-onderhandelingen.

Toen ik in juni in Genève was, heb ik een gesprek gehad met de directeur-generaal van het Internationaal Arbeidsbureau, de heer Blanchard, om te vragen of de organisatie die zulk groot vertrouwen geniet in de wereld, ook in de syndicale wereld, een studie kan ondernemen over de wapenindustrie en de tewerkstelling en de gevolgen op de tewerkstelling bij omschakeling van de wapenindustrie naar een meer vreedevolle productie. De heer Blanchard heeft gezegd dat hij dit zal doen en dat hij op zijn begroting een krediet heeft dat hem toelaat die

studies te ondernemen. Ik wilde u dit alles meedelen voor degenen die zouden denken dat wij niet voldoende initiatieven nemen.

Ik zou nog een woord willen zeggen over iets dat moeilijk te vertalen is. Wij leven niet meer in het tijdperk dat door von Clausewitz beschreven is in zijn boek over de oorlog.

Hij toonde aan dat de troepen gemotiveerd moeten zijn en de bevolking overtuigd moet zijn van de rechtvaardigheid van een strijd. Sinds er atoomwapens bestaan, vervalt dit principe vermits het volstaat op een knop te duwen om dergelijke wapens in werking te brengen. Dat betekent dat men verplicht is een totaal andere strategie te ontwikkelen om de vrede te bewaren, om juist te beletten dat zulke wapens ooit zouden worden gebruikt. Ik vraag u, wanneer u eens tien minuten de tijd hebt, daarover rustig na te denken. Met de atoomwapens zijn we in een totaal nieuw tijdperk getreden zijn, ook op het gebied van de strategie.

Sinds het einde van de tweede wereldoorlog is er in West-Europa geen gewapend conflict meer geweest. Zulke lange periode is uniek in de geschiedenis.

De « afschrikking », een uitdrukking die van *dissuader* voortkomt, wil zeggen : de andere ervan overtuigen dat hij het niet mag doen, dat het geen zin heeft een oorlog te ontketenen en kernwapens te gebruiken, want dat hij zelf het slachtoffer ervan wordt.

Dat is nu de strategie van de Navo : de vijand of de potentiële tegenstander ervan overtuigen dat hij niet straffeloos een oorlog met kernwapens kan beginnen. Dat is de « afschrikking in de terreur ». Men moet « een antwoord » hebben zodat men nooit eraan zou denken van dergelijke wapens gebruik te maken.

Het is dus nog altijd gevaarlijk wanneer er een te groot onevenwicht ontstaat. Hier denken wij aan de halfange-afstands-raketten. Men is in het verleden altijd een oorlog begonnen omdat men dacht de sterkste te zijn en hem bijgevolg te kunnen winnen. Men mag die gedachte geen wortel laten schieten. Men moet dus altijd een voldoende antwoord hebben. Dat betekent niet absolute gelijkheid maar men moet overtuigen dat het antwoord op een uitdaging ook nadelig en schadelijk zou zijn voor degene die ooit de krankzinnige gedachte zou hebben kernwapens te gebruiken. De *dissuasion* is dus essentieel een vredesstrategie en niet een strategie die erop neerkomt ooit kernwapens te gebruiken.

Deze wapens en bommen bestaan nu eenmaal. Ze zijn de vrucht van menselijke geest, van het menselijk genie. Wij kunnen dat niet verhelpen. Die kennis van de menselijke geest kan men niet uitroeien. Het is in die optiek dat wij dienen na te gaan welke strategie het best in deze tijd past. Dit, om te vermijden dat er een oorlog zou zijn.

Tot nu toe heeft men geen beter antwoord gevonden dan dat wat ik al te summier getracht heb vandaag voor u te schetsen.

In verband met Woensdrecht, mijnheer Wyninckx, kan ik het volgende zeggen. Het is de Nederlandse minister van Landverdediging die heeft aangekondigd dat, indien er een inplanting komt van de raketten, dat in Woensdrecht zal zijn. Ik heb de volledige tekst van zijn mededeling bij me, maar niet het relaas van het debat in het Nederlandse Parlement.

De heer Wyninckx. — U moet het verslag over het debat lezen.

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Ik heb, zoals u allen, dat bericht via de radio vernomen. De heer De Ruiter heeft met mij geen contact gehad. Nederland heeft volstrekt het recht dergelijke beslissing te nemen. Het is volkomen soeverein. Het moet voor zichzelf beslissen zoals wij dat, wat ons betreft, moeten doen. Dat wens ik hier duidelijk te zeggen. Bovendien moet de inplantingsplaats in de nabijheid van een vliegveld liggen.

Men kan weliswaar van mening verschillen. Bedreigt Woensdrecht Antwerpen? Ik zou ook het omgekeerde kunnen zeggen. Antwerpen is bedreigd. Het verbaast mij dat de gemeenteraad van Antwerpen nog niet heeft geprotesteerd tegen het feit dat er SS-20-raketten op Antwerpen staan gericht. Want, dát is geweten. Woensdrecht kan misschien de afschrikking zijn waardoor Antwerpen volkomen veilig wordt.

De heer Geldolf. — Hoe durft u zo iets zeggen? Dat is een schaamteloos antwoord.

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — De plaats van inplanting is de veiligste plaats. De raketten zullen aldaar nooit worden gebruikt, want zij zijn mobiel. Bij de eerste spanningen worden die halfange-afstand-raketten verplaatst, vermits hun vestiging gekend is.

De heer Wyninckx. — Zet ze dan in Edegem.

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Ik herhaal nog eens dat het erop aankomt te overtuigen zulke wapens niet te gebruiken omdat de aanval er zelf het slachtoffer van wordt. Dat is wat ik essentieel wou zeggen bij wijze van inleiding.

M. de Wasseige a fait mention de l'opinion publique. J'en ai également parlé au début de ma réponse. Mais on ne connaît pas l'opinion de la majorité silencieuse. Il en est parmi nous, au gouvernement et en dehors de lui, qui sont convaincus que si l'on posait clairement la question à la population, en lui donnant tous les éléments nécessaires pour lui permettre de se faire une opinion, la majorité des Belges se prononcerait probablement en faveur de la politique actuellement suivie par le gouvernement, à savoir de négocier mais de faire, en cas d'échec des négociations, ce qui est nécessaire pour assurer la sécurité, l'indépendance et la liberté du pays.

M. Seeuws. — Dat zullen wij zien bij de volgende verkiezingen.

M. Tindemans, ministre des Relations extérieures. — Il existe un très grand clivage entre ceux qui ont connu la guerre, qui savent ce qu'est une libération, et les jeunes qui n'ont vécu ni occupation ni libération; le dialogue entre les deux générations est souvent impossible.

Cela ne doit pas empêcher ceux qui comprennent le problème d'assumer leur responsabilité dans cette politique de sécurité que nous voulons suivre.

L'honorable membre a parlé des pays en voie de développement. Vous savez, monsieur de Wasseige, que ce sujet me tient à cœur, mais je ne puis feindre d'ignorer l'attitude de nombreux pays en voie de développement qui sont les meilleurs clients des fabricants d'armes.

Mme Pétry. — Bien sûr.

M. Tindemans, ministre des Relations extérieures. — Ces pays consacrent donc une grande partie de leurs moyens, pourtant limités, à l'achat d'armes. Ce n'est pas la Belgique, ou un autre pays qui les pousse dans cette voie, mais il faut hélas constater que, dès qu'ils obtiennent l'indépendance, ils veulent avoir une armée, des armes, des avions, etc. Cette attitude peut être une conséquence de la colonisation; les frontières ont parfois été fixées un peu au hasard, ce qui entraîne constamment des conflits.

Devons-nous prendre des risques pour sauver la paix? Je crois que nous en prenons; nous faisons en tout cas tout ce qui est possible. Si on connaissait la vérité en ce qui concerne la sécurité de l'Europe occidentale, peut-être aurait-on peur.

Lors d'un colloque à Munich, le général Rodgers a interrogé les quelque 200 à 300 hommes politiques présents : « D'après vous, messieurs, pendant combien de jours peut-on résister en Europe occidentale en cas d'attaque? » Aucun homme politique n'a osé répondre à cette question.

Vous savez combien grande est la responsabilité des hommes politiques qui doivent prendre des mesures en vue d'assurer la sécurité d'un pays comme le nôtre. Croyez-moi, nous prenons des risques. J'ai cité le président américain Eisenhower; j'aurais pu aussi citer Carter ou d'autres qui ont pris de très grands risques — de trop grands risques, selon d'autres — en ne décidant pas en temps opportun certaines mesures permettant de répondre de façon adéquate aux potentialités du camp adverse.

Précisément, vous avez parlé de choisir un camp. Je me suis déjà étendu sur ce sujet. Nous avons fait plus que choisir un camp : nous l'avons créé nous-mêmes, pour notre sécurité.

Je n'ai jamais accordé d'interview sur cette question à un hebdomadaire américain. Que s'est-il passé? A la réunion des ministres des Affaires étrangères à Luxembourg, j'ai été entouré par les correspondants étrangers qui suivent ces débats et qui m'ont demandé si j'avais lu, ce matin-là, le journal *The New York Herald Tribune*. Je ne l'avais pas lu, car j'étais parti très tôt de chez moi et ils me l'ont donc montré. A la une, on pouvait lire un article sur le coût payé par le contribuable américain de l'implantation des missiles en Europe, article qui précisait pour terminer que la Belgique avait conclu un accord afin de rendre possibles certains travaux préparatoires.

Ils m'ont demandé : « Est-ce vrai? » J'ai dit la vérité; j'ai répondu « oui ». Voici un an, en effet, des négociations ont été menées au nom du gouvernement, et la correspondance s'est faite par le canal — comme c'est toujours le cas en Belgique — des Relations extérieures; ces négociations ont permis finalement à la Défense nationale, en concertation avec la contrepartie américaine, de prendre certaines dispositions. Le Parlement en a été informé. Lorsque j'ai répondu, à la Chambre, à M. le Hardy de Beaulieu, j'ai parlé des études théoriques qui avaient été entreprises, soulignant que c'était Florennes qui correspondait le mieux à toutes les conditions d'implantation éventuelle.

Le gouvernement a publié un communiqué selon lequel plusieurs sites étaient examinés. Il a répondu aux questions orales qui lui étaient posées, en précisant que le choix n'était toujours pas fixé, mais que, d'après les données dont il disposait, c'est Florennes qui correspondait le mieux aux conditions requises : la proximité d'un champ d'avions ou d'un aéroport, des possibilités de communications, que sais-je encore.

Ces études ont été faites par des spécialistes américains entre autres. La présence de militaires américains, qui entreprennent chez nous des études à caractère militaire, doit être autorisée par la Belgique. D'où une correspondance à caractère administratif et juridique permettant d'effectuer ces études et de commencer certains travaux préparatoires.

Aucune expropriation n'a eu lieu, puisque l'endroit d'implantation n'a pas encore été choisi. Comment voulez-vous, dans de telles conditions, qu'au nom des autorités belges, on procède à des expropriations, à Florennes ou ailleurs? Le gouvernement n'a pas encore pris contact avec les autorités compétentes en vue d'expropriations ou de la construction de bâtiments et de routes.

Ne tenez donc pas des propos qui ne correspondent pas à la réalité!

Mevrouw Van Puymbroeck, in de hele geschiedenis zijn er mensen geweest die het leger en ieder wapen hebben afgewezen. Gewoonlijk waren het radikalen of mensen die dit deden om religieuze redenen. Ik heb daar alle eerbied voor. Als politici staan wij echter voor onze verantwoordelijkheid met betrekking tot het probleem van de veiligheid van ons land. Dit is geen eenvoudig probleem dat men in een handomdraai kan oplossen of van zich afduwen. Veertig procent van de officieren in het Amerikaanse leger zijn katholiek. Zij hebben dus ook geweten en zijn problemen. Ik spreek dan nog niet over andere landen waar mensen met bepaalde religieuze of morele opvattingen worden geconfronteerd met dergelijke problemen.

Ik heb ons standpunt over het veiligheidsprobleem hier voldoende uiteengezet. De Sovjetunie is nog nooit in de geschiedenis zo veilig geweest als vandaag. Er ligt een gordel landen tussen West-Europa en de Sovjetunie die allen behoren tot het Warschau-pact, waaronder Oost-Duitsland, Tsjechoslovakije, Hongarije, Roemenië. Zij heeft bovendien een fantastische inspanning gedaan op het stuk van de bewapening. Volgens specialisten overtreft zij de Navo driemaal op het vlak van de conventionele wapens. Op het vlak van de halflange-afstands-raketten is zij alleen in Europa aanwezig en op het vlak van de strategische kernwapens bestaat er ongeveer een evenwicht. Indien ik deze gegevens bekijk, vraag ik mij af wie de theorie verspreidt dat de Sovjetunie zich bedreigd voelt of in een gevaarlijke minderwaardige positie verkeert.

Wij zijn niet gekant tegen het sluiten van een niet-aanvalspact tussen het Warschau-pact en de Navo. Als lid van de Uno, die in haar handvest bepaalt dat de Lid-Staten moeten afzien van het gebruik van geweld, wensen wij op ons woord te worden genomen. In de Slotakte van de Conferentie van Helsinki, die in 1975 werd ondertekend, staat nog eens dat de ondertekenende landen afzien van het gebruik van geweld voor het regelen van geschillen. Wij hebben die akte ondertekend. Waarom ons nu een derde keer vragen af te zien van geweld enkel en alleen omdat dit voorstel gelanceerd wordt op een bijeenkomst van de landen van het Warschau-pact te Praag?

Niettegenstaande dit alles zouden wij nog bereid zijn dit weer eens te ondertekenen. Men moet echter geloofwaardig blijven. Het is toch normaal dat het in West-Europa op scepticisme zou worden onthaald indien wij een niet-aanvalspact zouden afsluiten met de landen van het Warschau-pact op het ogenblik dat één van haar Lid-Staten een land bezet, *in casu* Afghanistan. Onder geloofwaardige voorwaarden zijn wij daar echter niet tegen gekant.

Wij doen niet anders dan alle mogelijke krachten in te zetten voor het behoud van de vrede. De nul/nul-optie werd door België met kracht vooropgezet en op een bepaald ogenblik door onze bondgenoten aangenomen. Ik geloof dat men niet verder kan gaan dan te zeggen : geen wapens van dit type in West-Europa.

Jusqu'ici, monsieur Toussaint, j'ai peu parlé des aspects politiques, mais ils sont aussi importants que les aspects militaires dans ce problème de sécurité et de défense de l'Europe occidentale. Seulement, vu ma position, les circonstances et les négociations en cours, je ne peux pas encore vous exposer avec toute la liberté souhaitée les aspects politiques de cette question. Je voudrais cependant mentionner, en passant, quelques-uns des points délicats en y ajoutant : « A bon entendeur, salut! »

En sa qualité de chancelier de la république fédérale d'Allemagne, M. Kohl s'est rendu à Moscou. M. Kohl y est également allé en sa qualité de chancelier d'un Etat, membre de la Communauté et membre de l'Alliance atlantique. Il est aussi allé à Moscou comme membre de la coopération politique des Dix et il y a défendu des thèses qui.

auparavant, avaient été débattues au niveau des Dix. Vous pouvez ainsi mieux situer le rôle, qui n'est pas sans importance, du chancelier de la république fédérale d'Allemagne.

Supposons un instant que les Etats européens ne soient plus unis par la même solidarité à l'intérieur de l'Otan. Quelle pourrait être l'attitude de pays qui, aujourd'hui, font partie non seulement des Dix, mais aussi de l'Alliance atlantique? La France n'est pas membre de l'Organisation militaire intégrée; l'Angleterre, qu'on le veuille ou non, est une île et entretient des relations spéciales avec les Etats-Unis. Examinez la carte de notre continent et interrogez-vous sur les possibilités de défense des pays que je n'ai pas mentionnés.

Alors, on pourrait se poser la question de la sécurité, de la défense de l'Europe occidentale. Nous avons tout intérêt, et les petits pays en particulier, à jouer la carte de la solidarité à l'intérieur de l'Alliance, la carte européenne, la défense en commun des mêmes thèses afin de représenter un certain poids vis-à-vis des Américains lors des négociations.

Une attitude légère de pays voisins ou d'Etats membres des alliances que je viens de mentionner, et surtout dans le chef des petits, pourrait avoir des conséquences incalculables pour l'Europe occidentale. Je n'en dis pas plus.

Donc — je le répète — la solidarité, la loyauté et la fidélité aux engagements peuvent sauvegarder la paix et produire des résultats concrets en matière de contrôle des armements et du désarmement en général.

L'avenir de l'Otan, du système de défense dont la Belgique fait partie, a des aspects politiques tout aussi importants que les aspects purement militaires. Faute d'un système crédible de défense et de sécurité, on pourrait créer le chaos en Europe occidentale.

Un intervenant a parlé de l'Europe comme d'un champ d'essai de plus.

Parfois, la question suivante est posée : Etes-vous disposés à accepter un effort substantiel en matière d'armements conventionnels? Je m'adresse à vous tous : Etes-vous disposés, vu notre situation budgétaire et l'état d'esprit de la population, à accepter un effort accru dans ce secteur?

Je connais la réponse. Pourtant, on pourrait abaisser le seuil nucléaire en augmentant l'effort en armement conventionnel. C'est clair. Mais sommes-nous préparés à le faire?

Wat Antwerpen betreft, heb ik al geantwoord. Het is de Nederlandse minister van Landsverdediging die de verklaring heeft afgelegd, maar die werd mij niet medegedeeld.

De heer Luyten. — En wat met Zutendaal?

De heer Geldolf. — Mijn vraag was wat de regering zich voorneemt te doen. Zal de minister contact opnemen met zijn Nederlandse collega?

De heer Tindemans, minister van Buitenlandse Betrekkingen. — Wij zullen dat natuurlijk doen. Dat spreekt vanzelf.

Dan zou ik nog eens Van Cauwelaert willen citeren die een grote rol op het stuk van de buitenlandse politiek heeft gespeeld, al is dit weinig bekend. Hij verzette er zich altijd met veel kracht tegen dat België zou toegeven aan de neiging van sommigen om een kleine rol van grote mogendheid te spelen. Het gevaarlijkste wat ons land kon overkomen was, volgens hem, te denken dat het een grote mogendheid was.

Monsieur Humblet, j'ai répondu à vos préoccupations morales. Je commence par cette précision, car il ne faut certainement pas perdre de vue les aspects moraux de la question qui nous préoccupe. N'oublions pas non plus qu'il s'agit de la sécurité, de la survie, de l'indépendance, de la liberté de notre pays, de la sauvegarde des valeurs démocratiques que nous prétendons défendre.

Une responsabilité spéciale incombe à ceux qui ont été élus comme membres du pouvoir législatif ou comme membres du gouvernement.

Monsieur du Monceau, comme je viens de le dire, l'Europe ne peut jamais assurer, seule, l'équilibre avec l'Union soviétique qui est une puissance mondiale; voyez les dimensions de ce pays gigantesque. L'Europe seule serait impuissante et nous avons besoin d'une organisation plus large. Je pense que c'était là le sens de votre intervention et je l'approuve.

Je voudrais répéter à Mme Pétry que, lorsque nous avons été neutres pour la première fois, la neutralité nous avait été imposée.

Mme Pétry. — Je n'ai pas plaidé pour la neutralité.

Ann. parl. Sénat — Session ordinaire 1982-1983
Parlem. Hand. Senaat — Gewone zitting 1982-1983

M. Tindemans, ministre des Relations extérieures. — Je le sais, madame. Nous avons librement choisi, par deux fois, la neutralité; la deuxième fois c'était notre choix, et nous avons quand même été victimes d'une invasion.

Il n'y a plus de système de défense pour nous que dans le cadre d'une alliance. Cette alliance existe. Croyez-moi — et j'espère l'avoir démontré —, les quatre mesures prises depuis la décision de décembre 1979, ont été proposées — j'allais presque dire « imposées » — aux Américains. Ne croyez pas la légende selon laquelle, en cette matière, les Etats-Unis nous dictent continuellement la leçon. Au contraire! C'est dans la mesure où nous sommes crédibles et sérieux que s'accroît notre influence sur notre partenaire américain. C'est à ce moment que nous sommes écoutés et non pas lorsque nous faisons des déclarations qui mettent tout le monde en difficulté.

Mijnheer de Voorzitter, dames en heren, nu ik op de voornaamste vragen heb geantwoord, richt ik mij toch nog even tot de heer Wyninckx. Iedereen hier aanwezig wil de vrede, de vraag is alleen: met welke middelen bereiken wij de vrede het best? Ik zou het verschrikkelijk betreuren indien wij om ons te profileren — om het woord van de heer Gijs te gebruiken —, om electorale redenen — en ik zeg niet dat de heer Wyninckx dit heeft gedaan —, om demagogische redenen, of omdat « tegen zijn » populair is bij jonge mensen en op manifestaties, de grond van het probleem zouden verwaarlozen, niet meer de moed zouden hebben om een antwoord te zoeken en ons zouden laten meedrijven op de stroom van lichtzinnige stellingen, in de hoop daarmee succes te boeken.

Wat ik hier uiteenzette is het standpunt van de regering.

Wij moeten vertrouwen wekken in de wereld. Tijdens een spreektour vergeleek ik deze situatie met die van een bank. Het zijn honderd en één kleine feiten die vertrouwen inboezemen. De dag echter dat een bank dit vertrouwen verloren heeft, gaan de klanten er niet meer naartoe. Met de buitenlandse politiek van een klein land is het ook zo gesteld. Wij hebben invloed, zelfs grote invloed als men vertrouwen heeft in ons. Een accumulatie van kleine feiten zodat anderen zeggen: « die zijn ernstig; wat die zeggen kunnen wij vertrouwen », geeft invloed. Zo bouwt men een kapitaal aan vertrouwen op.

De dag echter dat men het vertrouwen kwijt is, dan is ook alles politiek gezien uit. Ik leg er dus de nadruk op dat wanneer een klein land vertrouwen inboezemt, zijn invloed groter is dan de afmetingen van zijn grondgebied. Dat is herhaaldelijk gebleken. Men moet echter ernstig zijn, geloofwaardig zijn en vertrouwen wekken.

Dit is de politiek die de regering wil volgen. Daarvoor rekent zij op het Parlement, zowel op de meerderheid als op de oppositie. (Applaus op de banken van de meerderheid.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Wyninckx.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, ik heb met veel aandacht en zonder onderbreken geluisterd naar het referaat van de minister over de geschiedenis van de Navo sinds haar oprichting. Die dingen waren ons natuurlijk niet geheel onbekend.

Mijnheer de minister, op een aantal vragen was uw antwoord veel minder concreet dan uw historisch betoog.

Aan sommige sprekers zal ik proberen nog eens duidelijk te maken dat wij, wanneer wij een soortgelijke interpellatie houden in Kamer of Senaat, dit niet doen uit electorale bekommering.

Toch stel ik vast dat opnieuw een thema wordt ontnomen aan de politieke bespreking wanneer wij in de Senaat bijvoorbeeld problemen van veiligheid en ontwapening en van vrede niet zouden mogen behandelen omdat wij dan aan partijpolitiek zouden doen.

Geachte collega's, ik meen dat mijn uiteenzetting zeer gematigd was en dat de tekst van de motie die ik heb ingediend ook zeer gematigd is.

Zoals het ten onrechte telkens weer door sommigen tegen ons wordt uitgespeeld, heb ik bovendien op geen enkel ogenblik de indruk gegeven dat wij alles zouden goedkeuren wat het Sovjetimperialisme heeft verricht, dat wij blind zouden zijn voor een aantal omstandigheden van politieke aard die in de communistische regimes bestaan en dat wij die als het ware onderhuids zouden goedkeuren.

Ik heb reeds bij herhaling aan sommige collega's, ook aan de heer du Monceau, trachten duidelijk te maken dat wij met evenveel klem als anderen in deze vergadering protesteren tegen de gebeurtenissen in Afghanistan of in Polen, en dat wij op geen enkel ogenblik daaraan goedkeuring hebben gehecht. Wij veroordelen evenzeer de machtsontplooiing in de Sovjetunie, en in de motie wordt trouwens gesproken over de ontmanteling van de SS-20-raketten.

Wij nemen ter zake geen antiwesters en zeker geen communistische standpunt in.

Het grieft mij dat soms op zo een goedkope wijze het standpunt van de Vlaamse socialisten en ook van anderen die in ons land de vrede op hun manier verdedigen, wordt weggewimpeld.

Mijnheer de Minister, in een document van de Navo heb ik gelezen dat de vredesbeweging in België bestaat uit de SP, onder leiding van Karel Van Miert. Als dat zo zou zijn, ware dat tegelijkertijd een groot compliment, maar oog een anduiding dat het triestig gesteld zou zijn met de vredesbeweging als die zich inderdaad zou beperken tot één partij en tot een voorman van die partij.

De vredesbeweging leeft in alle kringen. Wij hebben daar vorige zaterdag nog het bewijs van gevonden bij de CVP-jongeren. Waarom zouden wij dan, zoals sommige collega's het telkens weer trachten voor te stellen, degenen zijn die zo min of meer *à la solde de Moscou* zouden zijn. Op geen enkel ogenblik hebben wij, nu niet en ook niet in het verleden, een aantal Belgische verbintenissen betwist. Wij blijven op dezelfde golfengte met u wat dat betreft. Wij gaan niet altijd akkoord over klemtonen of over sommige beleidspunten, maar wij zijn wel trouw aan de fundamentele allianties en verbintenissen die wij intertijd mede hebben onderschreven. Op het ogenblik zien wij trouwens geen enkele reden om die verbintenissen te negeren.

Wij hebben zelfs het Navo-dubbelbesluit niet betwist. Wij handelen naar het voorbeeld van Denemarken, en ook van Nederland, waaruit het debat is gebleken dat men de studie van de inplanting pas zou aanvatten over zes maanden — dit wil zeggen, in juni van het volgende jaar —, en dan opnieuw evalueren, zoals in de Tweede Kamer werd goedgekeurd. Dat is natuurlijk een belangrijk standpunt, en dat hadden wij graag ook door de Senaat laten innemen.

De CVP — ik kan toch niet aan de situatie voorbijgaan — heeft een nieuwe manier gevonden om aan het debat te ontsnappen. Zij onderkent de eenvoudige motie, wat ik had gevreesd zoals ik bij het begin van mijn interpellatie trouwens heb gezegd. Maar daarna worden wij geconfronteerd met een nieuwe parlementaire methode, namelijk deze van moties die niet worden ingediend. Die motie hebben wij hier wel kunnen horen maar wij hebben ze niet kunnen lezen. Wij zullen dus moeten wachten op het *Beknopt Verslag* van deze vergadering om ze te kunnen evalueren.

Uit de tekst die de heer Gijs hier heeft voorgelezen, heb ik wel kunnen opmaken dat de inhoud, behalve wat het uitstel van de uitvoering betreft, voor nagenoeg vier vijfde overeenstemt met de inhoud van de motie die wij zelf hebben ingediend.

De heer Gijs. — Dat is misschien wat veel, mijnheer Wyninckx, maar ik heb hier zelf gezegd dat wij een heel eind in uw richting waren gegaan.

De heer Wyninckx. — Er is een tijd geweest dat men spottenderwijze een bepaalde politieke formatie, kerkuilen noemde.

Ik heb nu vastgesteld dat er ook een boel havikken zijn bij de CVP. (*Applaus op de socialistische banken en protest op de banken van de CVP.*)

De Voorzitter. — Tot besluit van deze interpellatie heb ik twee moties ontvangen.

De eerste, ingediend door de heren Trussart, Vercaigne, Geldolf, Seeuws, Delmotte en mevrouw Pétry, luidt :

« De Senaat,

Vaststellende dat in binnen- en buitenland gezaghebbende personaliteiten uit de meest diverse sociale, wetenschappelijke, politieke en religieuze kringen aandringen op concrete initiatieven op het gebied van de nucleaire ontwapening in het bijzonder, en op het beperken van de bewapeningswedloop in het algemeen,

Rekening houdend met het Navo-dubbelbesluit van december 1979 en met de twee jaar vertraging die de ontwapeningsbesprekingen te Genève hebben opgelopen,

Dringt er bij de USA- en USSR-onderhandelaren te Genève op aan dat de besprekingen spoedig zouden geleid worden in de richting van concrete initiatieven, die de kernbepapening en de inplanting van nieuwe nucleaire raketten zouden beïnvloeden, waarbij het hoofddoel moet blijven de Sovjet-SS-20-raketten op zulke wijze te zien afbouwen, dat de ontplooiing van Euro-raketten overbodig wordt,

Onderstreept de noodzaak om het kader van de onderhandelingen van Genève te verruimen tot het geheel van de kernbepapening, hetgeen zou toelaten andere nucleaire mogelijkheden te betrekken bij de besprekingen zoals Frankrijk en Groot-Brittannië,

Doet een plechtig beroep op de regeringen van het Navo-pakt om de uitvoering of de voorbereidingen tot de uitvoering van het Navo-

dubbelbesluit te verdagen tot einde 1984, periode binnen welke een nieuwe evaluatie van de stand van zaken over de Geneefse onderhandelingen dient te geschieden,

Drukt de wens uit dat tussen de Nederlandse, de Belgische en de Luxemburgse regeringen overleg zou worden tot stand gebracht, met het oog op het in Benelux-verband ontwikkelen van initiatieven in de lijn van de zogenaamde « Harmel-doctrine »,

Vraagt de regering in dit verband, na overleg met de Nederlandse regering, tot einde 1984, af te zien van de verdere voorbereiding van het inplanten van kruisraketten in de beide landen, als inbreng van de Benelux tot het bevorderen van de positieve afloop van de Geneefse onderhandelingen. »

« Le Sénat,

Constatant qu'en Belgique comme à l'étranger, d'éminentes personnalités des milieux les plus divers, sociaux, scientifiques, politiques et religieux, réclament avec insistance des initiatives concrètes dans le domaine du désarmement nucléaire en particulier et une limitation de la course aux armements en général,

Tenant compte de la double décision de l'Otan de décembre 1979 et du retard de deux ans dans les négociations de Genève sur le désarmement,

Insiste auprès des négociateurs américains et soviétiques à Genève pour qu'ils fassent en sorte que les négociations puissent aboutir rapidement à des initiatives concrètes capables d'influer sur les armements nucléaires et sur l'installation de nouveaux missiles, l'objectif principal devant demeurer le démantèlement des fusées SS-20 soviétiques, de manière à rendre superflu le déploiement d'euromissiles,

Souligne la nécessité d'élargir le cadre des négociations de Genève à l'ensemble de l'armement nucléaire, ce qui permettrait d'associer aux débats d'autres puissances nucléaires telles que la France et la Grande-Bretagne,

Adresse un appel solennel aux gouvernements des pays de l'Otan pour qu'ils reportent l'exécution ou les travaux préparatoires à l'exécution de la double décision de l'Otan jusqu'à fin 1984, date à laquelle il conviendra d'évaluer à nouveau les résultats des négociations de Genève,

Exprime le vœu de voir les gouvernements belge, néerlandais et luxembourgeois se concerter dans le but de prendre au niveau du Benelux des initiatives se situant dans la ligne de la « doctrine Harmel »,

Demande à cet effet au gouvernement, après concertation avec le gouvernement des Pays-Bas, de renoncer jusqu'à fin 1984 à poursuivre les travaux préparatoires à l'implantation de missiles de croisière dans les deux pays, afin de permettre au Benelux de contribuer à un dénouement positif des négociations de Genève. »

De tweede, ingediend door de heren Gijs, Vanderpoorten, Jacques Wathélet en André, luidt :

« Le Sénat,

Ayant entendu l'interpellation de M. Wyninckx et la réponse du ministre des Relations extérieures,

Passe à l'ordre du jour. »

« De Senaat,

Gehoord de interpellatie van de heer Wyninckx en het antwoord van de minister van Buitenlandse Betrekkingen,

Gaat over tot de orde van de dag. »

Nous procéderons, demain vendredi 8 juillet 1983, au vote sur l'ordre du jour pur et simple, qui bénéficie de la priorité.

Wij stemmen, morgen vrijdag 8 juli 1983, over de eenvoudige motie, die de voorrang heeft.

L'incident est clos.

Het incident is gesloten.

Ik stel voor nu onze werkzaamheden te onderbreken. Wij zullen ze straks te 19 u. 30 stipt hervatten met de bespreking van het ontwerp van wet houdende oprichting van de Nationale Dienst voor leerlingenvervoer.

Je vous propose d'interrompre ici nos travaux. Nous les poursuivrons à 19 h 30 par la discussion du projet de loi portant création du Service national de transport scolaire. (*Assentiment.*)

— La séance est suspendue à 19 h 05 m.

De vergadering wordt geschorst te 19 u. 05 m.

Elle est reprise à 19 h 40 m.

Ze wordt hervat te 19 u. 40 m.

M. le Président. — La séance est reprise.

De vergadering is hervat.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE OPRICHTING VAN DE
NATIONALE DIENST VOOR LEERLINGENVERVOER

Algemene beraadslaging en stemming over de artikelen

PROJET DE LOI PORTANT CREATION DU SERVICE NATIONAL
DE TRANSPORT SCOLAIRE

Discussion générale et vote des articles

De Voorzitter. — Aan de orde is de bespreking van het ontwerp van wet houdende oprichting van de Nationale Dienst voor leerlingenvervoer.

Nous abordons l'examen du projet de loi portant création du Service national de transport scolaire.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de heer De Kerpel.

De heer De Kerpel, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, heren ministers, dames en heren, dit wetsontwerp is ons overgezonden door de Kamer, waar het liefst op 16 vergaderingen van de bevoegde commissie aan de orde was en waar het tenslotte na amendering werd goedgekeurd met quasi eenparigheid van stemmen; 163 « ja » op 168 uitgebrachte stemmen.

De besprekingen in uw Senaatscommissie voor Onderwijs zijn daardoor uit de aard der zaak sterk vereenvoudigd. Zulks heeft evenwel niet belet dat tijdens de besprekingen in uw commissie, in antwoord op gestelde vragen, maar vooral naar aanleiding van de behandelde amendementen, enkele voorname punten uit het wetsontwerp werden gepreciseerd, en enkele waarborgen, waaraan uw commissie groot belang hecht, werden opnieuw bevestigd.

Liever dan een chronologisch verslag uit te brengen over de besprekingen, lijkt het mij aangewezen er de hoofdpunten van onder uw aandacht te brengen.

Ten eerste, in de wet van 29 mei 1959 — zoals zij gewijzigd werd in 1975 — wordt uitdrukkelijk bepaald dat de Staat de verplichting heeft aan het kind, of aan zijn ouders, de vrije schoolkeuze te waarborgen. Het is in dat perspectief dat onderhavig wetsontwerp tot doel heeft de gelijkheid tussen de onderwijsnetten, tussen alle inrichtende machten en tussen alle scholen, zoveel mogelijk te verzekeren en zulks door de oprichting van een Nationale Dienst voor leerlingenvervoer, die er moet voorzorgen dat het vervoer van het kind, naar de school van zijn keuze, verzekerd wordt.

Het is dan ook nogal evident dat de nieuwe Nationale Dienst van het leerlingenvervoer er moet op gericht zijn, deze vrije keuze beter te waarborgen, en dus, a fortiori, op geen enkel moment deze vrije keuze en daaraan gebondende gelijkgerechtigdheid mag of kan in gevaar brengen.

Ten tweede, deze Nationale Dienst wordt opgericht in de schoot van het departement. In tegenstelling met hetgeen wij de jongste jaren al te vaak beleefd hebben, is er thans niet in het minst, sprake van hem het statuut toe te kennen van parastatale instelling, mijns inziens, een terugkeer naar de orthodoxie van de openbare dienst.

Ten derde, deze Nationale Dienst van het leerlingenvervoer zal daarenboven gemeenschappelijk zijn, dit wil zeggen dat alle leerlingen, ongeacht de onderwijsinstelling die zij gekozen hebben, op dezelfde dienst een beroep zullen moeten doen. Dit is een fundamentele optie, in schrilte tegenstelling met bepaalde opvattingen die vroeger golden, een optie die voor sommigen, zelfs de dag van vandaag, nog als revolutionair voorkomt, maar die illustreert tot welke grondige mentaliteitsverandering de samenwerking binnen de Schoolpactcommissie heeft geleid. Daarbij groeit met de dag de overtuiging dat het, mits een pragmatische aanpak, mogelijk moet zijn terzelfder tijd de opinie van elkeen te respecteren en desniettemin overbodige en overdreven uitgaven te vermijden.

Ten vierde, rekening gehouden met de budgettaire moeilijkheden van het moment, en de complexiteit van de lokale vervoersituaties, bepaalt het wetsontwerp geenszins een vaste, eenvormige datum van inwerking-treding, maar er wordt in het vooruitzicht gesteld dat de nieuwe wet van kracht zal worden per zone op de datum bepaald door de minister. Elk jaar zullen de ministers van Onderwijs gezamenlijk verslag uitbrengen over de toepassing van de wet bij de bevoegde commissie van Kamer en Senaat. In deze periode van beperkte middelen, is deze regeling bijzonder eigentijds en illustreert zij op treffende wijze de wil om de tering naar de nering te zetten zonder daarom alle goede initiatieven te versmachten. Alleszins een goede vingerwijzing voor de leden van deze Senaat, die met goede voornemens bezielde zijn en eraan denken de Staat nieuwe opdrachten toe te kennen.

Ten vijfde, de Nationale Dienst voor het leerlingenvervoer wordt in zijn opdracht bijgestaan door raadgevende commissies waarvan zowel de bevoegdheid als de samenstelling en de werkingsmodaliteiten, een goede samenwerking tussen de onderwijsnetten moeten waarborgen. Alles wijst erop dat de perspectieven op een harmonische samenwerking zullen kunnen worden bewaarheid, al was het maar omdat onderhavig wetsontwerp de vrucht is, niet alleen van grondig studiewerk in het departement en op de kabinetten, maar vooral van uitgebreide en door-gedreven experimenten die zowel ten noorden als ten zuiden van de taalgrens geruime tijd geleden op touw werden gezet, zowel in het gewoon als het buitengewoon onderwijs en die dermate voldoening hebben geschonken dat de Schoolpactcommissie er heeft kunnen mee instemmen. Gezien deze experimenten algehele voldoening hebben geschonken, moeten wij allen samen beslissen ermee door te gaan en aldus, geleidelijk, maar vastbesloten, orde op zaken stellen inzake het leerlingenvervoer.

Ten zesde, als laatste beschouwing een woord over de verhouding tussen de nieuwe Nationale Dienst voor het leerlingenvervoer en het openbaar vervoer. Bij het toekennen van nieuwe ritten tengevolge van de gemeenschappelijke organisatie van het leerlingenvervoer, zal de wettelijke volgorde in acht worden genomen.

Eerst en vooral zullen de leerlingen in de mate van het mogelijke op bestaande of aangepaste openbare lijnen worden gebracht; vervolgens wordt een beroep gedaan op openbare, respectievelijk privé-vervoerders, voor de organisatie van bijzondere ophaaldiensten. En tenslotte zullen bij gebrek aan belangstelling van laatstgenoemden, de eigen rijksvoertuigen worden ingeschakeld. In dezelfde gedachtengang dient overigens te worden vermeld dat de vertegenwoordiger van de minister van Verkeerswezen zitting heeft in de commissie waarvan zojuist sprake en dat hij daar een soort vetorecht heeft, gezien zijn verzet een beroeps-procedure in de Ministerraad tot gevolg heeft.

Tenslotte — en dat is zeer belangrijk — spreekt het vanzelf dat zodra gemeenschappelijk vervoer in een zone georganiseerd is, geen ander vervoer meer toegelaten wordt, of het nu verzekerd wordt door een gemeente dan wel door een VZW van een vrije school.

Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister, dames en heren collega's, nadat wij de jongste dagen in de Senaat voortdurend werden geconfronteerd met zware meningsverschillen, verheugt het mij uitermate hier als rapporteur de bespreking te mogen inleiden van een wetsontwerp dat in uw commissie bij eenparigheid van de 12 aanwezige leden werd goedgekeurd. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

M. le Président. — La parole est à M. Bertouille, ministre.

M. Bertouille, ministre de l'Education nationale. — Monsieur le Président, mes chers collègues, le présent projet de loi portant création du Service national des transports scolaires n'est pas un projet révolutionnaire. Il n'innove pas fondamentalement. Il est simplement l'aboutissement d'un long cheminement qui remonte, dans ses principes actuels, à la loi du 29 mai 1959, modifiée en 1975.

Certes, bien avant la loi du 29 mai 1959, des transports scolaires étaient organisés, sur la base de l'arrêté-loi du 30 décembre 1946 portant révision et coordination de la législation relative au transport rémunéré de personnes par véhicules automobiles. Mais ces transports ne bénéficiaient pas d'un régime particulier et aucune garantie quant au respect des principes de libre choix et de bonne entente entre les réseaux d'enseignement et les pouvoirs organisateurs n'était assurée. Chaque école organisait, individuellement et égoïstement, son propre transport, allant là où bon lui semblait, moyennant toutefois l'autorisation du ministre des Communications.

La guerre scolaire pouvait donc, à cette époque, être également une guerre de transport.

La loi de 1959, dite loi du Pacte scolaire, et surtout la loi du 26 avril 1962, relative au transport en commun des élèves des établissements d'enseignement, ont tenté d'harmoniser les relations entre les différents réseaux et les différentes écoles.

La loi du 26 avril 1962 a, par exemple, créé au sein du ministère des Communications une commission consultative des transports scolaires composée, pour la partie enseignement, paritairement de représentants de l'enseignement officiel et neutre et de représentants de l'enseignement libre.

Cette commission est chargée de donner un avis motivé sur les demandes d'autorisation visant l'organisation du transport en commun d'élèves à destination ou en provenance d'établissements d'enseignement.

Le ministre de l'Education nationale, gardien de la paix scolaire, émet également à son tour un avis.

Ce double avis doit garantir à chaque réseau et à chaque école que le transport organisé ne les mette pas en péril.

Mais cette garantie n'a en fait pas toujours été assurée et nous avons vu les réseaux et les écoles se livrer à une certaine lutte d'influence par l'organisation de transports les plus appropriés et les plus confortables possible.

En effet, à partir de la loi du 26 avril 1962, les services spéciaux de ramassage se sont développés dans une mesure et à une cadence assez exceptionnelles, ce qui n'a pas toujours permis à la commission consultative de remplir convenablement son rôle de frein et de contrôle. Pour se rendre compte de la situation, il suffit de lire les chiffres qui sont assez éloquentes. De 1962 à 1982, le nombre de dossiers d'autorisation de transports scolaires est passé *grosso modo* de 400 à 2 400. Cet afflux et cette prolifération de services spéciaux de ramassage, comme on les appelle, s'expliquent tout naturellement. Dans la mesure où une loi de 1962 a institutionnalisé leur organisation, elle a, par la même occasion, provoqué des besoins.

Mises à part les écoles situées dans les grands centres urbains desservis par un important réseau de lignes publiques, chaque établissement d'enseignement a la tentation de mettre sur pied son propre service spécial, d'abord, pour ne pas être dans une situation d'infériorité à l'égard de ses voisins en offrant moins d'avantages à ses élèves, ensuite, parce que la conception de la vie est devenue telle qu'elle ne peut plus être envisagée sans un certain confort. Je m'étendrai plus loin sur cet aspect.

Quelles étaient, en 1959, les obligations de l'Etat, Education nationale, en matière de transport ? Pour cela, il faut revenir au texte original de la loi du 29 mai 1959 et, plus spécialement, à son article 4. Cet article pose le principe selon lequel les parents doivent disposer pour leurs enfants d'une école de libre choix, à une distance raisonnable de leur domicile. En 1959, ce libre choix est purement philosophique et religieux, limité à l'école confessionnelle ou à l'école non confessionnelle, et ce n'est qu'en 1975 que la notion d'école pluraliste sera ajoutée.

En vue d'assurer ce libre choix, l'Etat dispose de deux moyens : soit l'ouverture ou l'admission aux subventions, soit l'instauration d'un transport gratuit.

Nous voyons donc apparaître ici, pour la première fois dans une loi scolaire, la notion du transport gratuit d'écoliers. Toutefois, cette notion est limitée au seul transport vers une école de l'Etat. Cela ne signifie nullement que les écoles subventionnées ne peuvent organiser leur propre transport, dans le cadre de la loi du 26 avril 1962. Elles le peuvent, mais l'Etat n'a aucune obligation à leur égard dans ce domaine. La seule obligation de l'Etat envers les écoles subventionnées est l'admission aux subventions dans le cadre du libre choix dont je viens de vous parler et qui est prévu par la loi du 29 mai 1959.

Le transport gratuit vers les écoles de l'Etat est réglé par l'arrêté royal du 23 février 1960, qui a défini ce qu'il faut entendre par distance raisonnable. Celle-ci a été fixée à 4, 12, 20 km selon qu'il s'agit des enseignements gardien et primaire, de l'enseignement secondaire inférieur ou de l'enseignement secondaire supérieur. Si l'élève ne dispose pas d'une école non confessionnelle à cette distance, il a droit au transport gratuit, s'il fréquente une école de l'Etat, et si cette école est l'école non confessionnelle la plus proche de son domicile.

Cette situation a persisté jusqu'en 1975, année où est intervenue la loi du 14 juillet 1975 qui a modifié l'article 4 de la loi du 29 mai 1959. La loi de 1975, outre qu'elle a ajouté un troisième enseignement de libre choix, à savoir l'enseignement pluraliste dont le Conseil vient d'être installé tout récemment, a mis à charge des obligations de l'Etat à l'égard du libre choix, le transport gratuit vers l'école subventionnée, qu'elle soit confessionnelle, non confessionnelle ou pluraliste, puisque maintenant le terme « pluraliste » est apparu. Le transport gratuit de libre choix supporté par le Trésor public est maintenant généralisé.

La loi du 14 juillet 1975 modifiant la loi du 29 mai 1959 prévoit la création d'un service national de transport scolaire auprès de chaque ministre de l'Education nationale.

C'est cette création qui fait l'objet du projet qui vous est actuellement présenté.

Quels sont les objectifs du projet ?

Il y en a trois que je veux développer, parce que c'est important pour l'information des parlementaires et surtout pour l'application qui en sera faite ultérieurement par les différents ministres.

Premier objectif : la mise sur un pied d'égalité de tous les réseaux d'enseignement et de toutes les écoles. En effet, les élèves, qu'ils appartiennent à l'enseignement de l'Etat, à l'enseignement subventionné officiel, à l'enseignement libre sont tous transportés dans les mêmes conditions de gratuité, de sécurité, de choix de l'école.

Dans cette optique d'égalité des réseaux, la consultation de toutes les parties intéressées sera assurée, à savoir les pouvoirs organisateurs, les écoles, les enseignants, les parents des élèves.

A cet effet, des commissions consultatives sont créées et composées de manière telle que l'enseignement confessionnel et l'enseignement non confessionnel y soient toujours représentés de façon égale.

Deuxième objectif du projet de loi : la coordination des transports scolaires.

Coordonner signifie que des élèves appartenant à plusieurs réseaux, à plusieurs écoles, seront transportés dans un même véhicule.

Il n'est, en effet, pas rare de voir plusieurs cars effectuer exactement le même circuit, l'un pour l'école de l'Etat, l'autre pour l'école libre, le troisième pour l'école communale.

Que de dépenses d'énergie et d'argent pour l'ensemble de la collectivité, je dis de la collectivité et pas de l'Etat. En effet, il ne peut être démontré que la coordination constitue une économie pour le budget de l'Education nationale alors que celui-ci aura à supporter la prise en charge totale ou partielle du coût du transport pour tous les élèves transportés de tous réseaux.

Toutefois, dans l'enseignement spécial, la coordination va apporter un assainissement appréciable du budget transport de l'Etat. En effet, depuis plus de dix ans, cet enseignement bénéficie d'un régime particulier, en ce sens que l'Education nationale en assume le coût total pour les élèves de toutes les écoles du pays, celles-ci restant libres d'organiser leur propre transport de façon parfois, et je dirais même souvent, dispendieuse. Je n'en veux pour preuve que l'excellent travail effectué par mon administration au cours de la dernière année scolaire. La simple vérification et le simple remaniement des circuits existants de ramassage en dehors de toute coordination a donné lieu à près de 10 millions et demi d'économies. C'est un chiffre appréciable.

Le troisième objectif est la rationalisation des transports scolaires.

Rationaliser signifie revoir, modifier, améliorer les transports scolaires, non pas seulement dans un but d'économie, mais dans un but de sécurité et de confort des élèves. La rationalisation doit en outre être établie sur la base de critères légaux inscrits à l'article 4 du présent projet.

Ces critères sont :

1° La fréquentation de l'école de libre choix, soit confessionnelle, soit non confessionnelle et soit bientôt, pluraliste, la plus proche, et cela aussi bien pour le transport gratuit que pour le transport payant;

2° La fréquentation de l'école non catégorisable si celle-ci est la plus proche dans l'absolu, c'est-à-dire s'il n'existe pas, entre la résidence de l'élève et l'école non catégorisable, une école confessionnelle et une école non confessionnelle. Le transport vers cette école sera en tout état de cause payant quelle que soit la distance;

3° La fixation de circuits de ramassage les plus rationnels et les plus économiques possible.

Il faut, en effet, prendre conscience que les transports scolaires coûtent fort cher et grèvent assez lourdement le budget de notre communauté.

Dès lors, des mesures doivent être prises pour empêcher une augmentation du coût et même pour le diminuer.

Les transports de commodité ne seront effectués que dans la mesure où ils ne provoquent pas démesurément l'augmentation de la capacité des véhicules et l'allongement des circuits.

Dans le cadre de ce même transport, une distance minimum devra, par exemple, être fixée au-delà de laquelle des élèves ne pourront plus bénéficier des services spéciaux. Il sera bien entendu tenu compte de l'âge des élèves ou de la situation de l'endroit. Il n'est, en effet, pas rare actuellement de voir des élèves transportés alors qu'ils habitent à moins de un ou deux kilomètres de l'école.

Il faut absolument faire l'éducation des enfants et des parents et insister sur le caractère excellent d'une bonne marche quotidienne.

La marche est le meilleur des sports. Pratiquée quotidiennement, elle remplace avec bonheur une leçon d'éducation physique et toute autre activité sportive.

C'est dans la voie de l'économie que je compte m'engager dans les années futures. Pour y parvenir, je devrai prendre les mesures suivantes :

1° La remise sur les lignes publiques d'un nombre maximum d'élèves.

Des contrats seront pris à ce sujet avec les sociétés de transports publics pour soit la création de nouvelles lignes, soit l'aménagement des lignes existantes;

2° La limitation du transport de commodité. Les élèves devront, pour être transportés, habiter à une certaine distance de l'école. Comme je l'ai déjà dit, cette distance sera appréciée en fonction de l'âge des enfants et de la disposition des lieux, de manière à ce que la sécurité soit de toute façon assurée.

Dans la même perspective, je crois que devra être envisagée, à plus ou moins brève échéance, la suppression de la gratuité totale du transport pour les élèves de libre choix. Je profite de ma présence à cette tribune pour sensibiliser les honorables membres à cet aspect. En effet, sans votre accord, mesdames, messieurs, une telle proposition ne pourrait aboutir.

Je terminerai en disant que j'espère que les parties concernées, à savoir les écoles et les parents, mettront tout en œuvre pour que la coordination et la rationalisation des transports puissent se faire dans de bonnes conditions en visant et l'intérêt des élèves, et l'intérêt du pays. *(Applaudissements sur les bancs de la majorité.)*

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Coens.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Mijnheer de Voorzitter, in de eerste plaats wil ik de rapporteur feliciteren omdat hij, in ondankbare omstandigheden, vrij snel, dit verslag van de besprekingen in de commissie heeft moeten maken. Hij heeft ze verwerkt in een uitstekende synthese.

Ik moet niet herhalen wat mijn collega, André Bertouille, heeft naar voren gebracht in verband met het historische perspectief en de algemene betekenis. Ik wil deze inleiding bijzonder kort houden.

Wij verheugen er ons ongetwijfeld allen over dat wij met betrekking tot deze materie, conform de overeenkomsten in de Schoolpact-commissie, een belangrijke stap doen. Het gaat om het zich concreet inschrijven in de filosofie van de vrije keuze en de gelijke behandeling, op basis van experimenten die wij hebben gedaan zowel in het buitengewoon onderwijs als tijdens het afgelopen schooljaar op vier plaatsen in het Nederlands taalgebied, namelijk Oudenaarde, Olen, Boutersem en Diksmuide. Hieruit hebben wij heel veel geleerd, zoals ook uit het sinds zolang bestaande specifiek vervoer voor het rijks-onderwijs. De ervaringen opgedaan in andere netten waren ook nuttig. Wij weten wat het leerlingenvervoer kost en hoezeer rationalisatie en meer efficiëntie noodzakelijk zijn.

Voor het Nederlandstalig budget kost het leerlingenvervoer ongeveer 1,2 miljard. Wij vervoeren 85 000 leerlingen. Voor het gewone rijks-onderwijs is dat 58 pct. De rest is voor het buitengewoon onderwijs van alle netten. Hier hebben wij in ruime mate het gemeenschappelijk vervoer georganiseerd. De twee derde van alle leerlingen die via het vervoer naar het buitengewoon onderwijs gaan, worden gemeenschappelijk vervoerd. Wij vervoeren ze niet alleen met rijksbussen maar ook met bussen van privé-beroepsvervoerders. Zij staan in voor 63 pct. van dit vervoer. Daarnaast, en daarover gaat het, gebruiken slechts zeer weinig, namelijk 5 pct., het openbaar vervoer. Wij passen ook hier de filosofie toe van het optimaliseren van het openbaar vervoer dat een prioriteit verwerft. Het eigen systeem is eerder aanvullend. Wij pogen aldus te komen tot een rationalisatie en het parallel vervoer te kunnen uitschakelen, wanneer wij in een bepaalde zone het gemeenschappelijk vervoer hebben gerealiseerd. Het is evident dat dit de onnodige concurrentie tussen de netten en de scholen uitschakelt en dat wij eindelijk op dat vlak het bewijs kunnen leveren van een groeiende volwassenheid en zin voor samenwerking.

De manier waarop dit leerlingenvervoer nu is opgevat, is ook waardevol. Het is niet alleen een nationale dienst tot coördinatie en niet een nieuwe grote administratie. Deze dienst wordt integendeel in de bestaande administratie ingepast. Het gaat vooral om gedeconcentreerde diensten waar men via raadgevende commissies werkt. Daarin hebben degenen zitting die het rechtstreeks aanbelangt, namelijk de inrichtende machten en de vertegenwoordigers van de ouderverenigingen.

Er is terecht op gewezen de interessante rol van het ministerie van Verkeerswezen, omdat wij essentieel rekenen op het openbaar vervoer. Er is een aspect dat nog niet aan de orde is gekomen en dat ik wil onderstrepen als een beleidslijn. Ik wil in de mate van het mogelijke de integratie realiseren van de leerlingen van het gewoon en het buitengewoon onderwijs. Een beperkt aantal gehandicapten — ik ben zoals velen onder u voldoende vertrouwd met die wereld — kan zich evenwel niet integreren in het gewoon vervoer.

Waar de integratie mogelijk is, moet zij ook geschieden, want zij is zeer waardevol en positief. De integratie zal nu gemakkelijker kunnen worden gerealiseerd omdat wij vanuit een andere geestesgesteldheid en conceptie werken. Wij zullen op een rationele wijze saneren, namelijk geleidelijk op basis van experimenten per zone. Daarin zullen wij het Parlement blijven betrekken. In het slotartikel is trouwens bepaald dat wij jaarlijks verslag moeten uitbrengen aan het Parlement over de toepassing van de nieuwe wet.

U mag zich echter niet aan spectaculaire realisaties in het komende schooljaar verwachten. Wij moeten werken met de betrekkelijk beperkte middelen waarover wij beschikken, namelijk 1,2 miljard voor de Nederlandstalige sector. Binnen deze enveloppe kunnen wij interessant werk

van samenwerking, coördinatie en rationalisatie leveren. Wat dit specifiek punt betreft, zal aan het Parlement terecht verslag moeten worden uitgebracht. Ik hoop dat wij goede resultaten zullen bereiken, niet zozeer kwantitatief maar wel kwalitatief. Vandaar dat wij ermee zullen voor waken dat deze wet, die ongetwijfeld unaniem door de Senaat zal worden goedgekeurd, goed wordt toegepast. *(Applaus op de banken van de meerderheid.)*

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw De Pauw.

Mevrouw De Pauw-Deveen. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, met deze wet wordt een poging gedaan één van de akkoorden van het Schoolpact uit te voeren. Dank zij het organiseren van een vervoer op gemeenschappelijke basis wordt de mogelijkheid tot vrije schoolkeuze verhoogd en wordt ook het aanbod van verschillende studierichtingen vergroot. Deze wet draagt dus bij tot het waarborgen van een vrije keuze, en dat verheugt ons. Toch wijzen we erop dat nog niet alle akkoorden van het Schoolpact zijn uitgevoerd en doen we opmerken dat, zoals wij het aanklaagden bij de bespreking van de begroting, de vrije keuze op betreurenswaardige wijze wordt beperkt door de bezuinigingsmaatregelen. Zelfs indien een bus zou voorhanden zijn om een leerling die in Schaarbeek woont naar Anderlecht te brengen om er houtbewerking te leren, zou het me verwonderen dat hij toch die richting zou kiezen.

Het wetsontwerp stelt alles zeer mooi voor, maar dat schema is toch wel theoretisch.

Niettegenstaande een aantal vragen en antwoorden, is het ons nog niet heel duidelijk hoeveel die onderneming zal kosten, hoe die kosten zullen worden gespreid, wie de kosten ervan zal dragen enzovoort, en, zeer belangrijk, ten koste van welke andere begrotingsposten. Ten einde hier wat duidelijkheid te bereiken, al was het maar voor een onderdeel van de financiering, hadden we in de commissie een amendement ingediend ertoe strekkende de kosten verbonden aan het leerlingenvervoer in mindering te brengen op de werkingskosten van de onderwijsinstellingen van het gesubsidieerd onderwijs die van dit vervoer gebruik maken. De verantwoording van de minister om dit amendement te verwerpen, bracht niet de gewenste duidelijkheid : er werden alleen mogelijkheden geformuleerd die niets bijbrachten. En dit is maar één element in de discussie van de financiering van deze dienst. Voor 1983 zal alleszins het reeds bestaande tekort van de begroting nog worden verhoogd.

Ook het in-praktijk-brengen van deze wet is lang niet zo eenvoudig als de wet het wil doen voorkomen. Er wordt immers niet bij nul gestart. Op het ogenblik zorgen verschillende instanties, tot vriendenkringen toe, voor het leerlingenvervoer. Hoe zien de ministers, in de praktijk, de overgang van de huidige systemen naar het nieuwe systeem? Zal men geografisch te werk gaan, wijk per wijk, gemeente per gemeente, streek per streek, of zal men eerst de particuliere verwerkers vervangen? Zo ja, hoe? Wat zal worden behouden?

Tevens rijzen vragen in verband met de toepassing van artikel 9. Hoe zal de controle worden uitgevoerd? Wat zal die controle kosten? De geldboete van maximaal 1 000 frank lijkt me anderzijds een zeer zwakke sanctie.

Verder vragen we ons ook af hoe de begeleiding efficiënt zal worden georganiseerd en hoe de overgang van de huidige toestand, die niet ideaal is, naar de nieuwe mogelijk zal worden gemaakt.

Er komt dus een raadgevende commissie bij te pas, overeenkomstig artikel 6. Mijn bekommerning blijft, omdat uw antwoord me in de commissie niet voldeed : hoe krijgen de gebruikers, dus de leerlingen, enige inspraak in deze raadgevende commissie? U zei me dat de ouders wel de mening van de kinderen zouden vertolken. Daar ben ik niet zo zeker van. Een begeleider bijvoorbeeld kan poesvriendelijk zijn tegenover de ouders, maar kleengeestig streng in de bus optreden. Ik heb dat persoonlijk meegemaakt. Toch denk ik vooral aan de oudere leerlingen. Zullen die hun kritiek, die vaak positief kan zijn, wel kunnen mededelen aan de vertegenwoordiger van de ouders in die commissie? Dat betwijfel ik ten eerste. Mijns inziens moeten de leerlingen ook door die commissie kunnen worden gehoord en ik zou dan ook vragen aan de ministers dat zij zo'n hearings in de werking van deze raadgevende commissies zouden voorzien.

Onze fractie heeft dus een aantal bezwaren tegen dit ontwerp. Ook werden onze amendementen in de commissie verworpen. Toch zullen we voor dit ontwerp stemmen, omdat we menen dat het een positieve stap is in de richting van de schoolvrede. *(Applaus op de socialistische banken en op sommige banken van de meerderheid.)*

M. le Président. — La parole est à Mme Hanquet.

Mme Hanquet. — Monsieur le Président, messieurs les ministres, chers collègues, le PSC est satisfait de voir enfin soumis au vote du Sénat ce projet qui résulte d'accords politiques qui ont presque dix ans.

Nous en arrivons enfin à ce transport, organisé par un service national, ayant pour effet que tous les enfants peuvent être transportés dans les mêmes conditions.

A la vérité, la rationalisation des divers niveaux d'enseignement supposait que la non-croissance ou la disparition d'écoles existantes soit compensée par des possibilités accrues vers les implantations restantes.

Pour le secondaire, dont la rationalisation fut engrangée fin 1980, cette organisation arrive malheureusement en retard.

Pour le fondamental, dont on nous annonce la rationalisation avec effet en septembre 1984, cette législation arrive à temps, dans la mesure où les zones seront organisées et les demandes de transport accueillies dans les délais requis.

L'organisation du Service national de transport scolaire est encore plus justifiée, vous en conviendrez, dans les zones à forte dispersion de l'habitat, où cette situation ne peut entraîner le non-exercice de la capacité de choix de l'école ou des disciplines enseignées.

Personne ne pourra, en effet, contester que les expériences menées par la commission préparatoire en région francophone ont fait la démonstration qu'une coordination bien préparée, bien négociée avec les différents milieux, est une source d'économies non négligeables.

Puis-je attirer votre attention sur deux points qui nous paraissent dignes d'intérêt ?

La mise en vigueur, progressive, de la présente loi, ne doit pas compromettre les services actuellement en fonction dans les zones communautarisées.

Le calcul de la distance doit se faire au départ du point d'embarquement et non du domicile. Il est en effet, aberrant que les enfants soient traités différemment sur base de 50 ou 100 mètres de distance de leur habitation, alors qu'ils embarquent en un même lieu.

Je souhaite, au nom du PSC, que l'esprit qui a présidé à l'accord politique et qui s'exprimera dans le vote du projet continue à animer les travaux des commissions consultatives, pour le plus grand bien de nos enfants et pour la consécration de la liberté de choix de l'école, symbole de notre tolérance à tous. *(Applaudissements sur divers bancs.)*

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Noerens.

De heer Noerens. — Mijnheer de Voorzitter, heren ministers, geachte collega's, de oprichting van de Nationale Dienst voor leerlingenvervoer wordt sedert meer dan 12 jaar in iedere regeringsverklaring opgenomen. Het is te verwachten dat uiteindelijk, reeds bij het begin van het tweede schooljaar na de vorming van deze regering, de Nationale Dienst voor leerlingenvervoer geleidelijk aan operatief zal worden. De verlenging van de leerplicht en de Nationale Dienst voor leerlingenvervoer zijn twee sluitstukken die de vitaliteit van de ministers van Onderwijs aantonen. Namens de PVV-fractie hecht ik eraan hen opnieuw zeer hartelijk te feliciteren en succes toe te wensen bij de praktische realisatie van dit tweede historisch ontwerp.

Het nieuwe schooljaar zal in optimale omstandigheden kunnen aanvangen, aangezien alle leerlingen van elke onderwijsinrichting of van elke onderwijsnet, zonder enige discriminatie, de school van hun keuze zullen kunnen bereiken. Hierdoor verdwijnt de strijd om de leerling door de autobussen. Het lokmiddel tot vervorming van de vrije keuze zal geleidelijk tot het verleden behoren.

De openbare opinie zal kunnen vaststellen dat een einde wordt gemaakt aan het ophalen door verschillende autobussen van kinderen van een zelfde leeftijd op een zelfde uur en een zelfde straat. De bevolking zal ervaren dat bezuinigingen toegepast worden in een aangelegenheid waar gedurende veel jaren veel geld werd uitgegeven en verspild door een gebrek aan samenwerking en coördinatie.

De rapporteur heeft de standpunten en de bezorgdheden van de commissieleden omtrent deze Nationale Dienst zeer duidelijk weergegeven en ik feliciteer hem namens mijn fractie met dit zeer knap verslag. Bij deze gelukwensen zou ik al degenen willen betrekken die door het experiment-Kortrijk, voor buitengewoon onderwijs, de basis hebben gelegd voor een eerste gemeenschappelijk leerlingenvervoer.

De Nationale Dienst voor leerlingenvervoer mag zeker geen aanleiding geven tot beperking van de inspanningen van kinderen en ouders, maar dient uit te groeien tot een zuinig beheerde dienst, die het geld van de belastingbetaler op een efficiënte en verantwoorde wijze aanwendt.

Vele besparingen kunnen worden gerealiseerd, en het heeft mij verwonderd dat statistische gegevens, die de basis vormen van een degelijk beheer, door de dienst van de minister van Onderwijs niet kunnen worden bezorgd.

Het is onbegrijpelijk dat een uitgebreide administratie, provinciaal en centraal georganiseerd, zes maanden na het einde van een begrotingsjaar geen antwoorden kan geven op de talrijke vragen gesteld bij de bespreking van de begroting van dit wetsontwerp.

Hier wens ik dan toe te voegen dat de minister zelf en zijn kabinetmedewerkers steeds hebben getuigd van goede wil en medewerking. Ik dank hen daarvoor zeer oprecht. Zij kunnen echter niet meer geven dan wat de administratie hen wil geven.

De goede leiding van een dienst of afdeling van de administratie veronderstelt nauwkeurige gegevens omtrent de aanwending van de toevertrouwde middelen.

Ik wens te wijzen op het ontbreken van een aantal kostprijsfactoren in de bijlage I van het verslag waardoor de vervoerkostprijs voor leerlingenvervoer met rijksbussen moeilijk vergelijkbaar wordt met de kostprijs voor het leerlingenvervoer door beroepsvervoerders.

Volgende kosten worden onder andere niet aangerekend :

De personeels- en verplaatsingskosten verbonden aan de inspectie, het toezicht en het administratief beheer;

Een toeslagpercentage voor de personeelskosten ingevolge ziekte, afwezigheden, ongevallen, pensionering en voor de vergoedingen ingevolge schadegevallen onder verantwoordelijkheid van het eigen personeel;

De personeelskosten verbonden aan de onproductieve uren voor onderhoud van de rijksvoertuigen en de overschakeling van de chauffeurs-taak naar andere opdrachten van het meesters-, vak- en dienstpersoneel;

De kosten voor garages en parkings, alsmede de afschrijvingen voor deze infrastructuur en de materiële uitrusting van de diensten voor leerlingenvervoer.

Daarenboven worden geen interestlasten verbonden aan de miljoenen investeringen voor de rijksbussen die de kosten verhogen, aangerekend. De lage personeelskosten van ongeveer 240 frank, aangerekend per 25 km, kunnen door geen enkel privé-bedrijf bereikt worden.

Volgens de inleidende uiteenzetting van de minister beschikt het rijksonderwijs over een eigen autobuspark van 447 voertuigen.

Mevrouw N. Maes. — Of 481 of 300 en zoveel...

De heer Noerens. — Volgens de reeds vermelde bijlage I zijn 370 en 25 bussen ter beschikking voor de ophaaldiensten, respectievelijk voor het gewoon en het buitengewoon onderwijs. Hieruit resulteert dat 52 voertuigen uitsluitend ter beschikking zijn voor allerhande intern vervoer.

Hierover volgende voorbeelden omtrent ongeveer 1 uur activiteit per dag. In het depot te Brugge is de ouderdomsdeken van de dienst leerlingenvervoer te bezichtigen : een Renault 1956, met één plaats die gedurende 1980 voor een totaal van 2.363 km op de weg werd gestuurd, maar gedurende 1981 slechts 1.684 km aflegde.

Een museumexemplaar voor intern vervoer is een Renault 1961 met één plaats, van het Rito-De Panne, die zijn activiteit van 1980 tot 1981 zag verminderen van 6.445 km tot 4.810 km, na herstellingen en nieuwe banden voor 65.676 frank en een verbruiksverhoging van 24,48 liter tot 26,7 liter per 100 km.

De Opel 1965 met vier plaatsen van het Rito-Hasselt zag gedurende 1981 zijn activiteit verminderen van 3.274 naar 1.934 km, door de concurrentie van een nieuwe Opel 1980 met vijf plaatsen van de RNS-Hasselt, die zijn kilometers zag toenemen van 6.040 tot 6.189 km per jaar voor een nieuwe wagen van 1980.

De Mercedes Benz-bus met 40 plaatsen van het RNS-Herentals werd gedurende 1982 afgeschreven na 5.918 km in 1981 en 6.214 km in 1980, na overheveling van een beter begunstigde onderwijsinrichting per 12 mei 1980.

Deze lijst kan aangevuld met talrijke voorbeelden die het beheer door staatsdiensten kunnen illustreren.

De heer Luyten. — U hebt zeker goede relaties met garagisten ?

Mevrouw N. Maes. — Met onderwijs.

De heer Noerens. — Het eigen wagenpark voor effectief leerlingenvervoer is een bron van discriminatie en uitgaven, die pleiten voor de overdracht van de rijksbussen aan de beroepsvervoerders.

De uitgaven voor « Old-Timers » van het leerlingenvervoer kunnen zonder enige twijfel met succes opgegeven worden, maar ik wens mij te beperken tot een paar voorbeelden en deze aanvullen met enige recente aankopen, die dezelfde tendens weergeven en de verspilling van de gelden van de belastingbetalers duidelijk aantonen.

De RMS-Arendonk heeft een Mercedes 1969 met 38 plaatsen ter beschikking, die gedurende 1980 een totaal van 20 049 km afgelegd en gedurende 1981 goed was voor 18 671 km, maar met 241 551 frank kosten voor 1980 en 504 012 frank uitgaven voor 1981, waarbij 184 860 frank voor grote herstellingen af te schrijven over drie jaar voor een bus van 1969.

De Mercedes Benz 75 met 49 plaatsen van de RBS-Brugge-Kust legde 20 447 en 16 118 km af onderscheidenlijk in 1980 en 1981 maar zorgde voor kosten ten bedrage van 426 879 en 328 854 frank. Deze bedragen omvatten geen afschrijvingen, geen investerings- en geen andere personeelsuitgaven.

Met de meeste zeer dure voertuigen wordt gedurende 200 dagen slechts een paar uur gereden. De kilometerprijzen en het werkelijk gebruiksdur van deze bussen zouden vele beroepsvervoerders in moeilijkheden brengen en hun boeken doen neerleggen.

Rekening houdend met het normaal aantal kilometers voor voertuigen die worden gebouwd voor 400 000 à 500 000 kilometer en het werkelijk aantal kilometers gereden door de voertuigen van Nationale Opvoeding is een kilometerprijs van 100 frank een zeer beperkte schatting. Een berekening van de kostprijzen, zoals geschied door privé-ondernemingen, zou voor de voertuigen van de huidige dienst voor het leerlingenvervoer niet alleen nefast maar tevens choquerend zijn voor de hele bevolking.

Het wagenpark van het rijksonderwijs is tevens de bron van discriminatie tussen de verschillende onderwijsinrichtingen en de ongelijke spreiding over de verschillende provincies, zonder rekening te houden met de bestaande vervoerinfrastructuur, de mogelijkheden van de beroepsvervoerders en de quasi willekeurige toekenning van voertuigen aan de scholen op basis van persoonlijke relaties met administratie en kabinetten.

Hoewel ik van de administratie niet de wellicht gemakkelijk te maken verdeling per provincie van de rijksbussen heb gekregen, kwam ik na onderzoek tot de volgende vaststellingen :

De provincie Oost-Vlaanderen bekomt voor minimum 64 scholen een totaal van 85 voertuigen, of 20 procent;

De provincie Limburg heeft voor ongeveer 35 scholen minder dan 50 voertuigen, of 12 procent van het totaal wagenpark.

Een soortgelijke discriminatie bestaat tussen de verschillende onderwijsinrichtingen, die kunnen uitpakken met een modern voertuig of beschikken over een bus, wat de veiligheid van de leerlingen in gevaar kan brengen.

Terloops wil ik de aandacht vestigen op een vergissing in bijlage I omtrent het aantal kilometers per jaar en per leerling dat 197 km bedraagt en niet 97 km.

Dit betekent voor 200 dagen een dagafstand van minder dan 1 km of 500 meter per rit.

Graag zou ik de interpretatie van de minister kennen omtrent dit aantal km/jaar per leerling.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Het is wel degelijk 197 kilometer per jaar en per leerling.

De heer Noerens. — Betekent dit dan dat zeer veel leerlingen in de onmiddellijke nabijheid van de scholen worden opgeladen? De statistieken die ter zake worden opgegeven zijn niet veel betekend.

De PVV-fractie zal dit wetsontwerp dat strekt tot gelijke behandeling van alle leerlingen goedkeuren, maar vraagt uitdrukkelijk waarborgen omtrent een efficiënt beheer en een zuinig beleid door het beperken van iedere verdere uitbreiding van het huidige wagenpark dat sedert 1977 uitgroeide van 300 tot 447 eenheden; door het vermijden van de overname door de Nationale Dienst van de voertuigen van de vrije en officiële gesubsidieerde inrichtingen, waardoor de huidige vloot met honderden eenheden zou worden uitgebreid en door de geleidelijke overdracht van de rijksbussen aan de beroepsvervoerders op basis van een leasingovereenkomst met de Staat mits prioriteiten bij de tewerkstelling van het vrijgekomen personeel worden verleend en een adequate regeling voor het intern vervoer er komt.

Wij zijn de mening toegedaan dat door de voorgestelde bezuinigingen de gelijke behandeling van alle leerlingen en de vrije schoolkeuze binnen de perken van het budget binnenkort een lang verwachte werkelijkheid kan worden. (Applaus op de banken van de meerderheid en van de Volksunie.)

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Nelly Maes.

Mevrouw N. Maes. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, ik ben de Voorzitter dankbaar omdat ik na de heer Noerens mag spreken. Een deel van de uiteenzetting die ik hier had

willen houden is hier immers al gegeven op een manier zoals ik het niet zou kunnen. De informatie waarover de heer Noerens beschikt is immers niet algemeen verspreid in de commissie. Ik ben dan ook blij dat hij, als lid van de meerderheid, de moed heeft gehad bepaalde dingen te zeggen die normaal worden verzwegen.

Mijn inleiding was geenszins bedoeld als een politiek maneuver want gedurende de talrijke dagen die wij in de Senaat hebben doorgebracht heb ik heel wat uren besteed om een inzicht te krijgen in de echte kostprijs. Het is mij niet gelukt en daar zal ik straks nog op terugkomen.

Bij het herlezen van de verslagen over de werkzaamheden in de commissies van Kamer en Senaat — de Kamercommissie heeft daar 17 vergaderingen aan gewijd — en daarbij ook denkend aan de talrijke vergaderingen van de Schoolpactcommissie ten einde te trachten een amendement dat was aanvaard om de niet-classificeerbare scholen in bepaalde omstandigheden als vrije-keuze-scholen toch voor vrije-keuze-vervoer te laten in aanmerking komen, moeten wij vaststellen dat die uiterst fundamentele discussies, die uiteindelijk byzantijns overkomen, in het niets verzinken wanneer wij vernemen wat er op het terrein aan de gang is.

Bij het doornemen van deze verslagen heb ik er mij rekenschap van gegeven, mijnheer de Voorzitter, dat wij voor de behandeling van dit ontwerp werkelijk veel te weinig tijd hebben gekregen. Ik neem aan dat de Kamer zich heeft beziggehouden, en moest bezighouden, met al deze principiële dingen. Wij hadden echter zeer praktische vragen. Materieel — ik zeg dit als lid van het Parlement, ter attentie van de Voorzitter — hadden wij niet de mogelijkheid om deze informatie in te winnen.

Ik leg er de nadruk dat wij een dienst organiseren en niet zo zeer het leerlingenvervoer waarover de heer Noerens de staf heeft gebroken.

Er werd mij reeds gevraagd of voortaan de vrije school van De Klinge geen Vlaamse kermissen meer zal moeten organiseren omdat de Staat er een bus gaat betalen en of de gemeente Sint-Gillis voortaan zal kunnen rekenen op de Staat om de kosten van de gemeentebus over te nemen. Ik heb deze illusies onmiddellijk weggenomen, wetende dat de budgetten daarvoor niet volstaan en dat het trouwens de bedoeling is om het vervoer te rationaliseren, al ben ik mij ervan bewust dat dit in de praktijk niet zo eenvoudig zal zijn.

Hoe organiseren wij deze dienst? De principes liggen vast, dat werd hier ten overvloede gezegd, in de wet van 14 juli 1975. Toen werd de basis gelegd voor het ontwerp dat wij nu bij gebrek aan middelen gebrekkig moeten uitvoeren. Er dienden vaak een aantal andere overeenkomsten te worden uitgevoerd alvorens met dit ontwerp vooruitgang kon worden gemaakt. De principes respecterende, hebben wij nu een dienst die het vervoer zal verzekeren naar vrije-keuze-scholen indien dit op redelijke afstand niet bestaat en waarvan iedereen er gebruik mag maken die in de kosten deelt volgens de tarieven van de NMVB.

Wij weten dat wij een dienst moeten oprichten; dat is nog niet hetzelfde als een autobussenpark. Misschien zal deze regering dat onderscheid na al haar ervaringen weten te maken.

Dit ontwerp is vooral belangrijk voor de streken waar het openbaar vervoer minder uitgebreid is en minder goed georganiseerd. Er werd in de loop van deze bespreking omtrent het onderwijs herhaaldelijk gewezen op de problematiek van de plattelandsscholen.

Positief vind ik ook dat overbodig en duur concurrerend parallel vervoer zal kunnen worden uitgesloten al meen ik dat het moeilijk zal zijn om dit via onderhandelingen gedaan te krijgen. Deze dienst mag niet in concurrentie treden met het openbaar vervoer, maar moet dit laatste inschakelen indien het mogelijk is.

Nu organiseren wij iets dat al bestaat. Er gaat al vrij veel geld naartoe. Er is leerlingenvervoer georganiseerd voor de rijksscholen. De kosten daarvan — de heer Noerens heeft dat met concrete cijfers geïllustreerd — zijn voor ons niet duidelijk. Minister Coens zegt dat het 1,54 miljard kost, minister Bertouille spreekt van ongeveer 1 miljard. Talloze schoolbussen worden door de gemeenten en de VZW de baan opgestuurd. Het is heel moeilijk om inzicht te krijgen in de juiste kosten. Ik heb voor mijzelf een aantal van die verwarrende gegevens opgeschreven. Ik zal ze hier overslaan, alleen wil ik weten hoeveel bussen er nu zijn want de cijfers zijn niet eensluidend in de verschillende verslagen.

Een tweede punt dat ons zorgen baart is de manier waarop deze zaken van bij het begin uiteen zijn gegroeid in Vlaanderen en in Wallonië. Wij stellen vast — in het verslag heeft de rapporteur dit terecht opgemerkt — dat bijvoorbeeld in de Vlaamse Gemeenschap wel de tarieven van de NMVB gebruikt worden terwijl de minister van de Franse sector een eigen besluit heeft afgekondigd als basis voor de tarieven. Zo is het niet mogelijk vast te stellen hoe de kostprijzen liggen, welke elementen vergelijkbaar zijn en welke niet.

Ook in dit verband heb ik een aantal gegevens opgetekend maar hoe kan men de kosten per leerling vergelijken bijvoorbeeld wanneer voor het vervoer het buitengewoon onderwijs inbegrepen is en in het andere geval niet? Sommige gevallen zijn duidelijk. Wij begrijpen ook wel dat de kosten voor vervoer naar het buitengewoon onderwijs noodzakelijkerwijze — het kan niet anders — veel hoger zijn dan deze voor vervoer naar gewoon onderwijs. Als men de twee kostprijzen optelt om het gemiddelde te berekenen, blijkt aan Franse zijde het gemiddelde niet meer vergelijkbaar te zijn met dit aan Vlaamse zijde. Mijn pogingen om hieruit wijs te geraken gedurende de uren dat wij hier waren, zijn niet geslaagd.

Mijn besluit is dat het ons niet mogelijk is een idee te hebben van de echte kostprijs die de organisatie van een Nationale Dienst voor leerlingenvervoer met zich zal brengen. De ministers bevestigen dat ze de in de begroting ingeschreven kredieten niet zullen overschrijden. Dit gegeven kennen we wel. Wij hopen dat wij, in de geleidelijke uitbouw waartoe wij volgens onze financiële middelen verplicht zijn, een aantal uitwassen die de heer Noerens terecht heeft aangeduid, kunnen vermijden.

Zo kom ik tot de slotvragen en deze hebben onder meer te maken met de kostprijs. Een eerste vraag van mijn fractie is of een bussempark van het Rijk ofte het Rijk gepromoveerd tot autobusuitbater, wel de zuinigste manier is om het leerlingenvervoer te organiseren. De voorbeelden die de heer Noerens heeft aangehaald maken het voor iedereen duidelijk, ook als het niet in het verslag staat, dat de Staat niet de beste autobusuitbater is. Wij vinden het goed dat bij voorkeur de diensten van de NMVB worden gebruikt en dat deze op verzoek supplementen kunnen worden ingeschakeld. Wij vragen ons natuurlijk af wat er dan met de andere bussen zal gebeuren. Gaat men die liquideren? Als ik hoor hoeveel gammele voertuigen daarbij zijn, lijkt het mij best hun vervoer naar de schroothoop te organiseren.

De heer Seeuws. — Ik begrijp niet goed hoe men over een zo fundamenteel wetsontwerp een zo gek gesprek kan voeren.

Het belangrijkste is de veiligheid van de kinderen. Ik nodig mevrouw Maes uit na te gaan op welke manier de kinderen van de diverse onderwijsnetten worden vervoerd. Dit is onze opdracht: de kinderen te vervoeren in de beste omstandigheden en tegen de beste voorwaarden. Dit is een opgave voor een openbare dienst.

Mevrouw N. Maes. — Ik ben het met u eens maar ik kan het niet helpen dat het bij mij zo is overgekomen. Wij hebben immers het grootste deel van de tijd niet beraadslaagd over de veiligheid van de kinderen maar wij hebben gesproken over tarieven en kilometers. Dit zou dan de discussie moeten zijn over het grote principe van de vrije keuze, waarmee wij het eens zijn.

Als u een dienst organiseert, moet u de pretentie hebben deze dienst efficiënt te willen organiseren. De veiligheid is inderdaad punt nummer één, maar ik neem aan dat de veiligheid van de kinderen door een goede busvervoerder, door de NMBS of de NMBV evengoed kan verzekerd worden als door een bus van 1969, waarvan de vering vermoedelijk niet meer zo goed is.

Een tweede vraag in onze fractie betreft het organiseren van de dienst. We gaan met het principe akkoord, mijnheer Seeuws, maar het gaat over de praktijk. Waarom zouden wij het daarover nu eens niet mogen hebben?

Wij hebben vastgesteld in de begroting voor de Franstalige sector, dat er reeds een zekere uitbouw van de administratie bestaat. Er is daar in een kader voorzien op administratief vlak. Ik meen te hebben begrepen dat het ingeschreven is in sectie 41.

Een zorg die bij onze fractie aanwezig was betrof, in de eerste plaats, het feit dat er geen nieuw soort administratie à la Schoofondsgebouwen zou tot stand komen. Dat is dus een zaak waarvan we verlost zijn voor de toekomst. In de tweede plaats willen wij vermijden dat een andere administratieve uitbouw op een overbodige manier zou tot stand komen.

Voor het overige menen wij, mijnheer de Voorzitter, dat dit ontwerp kan worden gevoegd bij de historische voorstellen en ontwerpen die wij hebben goedgekeurd. Ik zeg historisch omdat dit ontwerp zo lang op het getouw stond en dat het nu eindelijk, na acht jaar, een beslag krijgt. Op zichzelf is dat een geschiedenis. Het heeft ook een historische betekenis omdat het, zo hopen wij, meehelpt aan de opheffing van een stuk schoolstrijd, waarmee wij nog altijd geplaagd zijn en die dagelijks, onder meer met bussen en allerlei tromgeroffel, in de straat kan worden gevoerd.

Wij hopen dat dit spektakel ons zal worden bespaard en dat met gemeenschappelijk vervoerde kinderen naar scholen van hun keuze, al dan niet betaald, de vrede in ons land moge gediend zijn. *(Applaus op de banken van de Volksunie.)*

M. le Président. — La parole est à M. Humblet.

M. Humblet. — Monsieur le Président, messieurs les ministres, chers collègues, le groupe socialiste et apparenté votera le projet de loi portant création du Service national de transport scolaire. Il est extrêmement important, en effet, de sortir de situations de concurrence qui ne sont bénéfiques à personne. Il n'empêche, qu'inévitablement, certains problèmes sont susceptibles de se poser.

Le premier n'est pas sans lien avec celui de la sécurité des enfants, mais je pense davantage à la sécurité psychique et physique qu'à la simple sécurité routière.

Je m'explique. Hier, dans la discussion du budget de l'Éducation nationale, j'ai démontré que du fait de la lourdeur de l'organisation de certains réseaux, des enfants qui n'ont qu'une quinzaine de kilomètres à parcourir, doivent quitter leur domicile à 7 heures un quart pour être à 9 heures à l'école. Il saute aux yeux que le système est à revoir. Si, dans une certaine mesure, et sans généraliser, monsieur le ministre, on peut considérer que la marche à pied est un exercice excellent, être transbahuté pendant au moins une heure chaque matin et chaque soir dans un autobus muni d'une suspension souvent inefficace, n'est certainement pas recommandé pour la santé physique et psychique. Il s'agit d'un problème auquel le service qu'on met en place devra, c'est indispensable, être attentif.

Il convient, par ailleurs, de ne pas négliger un autre problème auquel un préopinant a fait allusion, qui est allé jusqu'à comparer diverses marques d'autobus.

Il me paraît capital qu'une gestion rationnelle du parc automobile qui sera lié au transport scolaire, tant au Nord qu'au Sud, soit bien organisée.

Quand, il y a deux ans, j'avais été amené à poser des questions en rapport avec le parc automobile des cabinets ministériels et des ministères, j'avais été frappé par le manque de coordination et de gestion efficace en ce domaine. Nous avons maintenant la possibilité de démontrer qu'un parc automobile, qui représente un capital très important, peut faire l'objet d'une bonne gestion publique.

Enfin, monsieur le ministre, je ne voudrais pas terminer sans vous faire part de l'inquiétude de notre groupe quant aux propos que vous avez tenus tout à l'heure. Progressivement, avez-vous dit, il est possible, voire probable, que ce transport ne sera plus pleinement gratuit.

Sur base de quels critères raisonnera-t-on? N'arriverons-nous pas à une situation contraire au droit de tous aux études et à dévaloriser ceux qui le sont déjà par la naissance? Vous ne serez pas surpris de nous voir attentifs à cet aspect des choses auquel vous avez fait allusion, mais qui n'est pas directement abordé dans ce projet important pour les enseignements officiel, pluraliste et libre. *(Applaudissements sur les bancs socialistes.)*

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Coens.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Mijnheer de Voorzitter, geachte collega's, ik geef graag antwoord op de door de sprekers gestelde vragen.

Allereerst wil ik aan mevrouw De Pauw een aantal verduidelijkingen verstrekken. Wij maken stelselmatig werk van de uitvoering van de Schoolpactakkoorden. Ik heb gisteren hier nog een opsomming gegeven van die punten. De verlenging van de leerplicht was de eerste resolutie van het Schoolpact van 1958. De installatie van de Raad voor het pluralistisch onderwijs is ook één van de resoluties.

Gisteren hebben wij toegelicht en vandaag bevestigen wij ons engagement om ook het belangrijk en delicaat probleem van het statuut van het personeel van het gesubsidieerd onderwijs na het reces aan de Schoolpactcommissie voor te leggen. Dat zijn essentiële punten. Reeds jaren wacht men op een afdoende regeling. Het is niet onze fout dat nu eerst het protocol van 1973 wordt uitgevoerd. Hoe het ook zij, ik maak niet het proces van het verleden. De zaken zijn niet zo eenvoudig, maar wij zijn nu toch zo ver en laten wij ons daarover verheugen. Wij kunnen nu starten voor een nieuwe organisatie conform de geest van de overeenkomsten die in de Schoolpactcommissie werden gesloten.

In de Kamercommissie werden zeventien vergaderingen gewijd aan het probleem van het leerlingenvervoer. Het ontwerp werd geamendeerd en opnieuw door de Schoolpactcommissie onderzocht. Uiteindelijk werd de oorspronkelijk vastgelegde tekst hernomen. Het gaat hier om een materie waar een consensus eigenlijk levensnoodzakelijk is.

De kosten voor het hele opzet zullen worden gedekt met de bestaande enveloppe. Er komen dus geen extra-budgettaire middelen. Wat zullen de betrokken leerlingen nu moeten betalen? Degenen die een beroep kunnen doen op de vrije keuze conform de termen van het Schoolpact, zullen gratis vervoer krijgen. Ook wordt ingeschakeld het facilitaire vervoer voor zover dat mogelijk is en voor zover openbaar vervoer

daartoe de mogelijkheden niet biedt. De prijs die zal moeten worden betaald stemt overeen met die van het openbaar vervoer. Alles is klaar en duidelijk geregeld.

Zoals in de wet is bepaald, zal per zone te werk worden gegaan. Het voorbije schooljaar werden in de Vlaamse sector vier experimenten gedaan, namelijk in Diksmuide, Olen, Boutersem en Oudenaarde. Wij hebben ons ter plaatse gaan vergewissen van de vervoermogelijkheden. Ook op het provinciale vlak ben ik de werking van de bestaande diensten gaan bekijken. Er is veel te verbeteren, maar ik heb toch eerbied voor het gepresteerde werk. De omstandigheden waarin moet worden gewerkt, zijn niet altijd ideaal.

Het is één van de taken van het Parlement om zich uit te spreken over de bestaande toestand en de toekomstperspectieven. Ik raad iedereen echter aan zich vooraf degelijk te vergewissen van de situatie ter plaatse. Wat wordt gepresteerd is vrij behoorlijk, maar ik stel dat het beter moet kunnen en derhalve hebben wij een wet op het leerlingenvervoer nodig, ten einde een legale vertrekbasis te hebben.

Reeds eerder hadden wij experimenten kunnen doen, hoewel dit bij wet niet mogelijk was. In de Franstalige sector waren er sinds jaar en dag experimenten aan de gang waaruit nuttige conclusies zijn getrokken. Daardoor is een vergelijking van de toestand in de twee netten zeer moeilijk. In Wallonië zijn er heel wat generationaliseerde zones. Bij ons zijn die zones beperkt tot de vier daarnet opgesomde plaatsen. Het is dan ook moeilijk een vergelijking over de hele lijn te trekken, per zone en op basis van de ervaringen die wij hebben, zodat wij in optimale omstandigheden kunnen werken in overleg met alle betrokkenen. Dat zijn, mevrouw De Pauw, uiteraard conform de wet, de ouders en de inrichtende machten. Ik zie echt niet goed in hoe de leerlingen daar in hearing of met welke formule ook bij betrokken kunnen worden.

Bij het probleem van het vervoer zijn uiteraard meer kinderen van het basisonderwijs betrokken en minder leerlingen van het secundair onderwijs. Deze moeten immers in staat zijn met het openbaar vervoer naar school te gaan, zonder een beroep te doen op de specifieke leerlingenvervoerdienst. Ik maak uitzondering voor de gehandicapten, voor zover deze een specifiek vervoer nodig hebben. Het is spijtig dat niemand, ook niet mevrouw Maes, aandacht heeft geschonken aan de integratie van kinderen van het buitengewoon onderwijs en het gewoon onderwijs. Dat is een nieuw perspectief dat wij hebben geopend.

Mijnheer Noerens, u hebt dit document niet alleen een historisch document genoemd, waarvoor ik u dank, maar ook, op basis van de realiteit, kritiek gegeven op de rijksbussen. Er wordt voor 32 pct. met eigen bussen gereden, ongeveer voor 63 pct. met beroepsvervoer en 5 pct. met openbaar vervoer. Wij hebben reeds in ruime mate een beroep gedaan op privé-vervoerders. Ik heb geen enkele nieuwe bus gekocht, niet alleen omdat wij zuinig moeten zijn, maar omdat het soms goedkoper is goede contracten te sluiten met beroepsvervoerders. Ik meende dat dit ook uw stelling was. Wij moeten deze problematiek niet te ideologisch en te politiek bekijken, maar eerder pragmatisch met het oog op meer efficiëntie. De ratio van de capaciteit van de bussen, aantal vervoerde leerlingen en de afgelegde kilometers, moet worden geoptimaliseerd, wat momenteel niet het geval is. Het probleem van de rijksbussen moet ernstig worden bestudeerd.

Ik ga naar mijn administratie geen verwijten toesturen. Ik ben immers zelf verantwoordelijk voor mijn administratie. Wij hebben echter onvoldoende gegevens kunnen bekomen of vergelijkingen kunnen maken. Ik zal alles doen wat ik kan om het mijn ambtenaren mogelijk te maken in de toekomst betere informatie te verstrekken. Dat is meteen ook een antwoord op een vraag van mevrouw Maes. Ook in de provincies houdt men zich daar nu mee bezig. De cijfers die wij hebben kunnen bekomen, ik geef het toe, zijn niet in elk opzicht adequaat. Het is geen wetenschappelijke studie. Wij hebben echter gebruikt wat beschikbaar was.

Ik betreur met u, mevrouw Maes, dat wij niet meer over het praktische hebben gesproken. Suggesties zijn uiteraard altijd welkom, zeker wanneer zij zo inspirerend zijn als die welke hier zijn geformuleerd.

Mevrouw N. Maes. — Ik dacht niet zozeer aan de praktische uitvoeringsmaatregelen, mijnheer de minister, maar wel aan controle op en een oordeel over de uitvoering zoals zij is geweest. Dat is onze taak.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Daarom is het goed dat u zich ter plaatse van de situatie gaat vergewissen. Dat is misschien niet altijd mogelijk.

Ik neem mij voor een formule uit te werken om het Parlement in staat te stellen met kennis van zaken onze experimenten te beoordelen. Men gaat soms voort op een aantal concrete feiten hier en daar en

veroordeelt op die basis dan gemakkelijk het systeem zelf. Wat wij nu hebben bereikt, is waardevol. Het kan misschien langs deze wet worden verbeterd. Hiervoor zullen wij alleszins ons best doen.

Op het ogenblik zijn er in het Nederlandse taalgebied voor het rijks-onderwijs 370 rijksbussen beschikbaar en 25 voor het buitengewoon onderwijs. Samen maakt dat 395 eigen rijksbussen. Daarnaast zijn er nog 45 rijksbussen voor intern gebruik, maar die komen hier niet ter sprake.

Ik wil deze bespreking afronden met te zeggen dat er waardevolle suggesties en terecht geuite kritieken werden naar voor gebracht. Wij moeten daar nu werk van maken. Wij staan voor een grote uitdaging. Deze wet is een noodzakelijke basis hiertoe. Een heel belangrijke taak is weggelegd voor de uitvoerende macht en de betrokken diensten, in het bijzonder de gedeconcentreerde diensten. In dit verband is een samenwerking tussen de direct betrokkenen, namelijk de inrichtende machten en de ouderverenigingen, en Verkeerswezen, noodzakelijk.

Ik hoop binnen het jaar één en ander te realiseren. Wij willen niet zoveel mogelijk zones inschakelen, maar wat wij doen, willen wij kwalitatief zo goed mogelijk doen. Het is de bedoeling dit gemeenschappelijk vervoer stap voor stap te realiseren, net- en schooloverschrijdend en met een zo ruim mogelijke integratie van alle leerlingen, zelfs sommige categorieën van gehandicapten. Wij moeten daarbij ook veel meer oog hebben voor efficiëntie en veiligheid.

De bussen gecontroleerd door het departement — ik spreek dan nog niet over de bussen van het gemeentelijk en het vrij onderwijs, want hierover zijn geen cijfers bekend, vermits zij ons geen verantwoording verschuldigd zijn — leggen per dag in Vlaanderen 152 000 kilometer af. Dit is ongeveer viermaal de omtrek van de aarde. Dit is bovendien veel meer dan er in ons land dagelijks per trein wordt gereden. Jules Verne had tachtig dagen nodig voor zijn reis rond de wereld.

Ik hoop dat wij met deze wet een veel beter leerlingenvervoer zullen kunnen organiseren. Wij zullen er in ieder geval werk van maken. *(Applaus op de banken van de meerderheid.)*

M. le Président. — La parole est à M. Bertouille, ministre.

M. Bertouille, ministre de l'Éducation nationale. — Monsieur le Président, mes chers collègues, je répondrai brièvement aux divers intervenants.

Certaines questions ont été posées, notamment par Mme De Pauw, au sujet du coût du transport scolaire pour mon département.

Je puis dire à l'honorable membre qu'en ce qui concerne l'année civile 1981, le coût du transport s'est élevé à 516 323 061 francs et pour 1982 à 569 186 103 francs, soit une augmentation d'environ 50 millions de francs pour un an. Le coût en 1983 a diminué et le budget prévu porte témoignage de ce que j'affirme. Il n'y aura donc pas de déficit supplémentaire.

En ce qui concerne la consultation des élèves, celle-ci se fera au travers de la présence des parents chargés de représenter leurs enfants.

A Mme Hanquet, je réponds que la mise en vigueur progressive de la loi va entraîner une modification des circuits, puisqu'ils seront coordonnés et rationalisés; on ne peut évidemment laisser tels quels les circuits actuels. Mais cette modification ne compromettra pas le transport des élèves dans de bonnes conditions, bien au contraire.

Quant à la distance à prendre en considération pour déterminer le droit à la gratuité, je dois m'en tenir à ce que le projet de loi prévoit: c'est la distance entre le domicile et l'école. Peut-être le législateur pourra-t-il, à un moment donné, corriger ce que vous avez critiqué, madame. Les distances ont été fixées à 4, 12 et 20 kilomètres, d'une façon arbitraire; mais tout ce qui fixe des frontières est généralement arbitraire.

Mme Maes s'est intéressée au coût du ramassage. Je lui confirme les chiffres que je viens de donner à Mme De Pauw: 569 millions en 1982, pas davantage en 1983. La réponse est donc très claire.

A M. Humblet, je répète ce que j'ai dit dans mon intervention, à savoir que la sécurité des enfants est assurée. C'est un objectif du ministre de l'Éducation nationale.

Je reconnais néanmoins avec lui qu'aujourd'hui encore certains trajets sont trop longs, ce qui n'est pas souhaitable. Je ne manquerai pas d'être attentif à ce problème.

C'est d'ailleurs pourquoi j'ai dit qu'il fallait se contenter de transporter des élèves éloignés de leur école et de ne pas faire de trajets inutiles pour transporter des élèves qui en sont proches. Se rendre à pied à l'école est une bonne chose, qu'il faut encourager.

Quant à la suppression de la gratuité totale, qui inquiète M. Humblet, je ne vois pas en quoi elle pourrait atteindre les élèves les plus défavorisés puisqu'elle frapperait tous les élèves sans distinction. Il subsiste incontestablement aujourd'hui des injustices, lorsqu'on sait que se situer à 3,9 kilomètres ou à 4,1 kilomètres vous place dans des conditions tout à fait différentes pour bénéficier des transports dans les conditions que nous connaissons actuellement.

Quant au parc automobile de l'Education nationale, il me paraît relativement bien géré. De sérieux efforts ont été faits dans ce sens.

Par ailleurs, je suis d'accord pour dire que ce parc automobile doit être limité et qu'il faut faire appel de plus en plus, lorsqu'on a épuisé les transports publics, aux transporteurs privés. Je m'y attacherai tant que je serai aux responsabilités à l'Education nationale. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close et nous passons à l'examen des articles du projet de loi.

Vraigt niemand meer het woord in de algemene beraadslaging? Zo neen, dan verklaar ik ze voor gesloten en gaan wij over tot de behandeling van de artikelen van het ontwerp van wet :

Artikel één luidt :

Artikel 1. In de schoot van het hoofdbestuur van het ministerie van Onderwijs en in de schoot van het hoofdbestuur van het *ministère de l'Education nationale* wordt een Nationale Dienst voor leerlingenvervoer opgericht.

Er worden gedeconcentreerde diensten ingesteld, waarvan één voor het Duitse taalgebied; van de andere diensten wordt de territoriale bevoegdheid bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit vastgesteld.

Article 1er. Un Service national de transport scolaire est créé au sein de l'administration centrale du ministère de l'Education nationale et au sein de l'administration centrale du *ministère van Onderwijs*.

Des services déconcentrés sont créés, dont un pour la région de langue allemande; pour les autres, leur compétence territoriale sera fixée par arrêté royal délibéré en Conseil des ministres.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 2. Voor de toepassing van deze wet wordt onder leerlingenvervoer verstaan : het vervoer van leerlingen van de ophaalplaatsen of van de verblijfplaats, het tehuis of het pleeggezin in het geval bedoeld door artikel 20 van de wet van 6 juli 1970 op het buitengewoon onderwijs, naar de door de Staat georganiseerde of gesubsidieerde school en omgekeerd.

Elk ander leerlingenvervoer wordt als intern vervoer beschouwd en valt niet onder toepassing van deze wet.

Art. 2. Il faut entendre par transport scolaire au sens de la présente loi, le transport des élèves au départ des points d'embarquement ou, dans le cas visé par l'article 20 de la loi du 6 juillet 1970, de la résidence, du home ou de la famille d'accueil, vers l'école organisée ou subventionnée par l'Etat, et inversement.

Tous autres transports d'élèves sont réputés internes et ils sont exclus du champ d'application de la présente loi.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 3. De Dienst voor leerlingenvervoer behorend tot het *ministère de l'Education nationale* is bevoegd voor de scholen die ressorteren onder de bevoegdheid van de minister van Onderwijs, Franse sector, met uitsluiting van de scholen die buiten het nationaal grondgebied gelegen zijn.

De Dienst voor leerlingenvervoer behorend tot het ministerie van Onderwijs is bevoegd voor de scholen die ressorteren onder de bevoegdheid van de minister van Onderwijs, Nederlandse sector, met uitsluiting van de scholen die buiten het nationaal grondgebied gelegen zijn.

Art. 3. Le Service de transport scolaire appartenant au ministère de l'Education nationale est compétent pour les écoles qui relèvent de la compétence du ministre de l'Education nationale, secteur français, à l'exclusion des écoles situées en dehors du territoire national.

Le Service de transport scolaire appartenant au *ministère van Onderwijs* est compétent pour les écoles qui relèvent de la compétence du ministre de l'Education nationale, secteur néerlandais, à l'exclusion des écoles situées en dehors du territoire national.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 4. § 1. Elke dienst voor leerlingenvervoer is belast met het kosteloos verzekeren, volgens de voorwaarden en de modaliteiten door de Koning te bepalen en voor zover er geen passend openbaar vervoer bestaat, van het vervoer van leerlingen naar de dichtstbijgelegen niet-confessionele, confessionele of pluralistische school, voor zover de ouders de gekozen studierichting in zulke school niet vinden op de afstand bepaald in toepassing van artikel 4 van de wet van 29 mei 1959.

§ 2. De diensten verzekeren eveneens vervoer voor niet onder § 1 bedoelde leerlingen, voor zover deze een school bezoeken die gelegen is in de door de diensten bediende zone en voor zover er geen passend openbaar vervoer bestaat. Voor de toegang tot dat vervoer wordt voorrang verleend aan de leerlingen die de dichtstbijgelegen confessionele, niet-confessionele of pluralistische school bezoeken.

De leerlingen die gebruik maken van dit faciliteitsvervoer, betalen de vervoerprijs volgens het tarief van de Nationale Maatschappij voor Buurtspoorwegen.

Art. 4. § 1er. Chacun des services de transport scolaire est chargé, aux conditions et selon les modalités à fixer par le Roi et à défaut de transport public répondant aux besoins, d'assurer le transport gratuit des élèves vers l'école non confessionnelle, confessionnelle ou pluraliste la plus proche, pour autant que les parents ne trouvent pas l'orientation d'études choisie dans une telle école, située à la distance prévue à l'article 4 de la loi du 29 mai 1959.

§ 2. Les services prennent en charge des élèves non visés au § 1er du présent article pour autant que ces élèves fréquentent une école située dans la zone desservie et qu'il n'existe aucun transport public répondant aux besoins. Le bénéfice de ce transport est accordé par priorité aux élèves qui fréquentent l'école confessionnelle, non confessionnelle ou pluraliste la plus proche.

Les élèves qui utilisent ce transport de commodité acquittent le montant fixé suivant le tarif de la Société nationale des chemins de fer vicinaux.

— Aangenomen.

Adopté.

Art 5. Ter uitvoering van hun opdracht vervullen de centrale en de gedeconcentreerde diensten de taken die door de Koning worden bepaald. Deze omvatten onder meer :

1° Het opstellen en coördineren van de reglementering;

2° De rationalisering van het vervoer, het vastleggen van de reisroutes, het vaststellen van de behoeften;

3° De organisatie van het overleg en van de coördinatie tussen de onderwijsnetten;

4° De organisatie van de begeleiding der leerlingen;

5° De voorbereiding, het onderzoek en het behandelen van de vervoerdossiers;

6° De verrichtingen inzake het toezicht op de georganiseerde diensten voor vervoer.

Art. 5. Pour l'exécution de leur mission les services centraux et déconcentrés remplissent les tâches fixées par le Roi. Celles-ci comprennent notamment :

1° L'élaboration et la coordination de la réglementation;

2° La rationalisation du transport, la fixation des itinéraires, la détermination des besoins;

3° L'organisation de la concertation et de la coordination entre les réseaux scolaires;

4° L'organisation de l'accompagnement des élèves;

5° La préparation, l'examen et le traitement des dossiers du transport;

6° Les opérations de contrôle relatives aux services de transport organisés.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 6. § 1. Elk van de centrale en van de gedeconcentreerde diensten wordt bijgestaan door een raadgevende commissie.

§ 2. De gedeconcentreerde raadgevende commissies maken hun adviezen betreffende de in 2°, 3°, 4° en 5° van artikel 5 van deze wet bedoelde punten over aan iedere gedeconcentreerde dienst, hetzij op eigen initiatief, hetzij op verzoek.

§ 3. De centrale raadgevende commissies maken hun adviezen en voorstellen betreffende het algemeen beleid inzake leerlingenvervoer aan de bevoegde minister van Onderwijs over, hetzij op eigen initiatief, hetzij op verzoek.

Indien een gedeconcentreerde raadgevende commissie er niet in slaagt een advies uit te brengen met de vereiste meerderheid, wordt het advies uitgebracht door de centrale raadgevende commissie.

§ 4. De minister van Onderwijs neemt slechts een beslissing na beroep op de Ministerraad hetzij zo de centrale raadgevende commissie er niet in geslaagd is met de vereiste meerderheid een voorstel te doen, hetzij, zo de vertegenwoordiger van de minister van Verkeerswezen zich tegen het voorstel heeft verzet, hetzij zo hij wenst af te wijken van de voorstellen van de centrale raadgevende commissie.

Art. 6. § 1er. Chacun des services centraux et déconcentrés est assisté d'une commission consultative.

§ 2. Les commissions consultatives déconcentrées transmettent à chaque service déconcentré, d'initiative ou à sa demande, leurs avis sur les questions visées au 2e, 3e, 4e et 5e de l'article 5.

§ 3. Les commissions consultatives centrales transmettent au ministre de l'Education nationale compétent, d'initiative ou à sa demande, leurs avis et propositions relatifs à la politique générale des transports scolaires.

Si une commission consultative déconcentrée ne parvient pas à émettre un avis à la majorité requise, l'avis est émis par la commission consultative centrale.

§ 4. Le ministre de l'Education nationale ne prend de décision qu'après en avoir référé au Conseil des ministres soit sur les questions que les commissions consultatives centrales ne sont pas parvenues à régler à la majorité requise, soit sur les propositions auxquelles le représentant du ministre des Communications s'est opposé, soit aussi s'il souhaite s'écarter des propositions de la commission consultative centrale.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 7. Op eenparig voorstel van een raadgevende commissie en zonder dat hij de Nationale Dienst voor leerlingenvervoer kan ontslaan van het vervullen van zijn wettelijke taken, kan de minister van het bepaalde in artikel 4 afwijken om de kostprijs van de organisatie van het vervoer te verlagen zonder afbreuk te doen aan de kwaliteit van de dienstverlening of om de dienstverlening te verbeteren zonder de kostprijs van de organisatie te verhogen.

Art. 7. Sur la proposition unanime d'une commission consultative et sans pouvoir dispenser le Service national de transport scolaire de l'accomplissement de ses missions légales, le ministre peut déroger aux dispositions de l'article 4 afin de réduire le coût de l'organisation du transport, sans diminuer la qualité du service ou afin d'améliorer le service sans augmenter le coût de l'organisation.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 8. § 1. De samenstelling en de werking van de commissies vermeld in artikel 6 worden vastgesteld door de Koning.

§ 2. De centrale en gedeconcentreerde raadgevende commissies zijn samengesteld uit vertegenwoordigers van de inrichtende machten van de instellingen én van de ouderverenigingen van de leerlingen die van het vervoer genieten georganiseerd door de Dienst. In deze raadgevende commissie is de minister van Verkeerswezen eveneens vertegenwoordigd met raadgevende stem.

§ 3. Elk van de raadgevende commissies is dusdanig samengesteld dat noch de leden die het confessioneel onderwijs, noch de leden die het niet-confessioneel onderwijs vertegenwoordigen over de meerderheid beschikken.

§ 4. De effectieve en de plaatsvervangende leden van de raadgevende commissies worden op voordracht van de bevoegde minister voor een periode van vier jaar door de Koning benoemd. Deze mandaten zijn hernieuwbaar.

Op de voordracht van de bevoegde minister van Onderwijs benoemt de Koning een voorzitter en een ondervoorzitter onder de effectieve leden van elke raadgevende commissie, en dit voor een termijn van twee jaar.

De voorzitter wordt beurtelings uit de vertegenwoordigers van het niet-confessioneel en uit de vertegenwoordigers van het confessioneel onderwijs benoemd.

Ingeval de voorzitter het niet-confessioneel onderwijs vertegenwoordigt, dan vertegenwoordigt de ondervoorzitter het confessioneel onderwijs en omgekeerd.

§ 5. Het secretariaat van elk van deze raadgevende commissies wordt waargenomen door een personeelslid van de Dienst voor leerlingenvervoer.

§ 6. De gemotiveerde adviezen van de raadgevende commissies worden binnen door de Koning te bepalen termijnen met een driedermeerderheid uitgebracht.

Art. 8. § 1er. La composition et le fonctionnement des commissions visées à l'article 6 sont réglés par le Roi.

§ 2. Les commissions consultatives centrales et déconcentrées sont composées de représentants des pouvoirs organisateurs des établissements et des organisations de parents des élèves qui bénéficient du transport organisé par le Service. Le ministre des Communications y est, en outre, représenté avec voix consultative.

§ 3. Chacune des commissions consultatives est composée de manière telle que ni les membres qui représentent l'enseignement confessionnel, ni les membres qui représentent l'enseignement non confessionnel n'y disposent de la majorité.

§ 4. Les membres effectifs et suppléants des commissions consultatives sont nommés par le Roi sur la proposition du ministre compétent, pour un terme de quatre ans. Ces mandats sont renouvelables.

Sur la proposition du ministre de l'Education nationale compétent, le Roi nomme un président et un vice-président parmi les membres effectifs de chaque commission consultative, pour un terme de deux ans.

Le président est nommé alternativement parmi les représentants de l'enseignement non confessionnel et parmi les représentants de l'enseignement confessionnel.

Lorsque le président représente l'enseignement non confessionnel, le vice-président représente l'enseignement confessionnel et vice versa.

§ 5. Le secrétariat de chacune des commissions consultatives est assuré par un membre du personnel du Service de transport scolaire.

§ 6. Les avis motivés des commissions consultatives sont émis dans les délais à fixer par le Roi, à la majorité des trois quarts des voix.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 9. Niemand mag nog een dienst voor leerlingenvervoer in de zin van deze wet organiseren in een door de Nationale Dienst bediende zone, zodra er door die Dienst in zodanig vervoer wordt voorzien.

De Koning zal de nodige sancties bepalen die zullen worden toegepast in geval van inbreuk op dit verbod.

Het maximum van de strafrechtelijke sancties wordt vastgesteld op een geldboete van 1 000 frank.

Art. 9. Aucun service de transport scolaire au sens de la présente loi ne pourra plus être organisé par quiconque dans une zone desservie par le Service national, dès que pareil transport y sera assuré par ce service.

Le Roi déterminera les sanctions nécessaires qui seront appliquées en cas d'infraction.

Le maximum des sanctions pénales est fixée à une amende de 1 000 francs par infraction.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 10. De voorlopige en definitieve machtigingen voor leerlingenvervoer worden door de minister van Verkeerswezen slechts afgeleverd op voorstel van de bevoegde minister van Onderwijs.

Art. 10. Les autorisations provisoires et définitives de transport scolaire ne seront délivrées par le ministre des Communications que sur la proposition du ministre de l'Education nationale compétent.

— Aangenomen.

Adopté.

De Voorzitter. — Artikel 11 luidt :

Art. 11. De zendingsgelastigden bij de Coördinatiecommissie voor leerlingenvervoer, opgericht in het kader van artikel 2, 2e, van de wet van 14 juli 1975 houdende wijziging van de wet van 29 mei 1959 tot wijziging van sommige bepalingen van de onderwijswetgeving, die op het ogenblik van de inwerkingtreding van deze wet in dienst zijn, worden naar rata van zes per taakstelsel, op hun verzoek toegevoegd aan de in artikel 1, eerste lid, van deze wet genoemde diensten.

Betrokkenen blijven onderworpen aan het administratief regime, de bezoldigingsregeling en de pensioenregeling die op hen van toepassing

waren op het ogenblik van hun indiensttreding bij de hierboven- genoemde diensten. Zij hebben recht op de reis- en verblijfsvergoedingen waarin voorzien is voor ambtenaren van rang 13.

Art. 11. A concurrence de six par rôle linguistique, les chargés de mission auprès de la Mission de coordination des transports scolaires, créée dans le cadre de l'article 2, 2°, de la loi du 14 juillet 1975 modifiant la loi du 29 mai 1959, modifiant certaines dispositions de la législation de l'enseignement, qui sont en fonction au moment de l'entrée en vigueur de la présente loi sont, à leur demande, attachés aux services visés à l'article 1er, premier alinéa, de la présente loi.

Les intéressés restent soumis aux régimes administratif, pécuniaire et de pension qui leur étaient applicables avant leur entrée en fonction aux services susvisés. Ils peuvent prétendre aux indemnités pour frais de parcours et de séjour réservées aux fonctionnaires du rang 13.

Het woord is aan mevrouw De Pauw.

Mevrouw De Pauw-Deveen. — Mijnheer de Voorzitter, heren ministers, geachte collega's, dit artikel betreft de huidige zendingsgelastigden bij de Coördinatiecommissie voor leerlingenvervoer.

Die zendingsgelastigden zijn thans zes personen die vroeger bij koninklijk besluit vast benoemd werden in het onderwijs.

Eventueel mogen ze terugkeren naar hun vroegere betrekking. Indien ze echter bij de nieuwe dienst de opdracht krijgen, wordt, volgens het verslag van de commissie in de Kamer, hun betrekking bij het onderwijs vacant verklaard.

In verband hiermee stel ik minister Coens twee precieze vragen : Ten eerste, is hun benoeming bij koninklijk besluit in het onderwijs definitief vernietigd ? Kan dat juridisch ? Ten tweede, waar is, zo hun benoeming is vernietigd, hun administratieve standplaats ? Het lijkt logisch dat hun administratieve standplaats dan hun woonplaats zou zijn.

Wat is de mening van de minister hierover ?

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Coens.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Mijnheer de Voorzitter, zonder in detail te treden, kan ik zeggen dat de teksten in overleg met de commissie en de betrokkenen werden opgesteld. Hun akkoord werd dus ter zake gevraagd. Het is de Senaat niet onbekend dat het aantal zendingsgelastigden — drie keer twee — het gevolg is van het zoeken naar een politiek evenwichtige samenstelling. Ik kan de Senaat verzekeren dat de betrokkenen omtrent hun situatie voldoening hebben gekregen.

Mevrouw De Pauw-Deveen. — Voor de standplaats staat er niets in de tekst, mijnheer de minister.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Dat is juist, dit is een zaak van uitvoering; maar wij hebben alleszins gekozen voor de voor hen voordeligste regeling, met andere woorden, zij zullen niet terechtkomen in een meer nadelige dan hun huidige individuele toestand. Thans kan ik hierover niet meer uitleg geven. En aangezien ik niet wens te improviseren, zal ik het antwoord later aan de voorzitter medelen. De vragen van mevrouw De Pauw veronderstellen immers een onderzoek naar het statuut. Mochten er voor de betrokkenen nog onduidelijkheden bestaan, dan zullen wij toch correct en consequent het meest voordelige systeem voor hen toepassen.

De Voorzitter. — Ik breng artikel 11 in stemming.
Je mets aux voix l'article 11.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 12. Artikel 2 van de wet van 26 april 1962 betreffende het gemeenschappelijk vervoer van de leerlingen van de onderwijsinrichtingen wordt opgeheven naarmate deze wet in werking treedt per zone.

Art. 12. L'article 2 de la loi du 26 avril 1962 relative au transport en commun d'élèves des établissements d'enseignement est abrogé au fur et à mesure de l'entrée en vigueur de la présente loi par zone.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 13. Deze wet treedt in werking per zone, op een datum die door de minister wordt bepaald. De minister legt meteen ook het gebied van de zone vast.

Elk jaar brengen de ministers van Onderwijs gezamenlijk verslag uit over de toepassing van deze wet bij de bevoegde commissies van Kamer en Senaat.

Art. 13. La présente loi entre en vigueur par zone à une date à fixer par le ministre, lequel détermine par la même occasion le territoire concerné.

Chaque année, les ministres de l'Education nationale informeront conjointement les commissions compétentes de la Chambre et du Sénat de l'application de la présente loi.

— Aangenomen.

Adopté.

De Voorzitter. — Wij stemmen morgen over het ontwerp van wet in zijn geheel.

Nous procéderons demain au vote sur l'ensemble du projet de loi.

ONTWERP VAN WET OP HET LEERLINGWEZEN VOOR BEROEPEN UITGEOEFEND DOOR ARBEIDERS IN LOOND- DIENST

Verdaging

PROJET DE LOI SUR L'APPRENTISSAGE DE PROFESSIONS EXERCÉES PAR DES TRAVAILLEURS SALARIÉS

Ajournement

De Voorzitter. — Aan de orde is het ontwerp van wet op het leerlingwezen voor beroepen uitgeoefend door arbeiders in loondienst.

L'ordre du jour appelle l'examen du projet de loi sur l'apprentissage de professions exercées par des travailleurs salariés.

Indien ik het goed begrepen heb, heeft de heer Humblet vanmiddag, na overleg, om de terugzending van dit ontwerp naar de commissie verzocht. Jammer genoeg echter is hij thans niet meer aanwezig. Blijkbaar heeft hij niet het nodige geduld kunnen opbrengen.

Vanmiddag heb ik ook een nota ontvangen van de heer Van In, enigermate vergelijkbaar met zijn nota van gisteren, over een bevoegdheidskwestie.

Ik betreur dat zulke problemen zo laattijdig worden opgeworpen en men dat niet vroeger, bijvoorbeeld in de commissie, heeft gedaan.

De heer Van In. — Mijnheer de Voorzitter, ik protesteer. Ik heb mijn argumentatie in de commissie uiteengezet. Het is niet omdat de rapporteur, met mijn goedkeuring, ontslagen was van het notuleren hiervan dat de gegevens niet werden aangebracht.

Ik was alleen de mening toegedaan dat in deze openbare bespreking een meer gemotiveerde en geschreven toelichting nodig was.

De Voorzitter. — Dat wist ik niet.

De moeilijkheid voor ons, en meer speciaal voor de diensten, bestaat erin dat wij tweemaal minister Hansenne hebben gevraagd aanwezig te zijn, en dat hij vanavond weer onverrichter zake moet weggaan.

De heer Van In. — De heer Hansenne kent mijn stelling zeer goed.

De Voorzitter. — Daar gaat hier niet over.

Wij moeten eerst een beslissing nemen over deze twee preliminaire punten en pas dan kunnen wij het ontwerp bespreken.

Vermits ik pas vanmiddag kennis kreeg van deze twee punten, heb ik de heer Hansenne voor niets laten komen. Dat vind ik niet prettig.

Wij zullen deze materie dus morgennamiddag bespreken om te beginnen met de twee preliminaire vragen.

ONTWERP VAN WET TOT WIJZIGING VAN DE WET VAN 29 MAART 1958 BETREFFENDE DE BESCHERMING VAN DE BEVOLKING TEGEN DE UIT IONISERENDE STRALINGEN VOORTSPRUITENDE GEVAREN

Algemene beraadslaging en stemming over artikelen

PROJET DE LOI MODIFIANT LA LOI DU 29 MARS 1958 RELATIVE A LA PROTECTION DE LA POPULATION CONTRE LES DANGERS RESULTANT DES RADIATIONS IONISANTES

Discussion générale et vote d'articles

De Voorzitter. — Aan de orde is de bespreking van het ontwerp van wet betreffende de bescherming van de bevolking tegen de ioniserende stralingen.

Nous abordons l'examen du projet de loi relatif à la protection de la population contre les dangers résultant des radiations ionisantes.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de heer Wyninckx.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, ik heb gisteren waarschijnlijk goed begrepen dat het de wens van de Senaat was dat de minister van Binnenlandse Zaken hier aanwezig zou zijn om klaar en duidelijk zijn standpunt in deze materie te geven. Het verwondert mij dat ik de minister hier nu niet aantref.

Bijgevolg vind ik dat wij deze bespreking niet kunnen verder zetten, want eigenlijk is alles gisteren juist daarop gestrand, namelijk dat het de vergadering aangewezen leek de klare en duidelijke taal die wij telkens van de heer Nothomb te horen krijgen nog eens aan bod te laten komen.

De Voorzitter. — Afgezien van uw ondeugende opmerkingen, meen ik dat wij dit ontwerp toch wel kunnen bespreken.

Ik zal persoonlijk bij de minister aandringen dat hij morgen vóór de stemming aanwezig zou zijn. Voor de meeste artikelen is de aanwezigheid van de minister van Binnenlandse Zaken echter niet onmiddellijk noodzakelijk.

Voor zover er een probleem zou zijn inzake gemeentelijke autonomie en dergelijke, kunnen wij morgen de minister horen.

De heer Wyninckx. — Vlak voor de stemming kan dat vervelend zijn, want dan lopen wij het risico dat er opnieuw een debat ontstaat en dat wij wensen wij juist te vermijden.

Het spijt mij alleszins dat de minister niet is ingegaan op onze uitnodiging. Daar gaat het om.

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris Aerts.

De heer Aerts, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Leefmilieu, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken. — Mijnheer de Voorzitter, dames en heren, ik kan aannemen dat de heer Wyninckx, wellicht om persoonlijke redenen, graag de minister van Binnenlandse Zaken hier aan het woord wenst te horen. Wij kennen voldoende de intelligentie van de fractievoorzitter van de SP om te weten dat hij niet gelooft in wat hij vraagt.

De minister van Binnenlandse Zaken is trouwens niet betrokken bij deze aangelegenheid. De voogdij die in dit ontwerp wordt behandeld, wordt in principe door de gewesten uitgeoefend en volgens de wet van 8 augustus 1980 expliciet overgeheveld naar de minister bevoegd voor de Volksgezondheid. De heer Wyninckx weet dit echter beter dan ikzelf en wellicht verveel ik hem met deze uitleg. Derhalve wens ik een beroep te doen op zijn gekende vriendelijkheid, om dit debat rustig te laten verlopen. Ik ben ervan overtuigd dat hij straks zelf zal verklaren dat de minister van Binnenlandse Zaken in de behandeling van dit ontwerp overbodig is.

M. le Président. — La parole est à M. de Wasseige.

M. de Wasseige. — Monsieur le Président, monsieur le ministre, chers collègues, il est effectivement regrettable que le ministre de l'Intérieur ne soit pas présent. Il est toujours très amusant de discuter avec lui.

Quelle est la portée du projet de loi soumis ce soir au Sénat ? Il s'agit de modifier une loi de 1958 relative à la protection de la population contre les dangers résultant des radiations ionisantes.

L'examen du texte de la loi de 1958 permet de constater qu'il s'agit d'une loi-cadre puisque aussi bien, après avoir défini un certain nombre de termes techniques, tous ses articles disent : « Le Roi peut... ».

Quel est le but du projet de loi destiné à modifier cette loi-cadre ? Une lecture attentive du texte montre qu'il s'agit d'ajouter à tous les articles qui contiennent les mots « le Roi peut... », etc., les mots « à l'exception de l'autorité communale ».

Ceci semble devoir intéresser le ministre de l'Intérieur, puisque telle est bien la portée essentielle du projet.

Un autre aspect de la loi est de prévoir la protection de l'environnement. Je reviendrai d'ailleurs sur ce point.

Je reprends le premier aspect. Doit-on exclure, par une loi, l'autorité communale qui est, nous le savons, en vertu de nos structures institutionnelles, la première autorité responsable du bien-être, de la santé et de la sécurité de la population ? Le législateur peut-il dire : « Je vous interdis, à vous, autorité communale, d'intervenir dans tel ou

tel domaine » ? Cela me paraît vraiment excessif, d'autant plus que la modification proposée à cette loi-cadre n'ajoute rien aux compétences du pouvoir central.

J'estime que le projet qui nous est soumis est extrêmement dangereux parce qu'il va interdire aux autorités communales d'intervenir même dans les matières où leur intervention est nécessaire et parfois urgente.

Quant au deuxième aspect du projet : le texte parle, à certains endroits — et c'est un ajout — de « la protection de l'environnement ». Cet ajout est en contradiction avec la loi spéciale de réformes institutionnelles puisque celle-ci, en son article 6, paragraphe 1, II, dit bien que : « Est de la compétence régionale, en vertu de l'article 107^{quater} : la protection de l'environnement, dans le respect des normes légales générales et sectorielles. »

Dès lors, si l'on insère les mots : « et l'environnement », ce ne peut être en contradiction avec le pouvoir régional; on ne peut interpréter cet ajout comme une volonté de reprendre une partie du pouvoir régional. S'il en était ainsi, il faudrait voter le présent projet à la majorité des deux tiers. Le Conseil d'Etat a été très clair : on ne peut modifier par un vote à majorité ordinaire une loi « paracconstitutionnelle ».

Mais le fait d'introduire la protection de l'environnement va provoquer des conflits de compétence nouveaux, puisque les deux autorités : le pouvoir central national et le pouvoir régional, vont être investies de compétences dans les mêmes matières.

Je ne dis pas que ceci est contraire à la loi spéciale puisque, par définition, on ne peut rien retirer au pouvoir régional. On n'ajoute rien non plus au pouvoir central, si ce n'est de la confusion, ce qui est inquiétant.

Interdire aux autorités communales d'intervenir, introduire de la confusion entre les pouvoirs régionaux et le pouvoir central, tel sera le résultat de la loi.

Le projet a été élaboré uniquement parce que le bourgmestre de Bruges, au moment de l'embarquement de déchets nucléaires sur un bateau dans le port de Zeebrugge, a interdit le dépôt et le transport de ces matières sur le territoire de la ville.

Cette décision du bourgmestre de Bruges a été annulée par le ministre et l'exécutif flamand a introduit un recours contre l'arrêté annulant la décision du bourgmestre.

A nouveau, nous nous trouvons là dans une situation conflictuelle de compétence, en matière, cette fois, de tutelle du pouvoir communal. C'est bien pourquoi il eût été intéressant que le ministre de l'Intérieur assiste à nos délibérations.

Finalement, par ce biais, on veut interdire aux autorités communales de prendre un certain nombre de mesures en vue de protéger les populations, but de la loi de 1958, pour maintenir cette splendide « protection de l'environnement » que constitue le rejet de produits radioactifs en mer, un véritable scandale.

Je reconnais évidemment que ce projet contient un point positif. Mais il n'était pas nécessaire d'élaborer une nouvelle loi. L'actuelle était suffisante. La seule différence, c'est que les personnes chargées du transport de ces matières doivent désormais avoir l'agrément du ministre, ce qui est une bonne chose.

Quant au respect des normes internationales, que la nouvelle loi existe ou n'existe pas, ne change rien. Toutes les autorités, qu'elles soient nationales, régionales, communautaires ou communales, sont soumises aux accords internationaux signés et approuvés. Il n'entre évidemment pas dans les intentions d'un pouvoir communal de régler la forme ou la résistance des conteneurs des matières radioactives.

Ce qui est dangereux, c'est que ce projet de loi va mettre un certain nombre de bourgmestres dans une situation impossible, notamment ceux qui veulent à juste titre, protéger la population, compte tenu de circonstances locales, telles que des concentrations de personnes au moment des vacances, comme c'est le cas à la côte, ou telles que des routes en réfection, qui obligent les transporteurs à suivre certains itinéraires dangereux. L'accident de Huy est là pour attirer notre attention sur ce point.

Les bourgmestres ne pourront plus, en ce qui concerne le transport des produits radioactifs prendre des arrêtés d'interdiction, sous peine de voir leur décision cassée par le ministre national.

La matière est extrêmement grave. C'est pourquoi le projet, bien qu'il contient certains points positifs comme l'agrément des transporteurs, doit être amendé. Le fait d'interdire, à tous les articles, aux autorités communales d'intervenir me paraît extrêmement dangereux, pour les différentes raisons que je viens d'évoquer. (Applaudissements sur les bancs socialistes.)

De Voorzitter — Het woord is aan de heer Van In.

De heer Van In. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister, dames en heren, ik zal natuurlijk niet de uiteenzetting overdoen die ik gisteren heb gehouden. Trouwens, de heer de Wasseige heeft onder- tussen voor de Franse vertaling gezorgd...

Ik wil even blijven stilstaan bij de problemen die niet opgelost zijn. De Voorzitter van de Senaat heeft gisteren, om zijn houding te bepalen, verwezen naar een protocol dat zou zijn opgemaakt tussen de nationale regering en de Vlaamse executieve in verband met de regeling van deze aangelegenheid. Ik heb onmiddellijk de tekst van mijn memorandum aan de diensten van de staatssecretaris opgestuurd en mij in verbinding gesteld met bepaalde leden van de Vlaamse executieve, die trouwens hier op de banken van deze vergadering zitten, om te vragen waar het protocol was, wat erin staat en of eventueel aanvullende gegevens konden worden verstrekt. Tot nu toe heb ik deze aanvullende gegevens niet ontvangen.

Van belang is de vraag — ik heb daarop reeds gewezen, maar ik wil het nog eens doen om de belangrijkheid van deze zaak te onder- strepen — of tengevolge van het aannemen van de tekst zoals hij voorligt, afbreuk wordt gedaan aan de voogdijregeling zoals die aan de gewestexecutieven was toegekend ingevolge de wet van 8 augustus 1980.

De enige kwestie, die mij principieel en voorafgaand aan het debat bekommert, is dat het naar mijn bescheiden mening wenselijker zou zijn indien aan de Raad van State een aanvullend advies over deze aangelegenheid zou worden gevraagd, te meer — ik wend mij tot de Voorzitter — omdat bij het aanreiken van deze tekst aan de Raad van State men nagelaten heeft aan te wijzen waar precies de oorzaak lag om tot deze wetswijziging over te gaan.

Ziedaar, mijnheer de Voorzitter, mijnheer de staatssecretaris, dames en heren, de herhaling van de bekommelingen die ik gisteren heb geformuleerd. Mag ik er nogmaals de klemtoon op leggen dat, indien door het aannemen van de tekst zoals hij nu voorligt, afbreuk wordt gedaan aan een stuk autonomie van de gewesten, wij, wanneer men vandaag koppig blijft en niet naar goede raad wil luisteren, voor een onzekerheid komen te staan, in de veronderstelling dat indien het Arbitragehof, eens geïnstalleerd, zo verstandig zou zijn mijn mening te delen. (*Applaus op de banken van de Volksunie.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris Aerts.

De heer Aerts, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Leefmilieu, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken. — Mijnheer de Voorzitter, dames en heren, ik dank in de eerste plaats de rapporteur voor het zeer goede verslag, evenals al de leden van de commissie van deze Hoge Vergadering, voor de intense medewerking die wij mochten ondervinden bij het behandelen van dit wetsontwerp.

Je dirai tout d'abord, en réponse à M. de Wasseige, que ce projet de loi n'est absolument pas nécessaire pour pouvoir continuer à rejeter en mer des matières radioactives. Ce projet de loi, qui — je l'espère — deviendra loi, n'a aucune relation avec le système appliqué actuellement dans le pays. Il ne vise qu'à organiser tout transport de matières radioactives en Belgique afin d'éviter toute contestation, comme celle que nous avons connue l'année dernière, et d'avoir une base juridique précise, où les pouvoirs de chacun seraient bien délimités.

Si le transport est effectué dans le but de rejeter ces matières en mer, il faut l'organiser de telle façon que la population soit protégée contre tout danger éventuel. Mais le jour où l'Etat belge décidera de stocker ces matières sous terre ou sur terre, il faudra également en organiser le transport.

Donc, je conteste, monsieur de Wasseige, que le gouvernement ait besoin de cette loi pour pouvoir continuer à rejeter ces matières en mer. D'ailleurs, vous êtes suffisamment au courant du problème pour admettre mon raisonnement.

Nous nous trouvons devant deux problèmes : celui de la tutelle et celui de la compétence des communes.

Ik behandel eerst de kwestie van de voogdij. Noch in de Minister- raad waarop de minister van Binnenlandse Zaken aanwezig was, noch in de commissie of in de openbare vergadering van de Kamer zijn er moeilijkheden gerezen in dit verband. Over dit probleem werd voor het eerst gesproken door mevrouw Remy in de commissievergadering van de Senaat.

Je vous rends hommage, madame, pour avoir abordé cette question vraiment très intéressante et pour le débat très utile auquel elle a donné lieu. Après ce débat, j'ai cru pouvoir constater que le problème était élucidé.

Wat stellen wij vast? De voogdij over de gemeenten behoort in principe tot de bevoegdheid van de executieven. Dit staat duidelijk in

artikel 7 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 waarvan nochtans littera *b* de mogelijkheid van een uitzondering openlaat. Daarom zegt men : « Voor een materie die nationaal is » — en dit is ongetwijfeld het geval voor de materie die wij nu behandelen — « ... en waarvoor een bijzondere voogdij is georganiseerd bij decreet of wet, kan de voogdij overgaan naar de nationale bevoegdheid of de gewestelijke bevoegdheid. » Iedere voogdij is dus voorbehouden aan de gewestelijke executieven behalve voor materies die nationaal zijn en waarvoor bij bijzondere wet of decreet een specifieke voogdij is georganiseerd. In dit geval wordt de voogdij overgedragen naar de nationale regering.

De heer Van In heeft een interessante studie gemaakt — ik dank hem omdat hij deze niet bij verrassing in openbare vergadering heeft ontwikkeld maar ze mij vooraf heeft toegestuurd —, waarin hij de tekst van de wet ontleedt. De wet zegt : « ... waarvoor de specifieke voogdij georganiseerd is... » Volgens de heer Van In is die materie *hic et nunc* afgesloten op 8 augustus 1980.

Dit standpunt is niet logisch maar het gaat wel om een interessant probleem.

Voor mijn onderzoek heb ik teruggerepen naar de besprekingen in de Kamercommissie ter voorbereiding van die bijzondere wet. De Eerste minister heeft daar een zeer interessante uiteenzetting gehouden. Hij begon met te zeggen : « In onze rechtsleer maakt men een duidelijk onderscheid tussen een gewone en een specifieke voogdij. In de terminologie van deze wet krijgt het woord specifieke voogdij nochtans een zeer eigen inhoud. » En verder : « De specifieke voogdij betreft, in de zin van deze wet, elke vorm van voogdij ingesteld door een andere wet dan de hierboven vermelde... » — hij bedoelt de wet van 1980 — « ... of door een decreet. »

Op een vraag van een lid betreffende littera *b* van artikel 7, dezelfde vraag als die welke de heer Van In heeft opgeworpen, antwoordt de Eerste minister « dat voor de specifieke voogdij ook het gewest bevoegd is, zolang de nationale wet of het decreet geen specifieke voogdij hebben ingericht voor de aangelegenheden waarvoor het gewest bevoegd is ».

In de toekomst zal het gewest ook voor die materies bevoegd blijven, tenzij men in dat verband een wet of een decreet zou goedkeuren. Ik mag dus aannemen, aan de hand van deze zeer duidelijke uitleg van het probleem, dat het vrij interessante onderwerp door de heer Van In aangesneden op een goede manier is beantwoord.

Trouwens, het advies van de Raad van State, dat we hebben gevraagd over dit ontwerp, komt tot hetzelfde besluit, zij het door een redenering *a contrario*. De Raad van State delimitteert zeer goed tussen welke lijnen de inhoud van dit ontwerp moet worden gelezen. De Raad van State zet de bevoegdheden van de gewesten en van de gemeenschappen opzij en stelt dat, indien men daaraan mocht denken, het niet mogelijk is. De Raad van State spreekt van een paraconstitutionele wet, waar wij het gewoonlijk hebben over een bijzondere wet. De Raad van State voegt eraan toe : « Ongrondwettig is de besproken bepaling niet, in zover zij betrekking heeft op andere bevoegdheden, met name de gemeentelijke overheden. » Dit is een redenering *a contrario* waarin de uitleg van de Eerste minister bij de bespreking in 1980 onderstrept wordt, namelijk dat wanneer men gaat naar de toepassing van artikel 7, littera *b*, er op dat ogenblik geen inbreuk is op de wet van 1980 maar een gewone uitvoering van de wet van 1980.

Nu kom ik tot het tweede punt, de bevoegdheden van de gemeenten. Dat schijnt ook heel wat problemen op te roepen. Daarover heeft de heer de Wasseige ook gehandeld.

Ik lees het advies van de Raad van State verder : « Men kan aannemen dat ze ten aanzien van bepaaldelijk de gemeentelijke overheden, ook niet overbodig is. Ze is dus niet ongrondwettig maar ook niet overbodig, want gelet inzonderheid op het decreet van Napoleon van augustus 1790, dat aan de gemeentebesturen allerlei bevoegdheden van bestuurlijke politie toekent, kan men het niet als onomstootbaar vaststaand beschouwen dat op dit ogenblik die besturen generlei bevoegdheid bezitten inzake het vervoer van radioactieve stoffen. » Met andere woorden, op deze algemene politieke bevoegdheid ingevolge het decreet, zou men een uitzondering kunnen maken, ook al wekt de vermelde wet van 1958 de indruk de Koning ter zake met uitsluiting van de gemeentebesturen bevoegd te willen maken.

Zo kan uit de besproken bepaling worden afgeleid dat zij ofwel aan de gemeenten elke bevoegdheid ontnemt, mocht die bestaan, ofwel er alle twijfel over wegneemt dat zodanige bevoegdheid niet bestaat.

Wanneer ik nu een analyse maak van de wetgeving inzake de radioactieve stoffen, stel ik vast dat de wet van 1958 alleen spreekt van de Koning. In de wet van 1958 is er van geen andere bevoegdheid sprake. Men kon toen moeilijk van gewesten en gemeenschappen spreken want die bestonden nog niet. In de wet werd ook nooit gesproken van enige bevoegdheid van de gemeenten.

Met het koninklijk besluit van 1963 tot uitvoering van de wet van 1958 worden aan de burgemeester en de gemeentelijke overheid bevoegdheden gegeven die ik niet wens te ontnemen. De hele materie steunt op vergunningen die allemaal nationaal moeten worden afgeleverd. Het verslag ter zake is zeer breedvoerig. Ik ga daar niet uit citeren om uw tijd niet te lang in beslag te nemen. De gemeentebesturen hebben op grond van de gemeentewet maar ook ingevolge de wet op het algemeen bestuur ter zake, bevoegdheden in het kader van de wet van 1958, het koninklijk besluit van 1963 en de wet van 1980 maar niet in het kader van het decreet van 1790. Deze moeilijkheid wil de regering oplossen met het ontwerp van wet dat wij nu bespreken. Dat betekent helemaal niet dat de gemeentelijke overheid voortaan ter zake niets meer zal te zeggen hebben. Dat is een foutieve interpretatie. De gemeentelijke overheid blijft haar bevoegdheid volledig behouden in het kader van de wetten die ik heb opgesomd. De gemeentelijke overheid kan zich niet beroepen op de ruime politieke bevoegdheid gegeven met het decreet van 1790. Daarop steunende hebben wij het ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 29 maart 1958 ingediend.

Op het einde van het verslag wordt trouwens gezegd: « Le bourgmestre doit mettre tout en œuvre pour permettre l'application de la loi mais il ne peut agir à l'encontre de celle-ci. » Het gaat nu om een materie waarvoor er voor de gemeentelijke autoriteit geen enkele bevoegdheid is voorbehouden in de wet van 1980.

De heer Van In. — De burgemeester kan van mening verschillen, en dan is er een probleem. Er wordt dan niet tegen de wet gehandeld, maar de opportuniteit nopens de toepassing van de wet kan worden betwist. Die mogelijkheid ontnemt u de burgemeester.

De heer Aerts, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Leefmilieu, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken. — Ik ontnem hem die niet.

Het gaat om een nationale materie. Het vervoer wordt georganiseerd.

De taak van de burgemeester is mee te werken aan het vlotte vervoer van de nucleaire materie. Hij mag niet naar eigen inzicht bepalen waar er wel en niet mag worden voorbijgereden, want dat is obstructie van het normale vervoer. Vandaar de dubbele bevoegdheid van de voogdijoverheid. Wanneer de burgemeester optreedt in een nationale materie, dan mag hij het decreet van 1790 niet inroepen om allerlei dingen te doen ten einde het nationale beleid tegen te werken. In die nationale materie blijft de gemeentelijke overheid en inzonderheid de burgemeester een medewerker onder de voogdij van de bevoegde minister om de wet uit te voeren.

De heer Van In. — Mijnheer de staatssecretaris, het is altijd moeilijk wanneer er voorbeelden worden aangehaald *a contrario*.

Ik geef u het voorbeeld van burgemeester Happart, van de gemeente Voeren. Als dienstdoende burgemeester moet hij zorgen voor de veiligheid van de bewoners en de bezoekers van zijn gemeente.

Wanneer die burgemeester omwille van de beveiliging tegen brand een bepaald gebouw wil sluiten, dan is hij daar zonder twijfel toe gemachtigd in het kader van zijn politieke bevoegdheden, om het even of het om een nationale materie dan wel gewestelijke materies gaat.

Daarom zeg ik dat u moet oppassen. U zou een precedent kunnen scheppen zodat burgemeesters die bepaalde maatregelen nemen en normaal zouden moeten worden gesanctioneerd via de voogdij van de gewestexecutieven, aan die voogdij ontsnappen en — *a contrario* met wat we nu bespreken — rustig verder kunnen handelen.

Ik waarschuw u. Het voorbeeld van de nucleaire transporten of de ioniserende stralingen staan slechts model voor aftakeling van het concept van de voogdij.

De heer Aerts, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Leefmilieu, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken. — Het verheugt mij, mijnheer Van In, dat u deze opmerking maakt.

In de wet van 1980 zijn er niet zoveel materies nationaal gebleven. Dit is een van de grote uitzonderingen. In artikel 6 zijn slechts enkele punten opgenomen die behoren tot de nationale bevoegdheid.

Het voorbeeld van de heer Happart die initiatieven zou nemen ter sluiting van een jeugdhuis, een punt dat in de actualiteit staat, betreft geen nationale maar een louter regionale materie. Niemand is in staat een voorstel of ontwerp van wet in te dienen waarbij die bepaalde burgemeester onder de voogdij van de nationale minister zou kunnen worden geplaatst. Dat gaat alleen met betrekking tot een zeer beperkte materie zoals deze, omdat het uitdrukkelijk in de wet is ingeschreven.

Het is helemaal niet de bedoeling ook maar iets van de bevoegdheden van de burgemeesters weg te nemen.

Integendeel. Het is niet alleen maar de bedoeling dat een nationale bevoegdheid effectief kan worden uitgeoefend. Indien de burgemeester deze wet zou dwarsbomen, dan behoort het tot de nationale regering zijn besluit te vernietigen. Normaal zou de gewone administratieve voogdij sancties moeten treffen tegen die burgemeester die zich inspant om wetten niet uit te voeren. Die sancties kan de nationale minister niet treffen, ook niet wanneer hem deze voogdij wordt toegekend.

Ik hrhaal dat wij niet de minste afbreuk hebben willen doen aan de bevoegdheden van de burgemeesters. Alleen is het onze zorg over de instrumenten te kunnen beschikken om de bevoegdheden die men heeft ook te kunnen uitoefenen.

M. de Wasseige a fait allusion à un autre secteur qui constitue un élément nouveau dans la loi, la protection de l'environnement. Son insertion résulte d'une initiative parlementaire car, dans le projet initial, il n'en était nullement question.

En effet, lors de la discussion en commission de la Chambre, un membre s'est demandé si le moment n'était pas venu d'élargir le champ d'application de la loi et d'y insérer la problématique de l'environnement, toujours en se basant sur les dispositions de la loi du 8 août 1980.

Il faut signaler qu'en 1958, le problème de l'environnement était ignoré de tous. En effet, jusqu'à présent, seules des dispositions relatives à l'hygiène du milieu étaient prévues et il s'agissait, en fait, d'applications ponctuelles.

Ce fut donc une démarche heureuse que de combler une lacune au niveau de la législation relative à la protection de l'environnement qui, d'après l'article 6, paragraphe 2, de la loi du 8 août 1980, relève de l'autorité nationale — c'est incontesté et incontestable — pour ce qui regarde les normes générales et sectorielles.

Je n'ai, je puis vous l'assurer, nullement l'intention de dépasser cette compétence.

Cette problématique fort intéressante répond parfaitement, d'après les conclusions de la commission, aux normes prévues dans la loi du 8 août 1980 et à l'avis du Conseil d'Etat.

Ik ben overtuigd, mijnheer Wyninckx, dat u na deze uitleg niet verder zal aandringen opdat de minister van Binnenlandse Zaken zou worden gehoord. De voogdij over deze aangelegenheid is te genen dele in zijn bevoegdheid. Het zou misschien te ver gaan te zeggen dat hij er niets mee te maken heeft. Ik moet u echter niet overtuigen, want ik weet dat u echt overtuigd bent. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Van In.

De heer Van In. — Mijnheer de Voorzitter, ik zou graag in het bezit zijn van het protocol dat tussen de nationale regering en de gewestexecutieven zou zijn tot stand gekomen.

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris Aerts.

De heer Aerts, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Leefmilieu, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer Van In, voor deze aangelegenheid verwijs ik naar het verslag van de Kamercommissie. Hierin staat dat het overlegcomité zich heeft beperkt tot te zeggen dat bij toepassing van artikel 7 van de bijzondere wet tot de hervorming van de instellingen een wetontwerp het probleem moest regelen. Men heeft dan vervolgens de tekst van de wet van 8 augustus 1980 geciteerd. Dit is de inhoud van het protocol. Er wordt dus geen motivering gegeven.

De heer Van In. — Er is dus geen sprake van een dubbele meerderheid?

De heer Aerts, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Leefmilieu, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken. — Daar is inderdaad geen sprake van.

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close et nous passons à l'examen des articles du projet de loi.

Vraagt niemand meer het woord in de algemene beraadslaging? Zo neen, dan verklaar ik ze voor gesloten en gaan wij over tot de behandeling van de artikelen van het ontwerp van wet.

Je signale que sont réservés à demain les votes sur les amendements et sur les articles auxquels ils se rattachent.

De stemming over de amendementen en over de artikelen waarop zij betrekking hebben, zal morgen plaatshebben.

Artikel één luidt :

Artikel 1. In artikel 2 van de wet van 29 maart 1958 betreffende de bescherming van de bevolking tegen de uit ioniserende stralingen voortspruitende gevaren, gewijzigd bij de wetten van 29 mei 1963 en 3 december 1969, worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° In het eerste lid worden tussen de woorden « De Koning » en de woorden « is gemachtigd » de woorden « met uitsluiting van de gemeentevervoerd » ingevoegd;

2° In hetzelfde eerste lid, worden de woorden « en van het leefmilieu » ingevoegd tussen de woorden « van de bevolking » en de woorden « tot doel hebben ».

Article 1er. Dans l'article 2 de la loi du 29 mars 1958 relative à la protection de la population contre les dangers résultant des radiations ionisantes, modifié par les lois des 29 mai 1963 et 3 décembre 1969, sont apportées les modifications suivantes :

1° Au premier alinéa, les mots « à l'exclusion de l'autorité communale » sont insérés entre les mots « Le Roi » et les mots « est autorisé »;

2° Au même premier alinéa, sont insérés les mots « et de l'environnement » entre les mots « de la population » et les mots « l'importation ».

M. Trussart et Mme Van Puymbroeck présentent l'amendement que voici :

A cet article, supprimer le 1°.

In dit artikel, het 1° te doen vervallen.

Het woord is aan mevrouw Van Puymbroeck.

Mevrouw Van Puymbroeck. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de staatssecretaris, beste collega's, om de zaken eenvoudig te maken zou ik mijn amendementen bij de artikelen 1, 2 en 5 in één keer willen verdedigen. Het gaat hier immers telkens om hetzelfde amendement, dat zijn oorsprong vindt in het onderwerp dat wij hier nu al de hele tijd bespreken.

Ik ben geen jurist, maar toch vallen er mij een paar dingen op. Ten eerste, vraag ik mij af of Napoleon bij het uitvaardigen van het decreet van 1790 reeds zou kunnen hebben voorzien dat er ooit kernenergie zou zijn met alle gevaren van dien? Indien dat waar was geweest, zou hij dit decreet waarschijnlijk niet zo hebben gemaakt.

Ten tweede, is kernenergie zo gevaarlijk dat het eigenlijk de gemeentelijke democratie gaat beperken en dat wij een concentratie van macht krijgen. Ik vind het eigenaardig dat onder het mom van bescherming van de bevolking tegen ioniserende stralingen er een wetsontwerp wordt gemaakt dat het vervoer van kernwapens door onze gemeenten minstens zal vergemakkelijken. Dit is een omweg om veel gedaan te krijgen en hiertegen wil ik mij zeker verzetten.

Op bladzijde 2 van het verslag staat : « Het ontwerp beoogt : maatregelen te treffen die het vervoer van radioactieve stoffen moeten mogelijk maken. » En op bladzijde 3 van het verslag lees ik : « Wat de bevoegdheid betreft van de burgemeesters inzake ioniserende stralingen in het raam van dit wetsontwerp, verklaart de staatssecretaris dat dit wetsontwerp betrekking heeft op de invoer, de produktie, de fabricage, het opslaan, de doorvoer, het vervoer, het te koop aanbieden, de verkoop, de overdracht onder bezwarende titel of om niet, ... » Het gaat over meer dan het vervoer alleen. Op een andere bladzijde lezen wij dat artikel 79, 2°, van de gemeentewet zegt : « De burgemeester die een toestand vaststelt die de gezondheid of veiligheid van de werknemers of van de bevolking in gevaar brengt, treft de nodige maatregelen om dat gevaar tekeer te gaan. » De burgemeester heeft dus volgens de gemeentewet niet alleen het recht, maar ook de plicht om op bepaalde ogenblikken maatregelen te nemen. Met deze wet wil men precies de bevoegdheid van de burgemeester beperken.

Mijnheer de Voorzitter, wij hebben deze amendementen ingediend omdat wij geen aftakeling van de democratie wensen, een tegenspraak tussen de gemeentewet en de nieuwe wet willen verhinderen en zeker het vervoer van kernwapens niet willen vergemakkelijken. (*Applaus op de banken van Ecolo.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris Aerts.

De heer Aerts, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Leefmilieu, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken. — Mijnheer de Voorzitter, ik wil aan collega Van Puymbroeck zeggen dat het vervoer van kernwapens niet door dit wetsontwerp wordt geregeld.

Mevrouw Van Puymbroeck. — In de tekst is nochtans sprake van kernstop.

De heer Aerts, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Leefmilieu, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken. — Kernwapens vallen onder de absolute bevoegdheid van de minister van Landsverdediging. Bovendien zal het al dan niet goedkeuren van deze wet niets aan het transport van kernwapens veranderen.

In de tekst is er sprake van « de produktie, het opslaan, het doorvoeren, het te koop aanbieden... ». Wij mogen dus niet vergeten dat telkens in de discussie van dit ontwerp over radioactief afval gesproken wordt in feite enkel over laag radioactief afval gedacht wordt. Maar, bovendien moet ook het vervoer van radioactieve stoffen die gebruikt worden in de voedingsnijverheid, bijvoorbeeld om te steriliseren, in ziekenhuizen en zo verder worden geregeld. Deze wet voorziet daarin. Het is echter geen instrument om radioactieve stoffen naar zee te brengen. Van zodra men in ons land radioactieve stoffen vervoert, moet dit vervoer op een veilige manier worden georganiseerd.

Artikel 79, 2°, van het koninklijk besluit op het algemeen bestuur — waarnaar u, mevrouw Van Puymbroeck, terecht hebt verwezen — blijft van toepassing.

Zoals gezegd doet dit ontwerp geen afbreuk aan de gemeentewet en aan de regelen op het algemeen bestuur. Een burgemeester moet inderdaad gewapend zijn om op te treden in bepaalde gevallen. Het is de plicht van de burgemeester op te treden als zich een speciaal voorval voordoet. Dat kan een illegaal transport zijn of nog wat anders. Met dit ontwerp kunnen wij alleen vermijden dat de burgemeester naar kleine feodaliteiten zou teruggrijpen en beslissingen nemen die ingaan tegen die van het nationaal beleid. Soms is dat nu het geval. Zo zijn er in Brussel twee gemeenten die besluiten hebben getroffen waarbij het transport van radioactieve stoffen op hun grondgebied wordt verboden. Dat is werkelijk een onbezonnen daad. Het transport van radioactief materiaal afkomstig uit een kliniek wordt bijvoorbeeld, door deze gemeenten niet toegelaten. Wij moeten gewapend zijn om dergelijke besluiten te kunnen vernietigen. Gezien het hier om een nationale materie gaat, is alleen de nationale minister bevoegd.

Het is niet de bedoeling met dit ontwerp dingen te verbieden maar voor stoffen, die door radioactiviteit een zeker gevaar inhouden, een behandeling te organiseren die absoluut veilig is voor de bevolking. Het doet geen afbreuk aan de bevoegdheden van de lokale overheden. Het is ook niet de hand leggen op een materie die nationaal is. De bedoeling is integendeel dat iemand die bevoegdheid heeft in deze materie ook de juridische instrumenten zou krijgen om deze bevoegdheid uit te oefenen.

U kunt gerust van mij aannemen dat het niet mijn bedoeling is het gebruik, eventueel het misbruik van die stoffen en het transport ervan op een onveilige manier te organiseren. Wel integendeel.

Al uw amendementen strekken er in feite toe dit ontwerp teniet te doen, want u vraagt telkenmale de bewoordingen « met uitsluiting van de gemeentelijke overheden » weg te laten. Mijn antwoord geldt voor al uw amendementen.

Mevrouw Van Puymbroeck. — Ik wil ter zake de autonomie van de gemeenten geëerbiedigd zien.

U spreekt over het vervoer van radioactieve stoffen, bijvoorbeeld isotopen, die naar klinieken worden gebracht. Ik weet zeer goed dat in bepaalde klinieken de deur van de ruimte waarin de isotopen staan niet gesloten is. Iedereen kan erbij. Wat doet u daaraan?

Ik weet ook dat er heel veel radioactief afval op stortplaatsen ligt, bijvoorbeeld van de regulatie-, vooral controleapparaten van wasmachines en dergelijke, die om een nog fijnere regeling te bereiken nu radioactieve stoffen bevatten. Ik weet dat onderdelen van versleten machines, bijvoorbeeld controleapparaten uit de suikernijverheid, gewoon op stortplaatsen terecht komen, en toch bevatten deze radioactieve stoffen.

Wat doet u om dat te controleren?

De heer Aerts, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Leefmilieu, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken. — Dat zijn voorbeelden die behoren tot de bevoegdheden van de burgemeester. Hij moet daar optreden. Dat staat in de artikelen die ik hier heb opgesomd. Daar kan ik niet in zijn plaats treden.

Wanneer de burgemeester echter maatregelen zou treffen die strijdig zijn met de veiligheid van de bevolking, moet iemand ze kunnen vernietigen. Dat is de bedoeling van deze wet, meer niet. Wij breken niets af. Wij zijn bezorgd om de veiligheid van de mensen.

Mevrouw Van Puymbroeck. — Wie gaat de bevoegdheid van de burgemeester bepalen, wanneer en hoe?

De heer Aerts, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Leefmilieu, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken. — Die bevoegdheden liggen vast. Daar wordt niets aan gewijzigd.

Mevrouw Van Puymbroeck. — Als wij dit ontwerp goedkeuren, zullen er conflicten ontstaan; daar ben ik zeker van !

De Voorzitter. — Artikel 2 luidt :

Art. 2. In artikel 3 van dezelfde wet worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° In het eerste lid worden tussen de woorden « De Koning » en « is gemachtigd » de woorden « met uitsluiting van de gemeenteverheer » ingevoegd;

2° In hetzelfde eerste lid worden de woorden « en het leefmilieu » ingevoegd tussen de woorden « van de bevolking » en de woorden « in gevaar brengt »;

3° In hetzelfde eerste lid worden *in fine* de woorden « en het leefmilieu » toegevoegd aan de woorden « van de bevolking »;

4° In het tweede lid, worden tussen de woorden « is » en « de Koning » de woorden « met uitsluiting van de gemeenteverheer » ingevoegd.

Art. 2. A l'article 3 de la même loi sont apportées les modifications suivantes :

1° Au premier alinéa, les mots « à l'exclusion de l'autorité communale » sont insérés entre les mots « Le Roi » et les mots « est autorisé »;

2° Au même premier alinéa, les mots « et l'environnement » sont insérés entre les mots « de la population » et les mots « à prendre à l'égard »;

3° Au même premier alinéa, *in fine*, les mots « et de l'environnement » sont ajoutés après les mots « de la population »;

4° Au deuxième alinéa, les mots « , à l'exclusion de l'autorité communale » sont insérés entre les mots « Le Roi » et les mots « est également autorisé ».

M. Trussart et Mme Van Puymbroeck présentent l'amendement que voici :

A cet article, supprimer le 1° et le 4°.

In dit artikel het 1° en het 4° te doen vervallen.

Dit amendement werd al door mevrouw Van Puymbroeck verdedigd. Cet amendement a déjà été défendu par Mme Van Puymbroeck.

M. de Wasseige présente l'amendement que voici :

Supprimer cet article.

Dit artikel te doen vervallen.

La parole est à M. de Wasseige.

M. de Wasseige. — Monsieur le Président, cet amendement concerne l'article 3 de la loi de 1958 et a pour objet de supprimer les termes : « à l'exclusion de l'autorité communale ».

En effet, cet article 3 de la loi de 1958 se réfère à toutes les mesures propres à écarter tout danger pouvant résulter de la contamination accidentelle des lieux, des matières ou des produits quelconques, par des substances radioactives.

Quand on parle de contamination accidentelle, l'autorité qui est la plus rapidement sur place, est l'autorité communale.

Dès lors, si on lui interdit, même dans ce cas-là — vous voyez que je n'ai pas tout repris dans mes amendements —, de prendre un certain nombre de mesures, fussent-elles préventives, on dépasse vraiment l'esprit de la loi qui est de protéger la population et l'environnement, mais principalement la population, contre les risques et les dangers résultant des radiations ionisantes.

Malgré votre plaidoyer, vous ne m'ôtez pas de l'idée que le projet de loi enlève finalement aux communes — et le Conseil d'Etat le dit clairement dans son avis — toute compétence dont elles seraient actuellement investies et ne laisse subsister aucun doute sur le fait qu'elles n'en ont aucune. Or, comme un certain nombre d'entre elles ont déjà pris des initiatives en ce domaine, il est clair qu'elles ont une compétence, et vous voulez la supprimer.

Il y a plus grave. Vous plaidez constamment pour le problème du transport, mais, de la manière dont le projet est rédigé, non seulement les communes n'ont plus aucun pouvoir dans le transport, des matières ionisantes ni dans les autres événements qui peuvent se présenter sur leur territoire en fonction du risque encouru, qu'il s'agisse d'atelier, de stockage, d'autorisation de bâtir, etc. Je le répète, ce problème est très grave et très préoccupant.

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris Aerts.

De heer Aerts, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Leefmilieu, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken. — Mijnheer de Voorzitter, dames en heren, ik kan enkel de verklaring die ik daarstraks heb gegeven bevestigen, en verwijzen naar het koninklijk besluit op het algemeen bestuur waar in artikel 79, 2°, duidelijk wordt bepaald : « Les bourgmestres qui constatent une situation qui met en péril la santé ou la sécurité des travailleurs ou de la population prennent les mesures propres à écarter le danger. »

Dit wordt niet afgeschaft. Artikel 79, 2°, blijft bijgevolg van toepassing. Ik kan enkel herhalen dat wat de andere materies betreft, de burgemeester wel bevoegd is volgens de gewijzigde wet van 1958 echter *pas en compétence propre de police* waardoor hij zou ontsnappen aan de voogdij.

De Voorzitter. — Artikel 3 luidt :

Art. 3. Een artikel *4bis*, luidend als volgt, wordt in dezelfde wet ingevoegd :

« Art. *4bis*. Het vervoer van de in artikel 2 genoemde apparaten en stoffen mag enkel door daartoe erkende personen gedaan worden. De Koning regelt de erkenning. »

Art. 3. Un article *4bis*, rédigé comme suit, est inséré dans la même loi :

« Art. *4bis*. Le transport des appareils et substances visés à l'article 2 ne peut être effectué que par des personnes agréées à cet effet. Le Roi règle l'agrément. »

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 4. In artikel 5 van dezelfde wet worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° In het vierde lid worden de woorden « en voor het leefmilieu » ingevoegd tussen de woorden « van de bevolking » en de woorden « onschadelijk te maken »;

2° Hetzelfde artikel wordt aangevuld met de volgende leden :

« Zij kunnen, wat betreft de vervoermiddelen en verpakkingen die niet beantwoorden aan de voorschriften van de besluiten genomen ter uitvoering van deze wet, alle vereiste spoedmaatregelen treffen, inzonderheid het gebruik ervan verbieden, ze verzegelen en in beslag nemen.

Deze maatregelen verliezen hun uitwerking na verloop van tien dagen tenzij ze binnen die termijn bekrachtigd zijn door de ambtenaar die de leiding heeft van de dienst waarvan de ambtenaar die de maatregelen heeft getroffen, deel uitmaakt. Vóór de bekrachtiging wordt de persoon die verantwoordelijk is voor de overtreding gehoord. »

Art. 4. A l'article 5 de la même loi sont apportées les modifications suivantes :

1° Au quatrième alinéa, les mots « et pour l'environnement » sont ajoutés après les mots « de la population »;

2° Le même article est complété par les alinéas suivants :

« Elles peuvent, en ce qui concerne les moyens de transport et les emballages qui ne répondent pas aux prescriptions des arrêtés pris en exécution de la présente loi, prendre toutes les mesures urgentes requises et notamment en interdire l'utilisation, y apposer les scellés ou les confisquer.

Ces mesures cessent d'avoir effet à l'expiration d'un délai de dix jours, à moins qu'elles ne soient ratifiées dans ce délai par le fonctionnaire dirigeant le service auquel appartient le fonctionnaire qui les a prises. La personne responsable de l'infraction est entendue avant cette ratification. »

— Aangenomen.

Adopté.

M. le Président. — L'article 5 est ainsi rédigé :

Art. 5. Een artikel *8bis*, luidend als volgt, wordt in dezelfde wet ingevoegd :

« Art. *8bis*. De Koning kan te allen tijde de beslissingen van gedecentraliseerde besturen die direct of indirect invloed hebben op het vervoer van radioactieve stoffen of van apparaten die zulke stoffen bevatten, schorsen en vernietigen. »

Art. 5. Un article 8bis, rédigé comme suit, est inséré dans la même loi :

« Art. 8bis. Le Roi peut, à tout moment, suspendre et annuler les décisions d'administrations décentralisées qui ont un effet direct ou indirect sur le transport de substances radioactives ou d'appareils contenant de telles substances. »

M. de Wasseige présente l'amendement que voici :

Supprimer cet article.

Dit artikel te doen vervallen.

La parole est à M. de Wasseige.

M. de Wasseige. — Monsieur le Président, mesdames, messieurs, l'article 5 organise, cette fois, la tutelle spécifique de l'Etat sur les communes en cette matière.

La loi des réformes institutionnelles d'août 1980 n'organisait pas cette tutelle spécifique qui n'existait pas. Aujourd'hui vous l'instaurez d'une certaine manière puisque vous retirez, dans ce domaine, un pouvoir de tutelle détenu par les exécutifs régionaux pour les transférer au pouvoir national.

Par ailleurs, le Roi peut, à tout moment, suspendre ou annuler les décisions d'administrations décentralisées — il s'agit des communes — qui ont des effets directs ou indirects sur le transport des substances. Avouez que c'est aller loin et que l'autonomie communale en prend un coup, si je puis m'exprimer ainsi.

Lorsqu'en raison de circonstances de lieu ou de fait, à certains moments de l'année, ou en raison de travaux — ce que j'ai évoqué tout à l'heure, et l'accident de Huy nous incite à être particulièrement attentifs — ou pour tout autre motif, une administration communale prend un certain nombre d'arrêtés relatifs au transport — ici je reconnais qu'il ne s'agit que du transport —, ayant un effet, même indirect, sur le transport de substances radioactives, le Roi peut annuler, suspendre cette décision.

On n'a jamais été aussi loin, à ma connaissance dans aucune loi de tutelle spécifique. Pourquoi ? C'est très simple, monsieur le ministre, s'il ne s'agissait pas du nucléaire, on n'irait pas aussi loin, mais le nucléaire, il faut bien le protéger !

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris Aerts.

De heer Aerts, staatssecretaris voor Volksgezondheid en Leefmilieu, toegevoegd aan minister van Sociale Zaken. — Mijnheer de Voorzitter, ik blijf bij de uitleg die ik daarstraks ter zake heb gegeven.

M. le Président. — M. Trussart et Mme Van Puymbroeck présentent l'amendement que voici :

Supprimer cet article.

Dit artikel te doen vervallen.

Dit amendement werd al door mevrouw Van Puymbroeck verdedigd.

Cet amendement a déjà été défendu par Mme Van Puymbroeck.

Il sera procédé demain au vote sur les amendements et articles réservés, ainsi que sur l'ensemble du projet de loi.

Wij stemmen morgen over de aangehouden amendementen en over de aangehouden artikelen, evenals over het ontwerp van wet in zijn geheel.

Le Sénat se réunira demain, le 8 juillet 1983 à 14 heures.

De Senaat vergadert opnieuw morgen, 8 juli 1983 te 14 uur.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(La séance est levée à 22 h 30 m.)

(De vergadering wordt gesloten te 22 u. 20 m.)